

CRNOGORSKA VOJNA ELITA U JNA 1943-1992 (2)

Srđa Martinović

The price of military profession in the hierarchy of the traditionally warrior society of Montenegro remained high during the Second World War and afterward. The Yugoslav People's Army was created on the foundations of the People's Liberation Army and partisan brigades, and formally it seized existing in 1992. First military officers were appointed in 1943. In the period 1943-1992 in the Yugoslav People's Army there were 197 Montenegrin generals, 167 of whom fought in the Second World War. The Montenegrin generals were educated mainly in the national military-training institutions; some of them received education at prestigious military academies of the Soviet Union, whereas others in the USA, France and Bulgaria.

Pero Lalović, general-potpukovnik. Rođen je 16. marta 1916. godine u selu Straševina kod Nikšića u porodici Draga Lalovića. Gimnaziju je učio u Nikšiću u kojoj se i opredijelio za revolucionarni pokret. U Beogradu je studirao Pravni fakultet na kojem je i bio aktivista u naprednom studentskom pokretu. Član KPJ postao je 1938. godine. Osuđivan je od Suda za zaštitu države. Prilikom organizovanja ustanka u svojoj opštini bio je jedan od organizatora, tada je bio i sekretar ćelije KPJ, a zatim komesar i zamjenik komesara bataljona u nikšićkom NOPO i zamjenik komesara komskog NOP odreda. Na dan formiranja 5. proleterske crnogorske brigade bio je zamjenik komesara 1. bataljona, a zatim rukovodilac politodjela 5. dalmatinske brigade od marta do aprila 1943. godine, rukovodilac politodjela

28. slavonske divizije od aprila do novembra 1944. godine. Politički komesar divizije bio je od decembra 1944. godine do kraja rata. Nakon rata bio je politički komesar divizije garde JA, vojni izaslanik u Francuskoj i dr. Završio je Višu vojnu akademiju JNA. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1976. godine. Umro je 1996. godine

Božo Lazarević, general pukovnik.

Rođen je 15. aprila 1909. godine, u Maloj Stijeni, Piperi kod Podgorice u porodici Sava Lazarevića. Kao gimnazijalac aktivno je učestvovao u akcijama revolucionarnog omladinskog pokreta kada je postao član SKOJ-a. Vojnu akademiju završio je 1932. godine kada je stupio u vazduhoplovstvo, nakon čega je dobio zvanje izviđača i vojnog pilota. Nakon

što je 1939. godine u vojsci organizovana prva partijska ćelija on je bio njen član. Nekoliko puta se sastajao sa generalnim sekretarom CK KPJ, Titom i obezbjeđivao je njegovo ilegalno kretanja. U toku Aprilskog rata bio je kapetan pilot i učestvovao je u napadima na njemački aerodrom, bombardovao je prugu Maribor – Grac, a učestvovao je i u poznatom napadu na Pečuj i Segedin u kome je poginulo preko 80% posade. Izbjegao je zarobljavanje i uspio je da se povuče u svoj rodni kraj Pipere i tu se povezao sa partijskom organizacijom, a od Pokrajinskog komiteta KPJ za Crnu Goru bio je zadužen da u tom kraju vodi vojnu obuku, organizuje jedinice i prikuplja oružje. Kao komandant Veljebrdskog sektora vršio je prve napade kada je počeo ustanak. Istakao se u mnogim borbama, a posebno prilikom napada na italijansku kolonu oktobra 1942. godine kada su uništena 42 neprijateljska kamiona. U periodu od juna 1942. godine radio je na ponovnom okupljanju boraca i stvaranju

jedinica. U aprilu 1943. godine bio je komandant Zetskog odreda, a jedno vrijeme je bio i komandant Krajiške grupe jedinica a zatim načelnik štaba 3. divizije. Kada je u martu 1944. godine Vrhovni štab okupio vazduhoplovce određen je za člana vojne misije u Velikoj Britaniji u kom svojstvu je i obavljao važne zadatke u Italiji i sjevernoj Africi. Od početka januara 1945. godine bio je komandant 42. jurišne divizije a 17. januara kada su ove novoformirane vazduhoplovne jedinice otpočele dejstva na frontu postavljen je za komandanta grupe vazduhoplovnih divizija. Nakon rata vršio je brojne najviše funkcije u Ratnom vazduhoplovstvu i protivvazdušnoj odbrani. Za narodnog heroja proglašen je 27. novembra 1953. godine. Penzionisan je 31. decembra 1964. godine u činu general-pukovnika JNA. Preminuo je u Beogradu 23. decembra 2007. godine. Sahranjen je u Aleji narodnih heroja na Novom groblju.

Živorad Lazarević, general-major. Rođen je 1927. godine u Stijeni Piperskoj kod Podgorice. Prije Drugog svjetskog rata bio je đak gimnazije. U NOR-u je bio od 1943. godine, a član KPJ postao je 1945. godine. Nakon rata bio je politički komesar puka, zatim je vršio više dužnosti u Generalštabu JNA, potom je bio načelnik štaba i komandant vojnog područja. Završio je Višu vojnu akademiju i Ratnu školu JNA. Umro je 2013. godine.

Danilo Lekić, general-pukovnik. Rođen je 23. juna 1913. godine u porodici Blagoja Lekića. Filozofski fakultet je završio u Skoplju, đe je bio jedan od organizatora studentskog pokreta. Od 1935. godine je član KPJ, a 1937. godine je kao dobrovoljac otišao da se bori u Španiji. U republikanskoj vojsci bio je na dužnosti

komesara bataljona i komandanta Podoficirske škole u bazi internacionalnih brigade. Nakon poraza republikanske Španije zatvoren je u koncentracioni logor u Francuskoj. Bio je sekretar partijske ćelije grupe španskih boraca koja je maja 1941. godine napuštala logor u Francuskoj i otišla na rad u Njemačku. Iz logora u Njemačkoj je pobjegao i jula 1941. godine uz pomoć partijskih veza stigao je u Zagreb. CK KPJ ga raspoređuje na rad u Srbiju, a zatim je bio vojni rukovodilac u 1. proleterskoj brigadi i u vođovodanskim jedinicama. Od marta do oktobra 1942. godine bio je zamjenik komandanta brigade, a od početka novembra 1942. do jula 1943. godine bio je komandant brigade. Avgusta 1941. godine je, kao iskusan oficir i politički radnik, postavljen za političkog komesara Mačvanskog partizanskog odreda. Sve do marta 1942. godine ratovao je u Srbiji, učestvovao je u borbama kod Šapca, na Ceru i u I ofanzivi. U marta 1942. godine postao je zamjenik komandanta 1. proleterske udarne brigade, a od novembra i njen komandant. Kao komandant, uspješno je vodio brigadu u borbama za Jajce, Kotor Varoš, Teslić i druga mjesta u Bosni, krajem 1942. i početkom 1943. godine. Sa brigadom je aktivno učestvovao u Četvrtoj i Petoj neprijateljskoj ofanzivi. Imao je ključnu ulogu u bici na Sutjesci kada je 10. juna u ranim jutarnjim časovima nakon njegovog govora 1. proleterska brigada probila neprijateljski obruč i pregazila borbenu grupu Höhne. Od dana formiranja do sredine novembra 1944. godine komandant je korpusa i upućen je na školovanje u SSSR. Iz rata je izašao sa činom generala-lajtnanta. Od 1959. godine je u diplomatskoj službi i inostranim poslovima SFRJ, predsjednik Komisije Predsjedništva SKJ za narodnu odbranu. Poslije oslobođenja zemlje do 1957. godine bio je na raznim funkcijama u Jugoslovenskoj narodnoj armiji. Od 1957. do 1969. godine bio je u diplomatskoj službi – ambasador FNRJ u Brazilu, šef misije SFRJ u OUN-u, pomoćnik državnog sekretara za inostrane poslove i ambasador SFRJ u Egiptu. Za narodnog heroja

proglašen je 20. decembra 1951. godine. Umro je 3. oktobra 1986. godine. Po ličnoj želji je sahranjen u rodnom Kraljama, kod Andrijevice.

Nikola Lekić, general-potpukovnik, rođen je 19. decembra 1919. godine u porodici Blagoja Lekića. U beranskoj gimnaziji stupio je u omladinski pokret. Studirao je u Beogradu na Pravnom fakultetu. Prilikom izbijanja ustanka uhapšen je od pripadnika NDH u Prijepolju. Godine 1941. godine stupio je u Mileševsku partizansku četu. Član KPI je od 1942. godine. Na dan formiranja 3.

proleterske sandžačke brigade bio je borac, a zatim komesar čete. U prvoj polovini 1943. godine u 1. proleterskoj brigadi bio je zamjenik obavještajnog oficira brigade, a zatim je bio na rukovodećim obavještajnim dužnostima u vojvođanskim jedinicama. Od dana formiranja do jula 1944. godine bio je obavještajni oficir 16. vojvođanske divizije. Od formiranja radi u OZN-i, ubrzo je postavljen za šefa OZN-e Glavnog štaba za Vojvodinu. Nakon ove funkcije postavljen je za pomoćnika načelnika OZN-e Treće armije. Na toj funkciji zatekao ga je kraj rata. Nakon rata završio je Višu vojnu vazduhoplovnu akademiju sa odličnim uspjehom i stekao zvanje pilota, a završio je i kurs operatike. Nalazio se prvo na dužnosti komandanta eskadrile, zatim komandanta vazduhoplovnog puka, pa divizije. Potom je bio načelnik odjeljenja avijacije u Komandi Ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane. Po prijemu prvih partija mlaznih aviona sejbr F-86E, 31. jula 1956. godine, kao komandant 44. vazduhoplovne divizije u činu pukovnik sa avionom F-86E dostigao je visinu od 15.000 metara i započeo je obrušavanje velikom brzinom nakon čega je probio zvučni zid

iznad batajničkog aerodroma čime je postao prvi domaći pilot koji je letio brže od zvuka. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1977. godine. Umro je 1994. godine.

Vuko Lepetić general-major. Rođen je 19. avgusta 1880. godine¹ u Mokrinama kod Herceg Novog u porodici državnoga preduzimača radova Miloša Lepetića² i majke Mare. Osnovnu školu završio je u rodnome mjestu, a završio je i gimnaziju na Cetinju školske 1895/96. godine. Nakon završene gimnazije, kao stipendista crnogorske Vlade odlazi na studije u Bugarsku 1898. godine. Tokom studija na vojnim školama vanredno je dvije godine studirao pravo. Završio je Vojno učilište, smjer artiljerija u Sofiji 1903. godine s dopunskim kursevima, kad je proizveden u čin artiljerijskoga potporučnika. U cilju sticanja praktičnih znanja nakon školovanja ostao je godinu dana na službi u bugarskoj vojsci. Od 17. januara do 8. februara 1903. godine bio je prekomandovan na dužnosti na Vojnom učilištu.³ Kao vodni artiljerijski oficir od 8. februara 1903. do 8. februara 1904. godine službovao je u 37. četi Šumenskoga gradskog bataljona bugarske vojske. U Bugarskoj je sklopio brak s Bugarkom Marom Genišev

¹ DACG, Ministarstvo vojno 54, Konduit liste oficira (službenički listovi) 1900–1912 sadrži listova 49, II–7; Prema drugim podacima, rođen je 1881. godine istog datuma: Bjelajac, Mile: *Generali i admirali Kraljevine Jugoslavije*, Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd, 2004, str. 195.

² Miloš Lepetić bio je državni preduzimač koji je izvodio radove na Vladinu domu na Cetinju po nalogu knjaza Nikole Petrovića, crkvi u Bajicama i drugim objektima (prim. autora).

³ DACG, Ministarstvo vojno 54, Konduit liste oficira (službenički listovi) 1900–1912 sadrži listova 49, II–7.

iz Trnova. Iz Bugarske se vratio u Crnu Goru krajem februara 1904. godine kad je primljen u crnogorsku vojsku, a 11. marta iste godine unaprijeđen je u čin poručnika crnogorske vojske, kad je i stupio na dužnost pomoćnika šefa Tehničkoga odsjeka u Ministarstvu vojnom.⁴ Od februara do jula 1906. godine vršio je dužnost zastupnika komandanta gradske artiljerije na Cetinju. Školske 1905/06 bio je predavač na Pješadijskoj vojnoj školi na Cetinju, na kojoj je držao nastavu iz predmeta Nauka o oružju. U tome periodu obavljao je i dužnost komandira haubične baterije 1906. godine i zastupnika komandanta grupe opsadne baterije. Od 6. januara 1907. godine postavljen je za šefa strojnoga odsjeka Artiljerijskoga odjeljenja u Ministarstvu vojnom.⁵ U čin kapetana crnogorske vojske unaprijeđen je 5. januara 1907. godine. Iz političkih razloga juna 1907. godine otpušten je iz crnogorske vojske,⁶ nakon čega odlazi u Sofiju, da bi ubrzo bio primljen u bugarsku vojsku kao oficir. U bugarskoj vojsci je od decembra 1907. godine do septembra 1912. godine bio komandir voda. U čin kapetana I klase bugarske vojske proizveden je 1910. godine.⁷ U bugarskoj vojsci su ga zatekli ratovi 1912–18. godine, u kojima je učestvovao kao oficir u bugarskoj vojsci na raznim artiljerijskim dužnostima. U periodu 1912–1913. godine bio je komandir baterije Sofijskoga teškog puka.⁸ U periodu od 1913. do 1915. godine u toku Drugoga balkanskog rata i Prvoga svjetskog rata službovao je kao komandir baterije u 4. artiljerijskom puku. Potom je od 1915. godine do oktobra 1918. godine službovao na dužnostima u dopunskim jedinicama u Sofiji, prvo kao komandir baterije, a kasnije kao komandir divizion.⁹ U čin majora u bugarskoj vojsci unaprijeđen je 1917.

⁴ Isto.

⁵ Isto.

⁶ Grupa autora, *Srpski biografski rečnik*, Novi Sad, str. 583.

⁷ Isto.

⁸ Isto.

⁹ Isto.

godine. Pred kraj Prvoga svjetskog rata, oktobra 1918. godine, bio je komandant diviziona 1. teškog puka. Na toj dužnosti ostao je do aprila 1919. godine. U čin potpukovnika u bugarskoj vojsci unaprijeđen je 1919. godine.¹⁰ Od aprila do septembra 1919. godine bio je na službi u Artiljerijskog školi gađanja.¹¹

Nakon kraja Prvoga svjetskog rata vratio se u novoformiranu Kraljevinu SHS, kad je s obzirom na to da je učestvovao u redovima bugarske vojske obuhvaćen amnestijom i oktobra 1920. godine preveden u Vojsku Kraljevine SHS. Od 7. novembra 1920. do 21. marta 1921. godine bio je u štabu 1. puka Tvrđavske artiljerije.¹² Od 21. marta 1921. do 1. novembra 1924. godine bio je komandant 1. diviziona Prvoga puka teške artiljerije. Od 1. novembra 1924. godine postavljen je za komandanta artiljerijskoga puka 1. armijske oblasti. U čin pukovnika unaprijeđen je 14. oktobra 1924. godine.¹³ Niži kurs Artiljerije škole gađanja završio je 1923. godine.¹⁴ Od 27. aprila 1926. do 20. septembra 1928. godine bio je komandant 12. artiljerijskoga puka. Od 20. septembra 1928. do 23. maja 1932. godine bio je komandant 9. artiljerijskog puka. Viši tečaj Škole gađanja završio je 1929. godine.¹⁵ Od 23. maja 1932. komandant 1. artiljerijskog puka, pa komandant artiljerije Dunavske divizijske oblasti u Beogradu. U čin artiljerijskoga brigadnog generala unaprijeđen je 6. septembra 1934. godine.¹⁶ Od 20. marta 1938. godine bio je komandant artiljerije u štabu 1. armijske oblasti. Penzionisan je po sopstvenoj molbi 23. oktobra 1940. godine.¹⁷

¹⁰ Isto.

¹¹ Isto.

¹² Bjelajac, Mile: *n. d.*, str. 195.

¹³ Isto.

¹⁴ Isto.

¹⁵ Grupa autora, *Srpski biografski rečnik*, Novi Sad, str. 583.

¹⁶ Bjelajac, Mile: *n. d.*, str. 195.

¹⁷ Isto.

U Aprilskome ratu 1941. godine ponovo je aktiviran i postavljen za načelnika artiljerije 1. armije. Po slomu Jugoslavije 17. aprila 1941. godine uhapšen je i interniran u logor u Osnabriku u Njemačkoj, u kojem je ostao do oslobođenja 1945. godine. U logoru je pripadao jednoj manjoj grupi generala koja je bila naklonjena Narodnooslobodilačkome pokretu.¹⁸ Po oslobođenju iz logora vraća se u Jugoslaviju kad je zajedno s još šest generala primljen u JNA kao general-major. U JNA bio je komandant Artiljerijske oficirske škole u periodu 1945–1946. godine, a od 1946. do 1947. godine komandant Vojnoga učilišta zemaljske artiljerije JA.¹⁹ Između ostaloga, odlikovan je Ordenom Danila I za nezavisnost V stepena (22. jula 1906), Zlatnom medaljom za revnost (23. oktobra 1906), Ordenom Belog orla IV stepena, dobio je dva bugarska odlikovanja itd. U službi nije kažnjavao, ni sudski ni disciplinski. Govorio je bugarski, koristio se ruskim, a čitao je na francuskom jeziku.²⁰ Preminuo je u Beogradu 7. jula 1971. godine. Zasnovaio je brak s Marom Geniševom (1884–1936) iz Trnova s kojom je imao sina Mihaila, pomorskoga oficira, i kćerku Jelenu, udatu 1928. godine za poručnika Maksimilijana F. Makovica.²¹

¹⁸ Isto, str. 72 i 111; Iako se u većem broju članaka navodi da general Lepetić nije potpisao „Nirnberšku izjavu“ od novembra 1941. godine, Mile Bjelajac na str. 111 citirane knjige komentariše da je netačno naknadno navođenje u poslijeratnoj literaturi da Vuko Lepetić nije potpisao izjavu. Smatramo da je ta primjedba dr Mila Bjelajca, kao dobroga poznavaoica tih okolnosti, tačna. Bez obzira na navedeno, nesporno je opredjeljenje generala Lepetića Narodnooslobodilačkome pokretu što se potvrđuje njegovim angažmanom u JNA (prim. autora).

¹⁹ Grupa autora, *Srpski biografski rečnik*, Novi Sad, str. 583.

²⁰ DACG, Ministarstvo vojno 54, Konduit liste oficira (službenički listovi) 1900–1912 sadrži listova 49, II–7.

²¹ Bjelajac, Mile: *n. d.*, str. 195.

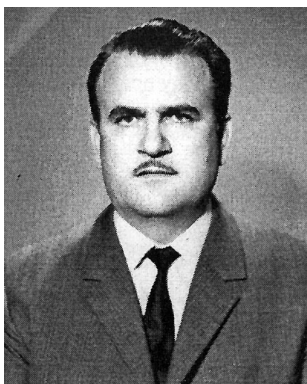

Blažo Lompar, general-pukovnik.

Rođen je 24. marta 1912. godine na Bokovu kod Cetinja u porodici Iva Lompara. Gimnaziju je završio na Cetinju u kojoj se opredijelio za revolucionarni pokret. Završio je Pravni fakultet u Beogradu na kojem je bio aktivan u studentskom pokretu i postao advokatski pripravnik. Rano se opredijelio za revolucionarni pokret, član SKOJ postao je 1936. godine, a 1939. godine je postao član KPJ. Zbog revolucionarne aktivnosti više puta je hapšen. Bio je instruktor Mjesnog komiteta KPJ Beograd za rad u tekstilnoj industriji i u selima oko Avale. Bio je potpredsjednik Združene omladine Jugoslavije. Završio je i Školu rezervnih oficira. Radio je na pripremi Trinaestojulskog ustanka 1941. godine, bio je sekretar opštinskog biroa ćelija, potom komesar bataljona i zamjenik komesara udarnog bataljona u Lovčenskom odredu. Od 17. juna 1942. godine postao je zamjenik komesara 1. bataljona, potom pukovodilac politodjela 2. i 4. krajiške brigade, zatim komesar 66. primorsko-goranske i 3. kordunaške brigade. Potom je bio rukovodilac politodjela 8. kordunaške divizije, a od decembra 1944. godine komesar Južne operativne grupe divizija i na kraju rata komesar 2. armije. Završio je Višu vojnu akademiju JNA i Kurs operatike JNA. Nakon rata bio je glavni instruktor u Političkoj upravi JNA, politički komesar 1. vojne oblasti, potom politički komesar Više vojne akademije, zamjenik komandanta armijske oblasti, komandant korpusa i dr. Unaprijeđen je u čin general-pukovnika. Aktivna služba u JNA mu je prestala 1972. godine. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. godine, a odlikovan je ORZ, Ordenom partizanske zvijezde sa zlatnim vijencem, Ordenom zasluga za narod sa

zlatnom zvijezdom i dr. Preminuo je u januaru 1985. godine. Imao je godinu dana mlađeg brata Dušana koji je takođe učesnik NOP-a i nosilac spomenice.

Đuro Lončarević, general-pukovnik. Rođen je 16. aprila 1920. godine u Gusinju u porodici Maksima Lončarevića. Osnovnu školu je završio u Gusinju, a gimnaziju je učio u Beranama, Bijelom Polju i Peći. U petom razredu gimnazije uključen je u revolucionarne aktivnosti i rukovodi đачkim grupama koje su neformalno bile organizacije SKOJ-a. U novembru 1939. godine postao je i zvanično član KPJ. Nakon kapitulacije 1941. godine radi na pripremama za ustanak. U sastavu Komskog bataljona učestvuje u borbi za Pljevlja 01. decembra 1941. godine. Od decembra 1941. godine do maja 1945. godine učestvuje u borbama širom Jugoslavije. U 1. proleterskoj bio je zamjenik političkog komesara 2. bataljona. Za zamjenika komesara 3. krajiške proleterske brigade imenovan je 1942. godine, 1944. godine bio je politički komesar 1. jugoslovenske brigade formirane u SSSR-u, a zatim politički komesar 14. srpskog korpusa NOVJ. Tri puta je ranjavan. U poslijeratnom periodu obavljao je mnoge visoke i odgovorne dužnosti. Bio je politički komesar Jugoslovenske ratne mornarice, politički komesar Beogradske armijske oblasti, načelnik uprave za MPV, načelnik sekretarijata Savjeta za narodnu odbranu, komandant armije i dr. Imao je i istaknute partijske funkcije. Završio je Višu vojnu akademiju JNA i školu operatike. Kao general-pukovnik bio je načelnik Centra visokih vojnih škola u Beogradu. Dobio je mnoga priznanja i visoka odlikovanja. Za narodnog heroja proglašen je 29. novembra 1953. godine. Umro je 1987. godine.

Milutin Lutovac, general-major.

Rođen je 08. septembra 1924. godine u selu Daspiće, kod Berana. Osnovnu školu završio je 1940. godine, a realnu gimnaziju 1942. godine. Od 13. jula 1941. godine do 09. maja 1945. godine bio je učesnik NOR-a, od borca preko komandira odjeljenja i vodnog delegata do komesara baterije. U SKOJ je primljen 1944.

godine. Završio je Višu vojnu akademiju i Ratnu školu JNA. Unaprijeđen je u čin zastavnika 1944. godine, poručnika 01. jula 1945. godine, u čin kapetana 09. septembra 1947. godine, u majora 01. oktobra 1952. godine, potpukovnika 22. decembra 1956. godine, pukovnika 22. decembra 1962. godine i general-majora 22. decembra 1974. godine. U JNA je vršio razne dužnosti, bio je pomoćnik načelnika za omladinski rad u diviziji u Kamniku, Kranju i Sisku, četni komandir u Zagrebu, nastavnik školskog Nastavnog centra OJ JNA u Banja Luci, nastavnik u katedri VVA JNA u Beogradu, pomoćnik načelnika Odsjeka za pravila u upravi OJ u Beogradu, načelnik odeljenja u upravi OJ GŠ JNA u Beogradu. Potom je bio komandant oklopne brigade u Nišu, komandant pješadijske divizije u Bitolju, načelnik odeljenja u 1. upravi GŠ JNA u Beogradu, načelnik katedre RiK ŠNO u Beogradu, načelnik katedre taktike KŠA KoV u Beogradu. Nosilac je brojnih odlikovanja među kojima: Ordena za hrabrost, Ordena zasluga za narod III stepena, Ordena bratstva i jedinstva II stepena, Ordena za vojne zasluge III stepena, Ordena narodne armije sa zlatnom zvijezdom, Ordena za vojne zasluge sa zlatnim mačevima, Ordena za vojne zasluge I stepena, Ordena jugoslovenske zvijezde sa zlatnim vijencem. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1981. godine. Preminuo je 1997. godine.

Gligorije Mandić general-potpukovnik. Rođen je 17. aprila 1912. godine u selu Kameno kod Herceg Novog u porodici Vida Mandića. Osnovnu školu je završio u rodnom mestu, a nižu gimnaziju u Herceg Novom. Potom je 1928. godine upisao Mašinsku školu mornarice. Nakon završene mašinske škole, od 1931. do 1937. godine je bio na službi u Kraljevskoj jugoslovenskoj ratnoj mornarici u činu narednika. Za vrijeme službovanja, priključio se revolucionarnom radničkom pokretu i 1935. godine postao član tada ilegalne Komunističke partije Jugoslavije (KPJ). Septembra 1935. godine, zajedno sa svojim kolegama Leskovarom, Rojićem, Jevremovićem i Čavorom, formirao je ilegalnu partijsku ćeliju u Tivtu. U decembru iste godine su svi bili otkriveni i uhapšeni. Do avgusta 1937. godine nalazili su se u istražnim zatvorima u Šibeniku i Sarajevu, a na suđenju u Šibeniku su oslobođeni zbog nedostatka dokaza. I pored oslobađajuće presude, svi su bili otpušteni iz mornarice. Poslije napuštanja vojske, otišao je u Beograd u kojem je od 1937. do decembra 1940. godine radio kao mašinista. Tada je aktivno politički djelovao u Savezu mašinstva Jugoslavije, prvo kao član, a od septembra 1939. godine kao sekretar Saveza. U decembru 1940. godine bio je mobilisan u rezervu i upućen u Kumbor, u Boku Kotorsku, đe ga je zatekao početak Aprilskog rata, kao i kapitulacija Jugoslovenske vojske u aprilu 1941. godine.

Nakon okupacije Jugoslavije izbjegao je zarobljavanje i vratio se u rodni kraj i odmah uključio u rad partijske organizacije u Herceg Novom. Juna 1941. godine, kada je formiran Mjesni komitet KPJ za Herceg Novi, ušao je u njegov sastav i dobio

zaduženje za vojni sektor. U sklopu priprema za ustanak, on je radio na prikupljanju i sakrivanju oružja, formiranju gerilskih odreda, njihovoj vojno-političkoj pripremi i dr. U toku Trinaestojulskog ustanka, bio je imenovan za političkog kome-sara Primorske čete. Kada je, u novembru 1941. godine, formiran Orjenski partizanski bataljon, koji se nalazio u sastavu Nikšićkog partizanskog odreda, određen je za zamjenika komandanta. Poslije bitke na Ceroviku, 7. decembra 1941. godine, kada je teško ranjen komandant Orjenskog bataljona Mirko Matković, kao njegov zamjenik preuzeo je komandu nad ovim bataljonom. Marta 1942. godine je prebačen na područje Kolašina, đe je preuzeo dužnost komandanta Prvog udarnog crnogorskog bataljona, čiji je zadatak bio borba protiv četnika na ovom području. Sa ovom jedinicom vodio je višemjesečne borbe, tada najteže u Crnoj Gori. Potom je kratko vreme vršio dužnost komandanta Komskog partizanskog odreda. Prilikom formiranja 5. proleterske crnogorske udarne brigade, 12. juna 1942. godine bio je određen za komandanta njenog 2. bataljona, a u jesen iste godine za zamjenika komandanta brigade Save Kovačevića. Krajem decembra 1942. godine, odlukom Vrhovnog štaba NOV i POJ, bio je imenovan za komandanta 1. dalmatinske udarne brigade. Ovom brigadom je komandovao u borbama u centralnoj Bosni, kao i tokom IV i V neprijateljske ofanzive, na Neretvi i Sutjesci. Njegova brigada se istakla u oslobađanju Prozora, u protivudaru kod Gornjeg Vakufa, kao i u borbama na Durmitoru i Sutjesci. Poslije V neprijateljske ofanzive i prodora partizanskih snaga u istočnu Bosnu, jula 1943. godine formirana je 17. istočnobosanska udarna divizija, za čijeg je komandanta odlukom Vrhovnog štaba bio postavljen Gligo Mandić. U toku 1943. i 1944. godine, divizija je učestvovala u borbama na teritoriji istočne Bosne i Sandžaka, kao i u Crnoj Gori i Srbiji. Naročito teške borbe vodila je u jesen i zimu 1943/44. u istočnoj Bosni, u Andrijevičkoj operaciji 1944, i u

operacijama za oslobođenje Srbije. U tom periodu pored niza manjih naselja jedinice ove divizije su u Bosni i Hercegovini učestvovala u oslobođenju Bijeljine, Gradačaca, Modriče, Tuzle, Vareša, Sokolca, Čajniča, a u Srbiji su učestvovala u oslobođenju Brusa, Aleksandrovca, Gornjeg Milanovca, Kragujevca, Čačka, Užica i Kosjerića. Januara 1945. godine, postavljen je za komandanta 12. vojvođanskog korpusa.

Nakon oslobođenja Jugoslavije nastavio je profesionalnu vojnu karijeru u Jugoslovenskoj narodnoj armiji. Do septembra 1945. godine se nalazio na dužnosti komandanta Jugoslovenskog okupacionog korpusa, u južnoj Austriji. Od septembra 1945. do aprila 1947. godine bio je na dužnosti komandanta Obalske odbrane i pomoćnika komandanta Jugoslovenske ratne mornarice. Od aprila 1947. do jula 1948. godine bio je na školovanju u Sovjetskom Savezu, u Moskvi je završio taktiku na Višoj vojnoj akademiji „Vorošilov“. Završio je i Višu vojnu akademiju JNA. Poslije povratka u zemlju, bio je postavljen za načelnika štaba Korpusa narodne odbrane Jugoslavije (KNOJ). Od decembra 1948. do oktobra 1949. godine bio je komandant 4. armije JA, a potom je ponovo prešao u Korpus narodne odbrane Jugoslavije (KNOJ). Od oktobra 1949. do septembra 1950. godine bio je zamjenik komandanta KNOJ-a Jovana Vukotića, a nakon toga i komandant ovog korpusa. Bio je general-potpukovnik. Umro je 1994. godine

Slavko Marićević, general-potpukovnik. Rođen je 1926. godine u selu Ristošići – Priboj. Prije Drugog svjetskog rata bio je učenik Učiteljske škole. Narodnooslobodilačkom pokretu priključio se 1941. godine, a član KPJ postao je 1942. godine. U ratu je bio politički komesar čete, a poslije rata nastavnik u Političkoj školi JNA, republički sekretar za NO, predsjednik komiteta organizacije SK u armiji i dr. Završio je Visoku školu političkih nauka JNA.

Veljko Marinović, general-major. Rođen je 10. februara 1915. godine na Očinićima (Cetinje) u porodici Maša Lazova perjanika i majke Stane rođene Martinović. Rano je ostao bez oca. Za komunistički pokret rano se opredijelio pod uticajem brojnih rođaka, primljen je u Partiju već 1933. godine. Učesnik je brojnih

antirežimskih manifestacija i aktivnosti na području Cetinja. Često je bio na udaru cetinjske policije i žandarmerije, zbog čega je redovno zatvaran u zatvoru u Bogadnovom kraju. Učesnik je Trinajsetojulskog ustanka, jedan je od njegovih organizatora na teritoriji Konaka, u toku ustanka bio je sekretar partijske organizacije. Ispoljio je izuzetnu hrabrost. Bio je rukovodilac u 4. proleterskoj brigadi od njenog osnivanja na Zelengori 10. juna 1942. godine. Ubrzo, naredbom Vrhovnog štaba, jedan broj najprobranijih boraca ove brigade, upućen je na ispomoć drugim brigadama u BiH, među njima se nalazio i Marinović kao komandant jedne jedinice Ličkog partizanskog odreda. U toku rata bio je politički komesar više jedinica, među kojima i 16. srpske brigade u činu majora. Odlikovan je za hrabrost. Nakon rata završio je Višu vojnu akademiju i obavljao je niz funkcija, između koji: pomoćnik komandanta divizije, načelnik odsjeka SSNO. General Marinović je bio i načelnik Vatrogasne uprave. U čin general-majora JNA proizveden je 1965. godine, a aktivna služba mu je prestala 1970. godine. Nosilac je Partizanske spomenice 1941 i niza drugih ratnih i mirnodopskih odlikovanja. Bio je predložen za narodnog heroja. Preminuo je 23. marta 1989. godine, sahranjen je u Beogradu. Živio je u Beogradu u ulici Stjepana Filipovića broj 39. Žena mu

je bila Dobrila Vuković i imao je dva sina Radomir i Predrag. Radomir ima kćerke Sanju i Anu, a Predrag Draganu i Branku.²²

Blažo Marković, general-major. Rođen je 30. marta 1920. godine, u porodici Filipa Markovića. Gimnaziju je završio u Podgorici a studirao je na Tehničkom fakultetu u Beogradu. Od 1938. godine je član SKOJ-a, a član KPJ od septembra 1940. godine. Jedan je od organizatora ustanka u rodnoj opštini. U to vrijeme je bio sekretar opštinskog rukovodstva SKOJ-a, kao i član biroa ćelija KPJ u opštini. Sredinom 1942. godine određen je za politički rad u neprijateljskoj pozadini, a od druge polovine 1943. godine bio je sekretar opštinskog komiteta KPJ, komesar bataljona Zetskog NOP-a odreda i pomoćnik komesara 6. crnogorske brigade. Od juna do septembra 1944. godine pomoćnik je političkog komesara bataljona. Nakon rata je bio direktor Instituta za raketnu tehniku, načelnik vojne kontrole u SSNO. Doprinio je razvoju raketne tehnike kod nas i osavremenjivanju i podizanju na naučni nivo prijema RMS za potrebe oružanih snaga SFRJ. Objavio je više radova i statističkih kontrola. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1976. godine.

Ratko Martinović, general-pot-pukovnik. Rođen 16. maja 1915. godine u Banja Luci u porodici Vasa i majke Darinke iz banatske porodice. Nakon smrti oba roditelja odlazi u Sarajevo đe je upisao Vojnu akademiju 61. klasa, koju je završio 1933. godine kada je dobio čin inženjerijskog potporučnika. U čin poručnika unaprijeđen je neposredno pred Drugi svjetski rat. Za vrijeme

²² Iz razgovora sa sinom generala Marinovića, koji živi u Beogradu (prim. autora).

Aprilskog rata, nalazio se na dužnosti komandanta inženjerijskog bataljona kod Sarajeva u sklopu 33. pješadijskog puka. Nakon kapitulacije izbjegao je zarobljeništvo, u aprilu se u Bosni pridružio grupi oficira, predvođenom pukovnikom Dragoljubom Mihailovićem, s kojom se premjestio u zapadnu Srbiju. Svoju četničku djelatnost razvio je na prostoru Valjevskog okruga. Uskoro mu se pridružio i valjevski svještenik Vlada Zečević, pa je formiran „Vojno-četnički odred Martinović-Zečević“. Prisutan je bio za vrijeme pregovora sa partizanskim štabom za borbu protiv njemačkih snaga. Komandovao je svojim odredom u zauzimanju Krupnja, opkoljavanju Šapca i napadima na Loznicu i Krupanj. Nakon raskida saradnje partizana i četnika, prelazi sa Vladom Zečevićem na stranu partizana. Dobio je dužnost načelnika štaba Valjevskog partizanskog odreda. Poslije I neprijateljske ofanzive, ostaje u zapadnoj Srbiji sa Valjevskim partizanskim odredom, koji je u decembru 1941. godine još uvijek imao 1800 prekaljenih boraca. Nakon niza teških borbi i višestrukog dijeljenja odreda (iz njega su se na Divčibrama izdvojili Kosmajski, Tamnavski i Suvoborski odred koji su uništeni) u periodu decembar 1941 – mart 1942. godine, posljednji ostaci Valjevskog partizanskog odreda (grupa od 85 boraca i rukovodilaca raznih jedinica Valjevskog partizanskog odreda), prebacuju se noću preko Drine u istočnu Bosnu. Pod maskom četničkih oznaka probijaju se ka proleterским brigadama, na koje konačno nilaze. Martinović je bio komandant 2. krajiške udarne brigade od avgusta 1942, načelnik štaba 5. krajiške divizije od januara 1943. godine, a načelnik Glavnog štaba NOV i PO Srbije od maja 1944. godine. U čin majora je unaprijeđen 1. maja 1943; potpukovnika 1. novembra 1943; pukovnika 8. jula 1944; general-majora 12. juna 1946; a general-potpukovnika 30. aprila 1955. godine. Iz vojne službe se povukao 1958. godine. Poslije rata i prestanka vojne službe bavio se i pisanjem knjiga vezanih

za strategiju. Objavio je knjige: *Značaj djelovanja grupe partizanskih odreda u zapadnoj Srbiji (1941–1945)* (1980), *Rukovođenje oružanom borbom* (1987), *Kobne odluke*, Narodna knjiga (1986) i *Od Ravne gore do Vrhovnog štaba* (1989). Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih jugoslavenskih odlikovanja, među kojima su: Orden bratstva i jedinstva, Orden partizanske zvijezde trećeg reda i Medalja za hrabrost. Preminuo je 14. aprila 1994. u Beogradu.

Mirko Matković, general-major.

Rođen je 03. novembra 1915. godine, u selu Podi kod Herceg Novog u porodici Krsta Matkovića. Imao je dva brata – Luku i Jova i sestru Senku. Zbog lošeg materijalnog stanja, njegov otac Krsto je jedno vreme boravio na radu u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD), a poslije povratka je neko vrijeme radio kao mesar, da bi se

na kraju ponovo bavio zemljoradnjom. Osnovnu školu završio je u rodnom selu, a četiri razreda niže gimnazije u Herceg Novom. Zbog loše materijalne situacije za dalje školovanje, upisao je oktobra 1930. godine Vojnu akademiju u Beogradu. Nakon završetka Vojne akademije, od 1. oktobra 1935. godine službovao je kao artiljerijski oficir u Banjaluci, a do početka rata je službovao i u Mostaru, Sarajevu, Skoplju, Slavonskoj Požegi i na poligonu Prevlaka u Boki Kotorskoj. Još kao pitomac Vojne akademije upoznao se sa nekoliko studenata, preko kojih je dobio prva saznanja o revolucionarnom studentskom pokretu i počeo da se zanima za marksizam. Kroz razne diskusije i čitanje marksističke literature počeo je, u saradnji sa drugim mladim oficirima – istomišljenicima, da se postepeno uključuje u revolucionarni radnički pokret. Tokom službovanja u Mostaru, bio

je povezan s partijskom organizacijom Komunističke partije Jugoslavije (KPJ), kojoj je pomagao izvršavajući određene zadatke – nabavljao je objave i druga dokumenta za putovanje ilegalaca i kurira, prihvatio je i otpremio podoficira Dragomira Gradinca, jednog od osuđenih zbog pobune na krstarici „Dalmacija“ i dr.

Tokom Aprilskog rata, 1941. godine nalazio se na dužnosti vodnog oficira protivavionske odbrane Sarajeva, đe je i bio zarobljen, ali je, uz pomoć jednog vojnika njegove jedinice, uspio sa da se u Slavonskom Brodu oslobodi iz zarobljeništva i vrati kući. Ubrzo po dolasku, povezao se partijskom organizacijom u Herceg Novom i aktivno se uključio u pripreme oko organizovanja ustanka. Najviše je radio na prikupljanju i sakrivanju oružja, ali se angažovao i na okupljanju omladine. Poslije napada Njemačke na Sovjetski Savez, 22. juna on i čitava njegova porodica su stupili u Narodnooslobodilačku borbu. Njihova porodična kuća od tada je postala sigurna baza za prihvrat i čuvanje ilegalaca. Učestvovao je 15. jula 1941. godine na sastanku u Brezovom Dolu u Krivošijama, na kome je donijeta odluka o početku oružanih akcija na ovom području. U julu mjesecu 1941. godine primljen je u članstvo Komunističke partije Jugoslavije (KPJ) i odmah je bio zadužen za organizovanje vojnih jedinica. Ubrzo nakon toga je bila formirana Krivošijska ustanička četa, u kojoj je bio postavljen za komadira, a Nikola Đurković za političkog komesara. Ova četa je pod njegovom komandom organizovala zasjede, izvodila manje akcije i diverzije, obilazeći sela i jačajući borbeni duh čime je u narodu stvarala sve više pristalica Narodnooslobodilačkog pokreta (NOP). Nakon propasti Trinaestojulskog ustanka i splašnjavanja oslobodilačke borbe na cijeloj teritoriji Crne Gore, aktivno je radio na ponovnom oživljavanju borbe u okolini Herceg Novog. Oktobra 1941. godine bio je učesnik mjesne konferencije KPJ za Herceg Novi. Novembra 1941. godine postavljen je za

komandanta Orjenskog partizanskog bataljona, koji se nalazio u sastavu Nikšićkog partizanskog odreda. Sa svojim bataljonom je vodio mnoge napade na italijanske posade, locirane pored same obale, u cilju onemogućavanja prodora neprijateljskih snaga od Boke Kotorske ka Crnoj Gori. Posebno je sa svojom jedinicom čuvao komunikacije od Herceg Novog i Risna prema Grahovu i Nikšiću. Krajem novembra i početkom decembra 1941. godine, vodio je borbe s mnogo jačim italijanskim snagama oko Dragalja, Dvorničkog Ždrijela i Lupoglava. Posebno se istakao u borbi na Ceroviku, 7. decembra 1941. godine, đe je kao komandant bataljona, na čelu svoje kombinovane čete od oko 30 boraca, dočekao u zasjedi italijansku kolonu. Mada su Italijani bili desetostruko jači, s četiri tenka, artiljerijom i bacačima, bili su odbačeni. Mirko je u ovoj borbi bio teško ranjen. Sve do februara 1944. godine, u veoma teškim uslovima ilegalnosti liječio se i krio po Hercegovini i pomagao terenskim partijskim radnicima u političko-propagandnom radu. Uz pomoć 29. hercegovačke udarne divizije i 2. udarnog korpusa, kao teški ranjenik prebačen je početkom ljeta 1944. godine, iz Berana u Italiju, đe je operisan u bolnici Grumo.

U Jugoslaviju se vraća novembra 1944. godine, đe mu je povjereno rukovođenje Oficirskim kursom pri štabu 29. hercegovačke divizije, a zatim Podoficirskom školom 2. udarnog korpusa u Trebinju. Tu je ostao sve do kraja rata kada je bio postavljen za komandanta artiljerijske Oficirske škole Generalštaba JA u Beogradu. Krajem decembra 1945. godine, zdravlje mu se opet pogoršalo, pa se ponovo našao na liječenju, koje je trajalo sve do jeseni 1947. godine. Poslije ozdravljenja, iako težak invalid nastavio je vojnu karijeru u Jugoslovenskoj narodnoj armiji (JNA). Završio je Višu vojnu akademiju i nalazio se na odgovornim dužnostima u Državnom sekretarijatu za narodnu odbranu, a jedno vrijeme je bio i načelnik u Vojnom elektro institutu u Beogradu. Penzionisan je 31. decembra 1964.

godine, u činu general-majora. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih jugoslovenskih odlikovanja, među kojima su Orden bratstva i jedinstva sa zlatnim vijencem i Orden za vojne zasluge sa velikom zvijezdom. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 27. novembra 1953. godine. Do 1976. godine je živio je u Beogradu, kada se preselio u Herceg Novi, đe je živio do smrti. Umro je 28. oktobra 2012. godine u Herceg Novom u 97-oj godini. Sahranjen je na gradskom groblju u Savini, kod Herceg Novog.

Veljko Mićunović general-potpukovnik. Rođen je 16. januara 1916. godine, u selu Velestovo kod Cetinja u porodici oficira Jovana Mićunovića. Rano je ostao bez roditelja. Gimnaziju je završio na Cetinju, đe se uključio u omladinski revolucionarni pokret. Godine 1934. je postao član Komunističke partije Jugoslavije i sekretar partijske ćelije cetinjske gimnazije. Kao student Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, 1935. godine bio je učesnik studentskih demonstracija i član Odbora ujedinjene studentske omladine, koji je rukovodio studentskim pokretom na Beogradskom univerzitetu. U periodu od 1940. do 1941. godine po nalogu KPJ je bio upućen na politički rad u Pomoravlje, đe je radio na obnavljanju i učvršćivanju partijskih organizacija u Jagodini, Čupriji, Paraćinu, Senjskom Rudniku, Aleksincu u drugim mestima.

U vrijeme Trinaestojulskog ustanka, 1941. godine radio je na organizovanju otpora italijanskom okupatoru. Bio je na dužnost političkog komesara Lovćenskog partizanskog odreda, od njegovog osnivanja do povlačenja za Bosnu, kada je odlukom Centralnog komiteta KPJ vraćen u Crnu Goru na ilegalni politički

rad. Na povjerenom terenu pod veoma teškim uslovima, kada je okupator zaveo strahoviti teror, uspješno je objedinjavao djelovanje ilegalnih grupa i partijskih organizacija. Za člana Pokrajinskog komiteta KPJ za Crnu Goru i Boku izabran je aprila 1942. godine. Jedna od značajnijih uspješnih akcija ilegalaca jeste učestvovanje iz pozadine s partizanskim jedinicama koje su se vraćale iz Bosne u poznatoj bici na Javorku 1. i 2. maja 1943. godine, kada je neprijatelj pretrpio velike gubitke. Nedugo zatim postao je rukovodilac politodjela 2. proleterske udarne brigade, s kojom je učestvovao u bici na Sutjesci juna 1943. godine, nakon čega, do kraja te godine, ratuje u istočnoj Bosni, Sandžaku, Srbiji i Crnoj Gori. Za načelnika Odeljenja za zaštitu naroda za Crnu Goru postavljen je početkom 1944. godine.

Nakon oslobođenja Jugoslavije vršio je mnoge odgovorne državne i partijske funkcije. Bio je: ministar unutrašnjih poslova u Vladi Narodne Republike Crne Gore; načelnik Odeljenja za zaštitu naroda za Beograd; pomoćnik ministra unutrašnjih poslova FNRJ Aleksandra Rankovića; direktor Generalne direkcije metalurgije i član Vlade FNRJ. Dva puta je bio član državne delegacije na zasijedanjima Organizacije ujedinjenih nacija - 1949. i 1951. godine, a februara 1952. godine prešao je u diplomatsku službu, đe je obavljao funkcije: pomoćnika ministra spoljnih poslova FNRJ Edvarda Kardelja, od 1952. do 1956; ambasadora FNRJ u Sovjetskom Savezu, od 1956. do 1958; zamjenika saveznog sekretara za inostrane poslove FNRJ Koče Popovića, od 1958. do 1962; ambasadora SFRJ u Sjedinjenim Američkim Državama, od 1962. do 1967; predsjednika Odbora za spoljnu politiku Savezne skupštine SFRJ, od 1967. do 1969; ambasadora SFRJ u Sovjetskom Savezu, od 1969. do 1971. Za člana prvog Predsjedništva SFRJ je izabran 1971. godine, u čijem je sastavu bio do maja 1974. godine. Bio je poslanik Ustavotvorne skupštine Jugoslavije 1945. godine, a zatim je biran za poslanika Savezne skupštine u četiri njena saziva. Za

člana Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije biran je na tri partijska kongresa – VI, VII i VIII, a na IX kongresu je izabran za člana stalnog djela Konferencije SKJ. Bio je član Saveta federacije i imao je čin rezervnog general-potpukovnika.

Posljednjih godina života, uprkos teškoj bolesti - paralizi, koja mu je oduzela desnu ruku, pripremio je i objavio dvije knjige: *Moskovske godine 1956-58* i *Moskovske godine 1968-71*, koje su bile vrlo zapažene i prevedene na više stranih jezika. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i velikog broja stranih i jugoslovenskih odlikovanja. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 27. novembra 1953. godine. Umro je 2. avgusta 1982. godine u Beogradu. Sahranjen je u Aleji zaslužnih građana na Novom groblju.

Vukašin Mićunović, general-major.

Rođen je 10. decembra 1919. godine u Velestovu u porodici Jovana Mustafina Mićunovića, komandira crnogorske vojske. Gimnaziju je učio na Cetinju, u Beogradu i Nikšiću.²³ Član Saveza komunističke omladine Jugoslavije postao je 1936. godine. Kao učenik srednje škole počeo se baviti publicistikom i književnim radom. Prve radove objavio je u *Zori* koja je izlazila u Beogradu i *Novom srednjoškolcu* koji je izlazio u Vršcu. Nakon gimnazije započeo je studije na Filozofskom fakultetu u Beogradu, bio je jedan od rukovodilaca srednjoškolskog i studentskog pokreta u Beogradu. Za člana KPJ primljen je 1939. godine. Rat ga je zatekao na studijama filozofije u Beogradu, nakon čega se vraća u Crnu Goru. Jedan

²³ Stanišić, Milija, *Kadrovi revolucije - Crnogorci na rukovodećim dužnostima u NOP-u naroda i narodnosti Jugoslavije*, Istorijski institut Republike Crne Gore, Titograd, 1984, str. 186.

je od organizatora ustanka u Katunskoj nahiji.²⁴ Učesnik je Trinaestojulskog ustanka 1941. godine u cetinjskom kraju kao član cetinjskog Sreskog komiteta KPJ, a ubrzo je postao i komesar čete²⁵ u Lovćenskom odredu. Od maja 1942. godine do odlaska u Hercegovačku brigadu bio je sekretar Okružnog komiteta SKOJ-a i član Okružnog komiteta KPJ Cetinje²⁶ od kraja maja 1942. do maja 1943. godine.²⁷ U ovom periodu opredijeljen je za politički rad u neprijateljskoj pozadini.²⁸ Tokom rata obavljao je vrlo odgovorne vojne i političke dužnosti, bio je član politodjela 10. hercegovačke brigade od maja do novembra 1943. godine, zatim član i rukovodilac politodjela 29. hercegovačke divizije. Od kraja 1944. godine postavljen je za komesara divizije.²⁹

Nakon rata bio je pomoćnik načelnika Glavne političke uprave Jugoslovenske armije i politički komesar Jugoslavenske ratne mornarice.³⁰ Završio je Višu vojnu akademiju JNA. U čin general-majora u rezervi unaprijeđen je 1969. godine. Po okončanju vojne karijere bio je sekretar ideološke komisije Centralnog komiteta SKJ, direktor NIP *Borba*, predsjednik Savjeta za obrazovanje i kulturu SIV-a itd.³¹ Takođe, bio je i član Centralnog komiteta i član Predsjedništva SK Crne Gore i Jugoslavije, zatim član Saveznog odbora Sekretarijata za narodnu odbranu.³² U Saveznom vijeću Skupštine Jugoslavije bio je delegat, a obavljao je i druge dužnosti. Nosilac je Partizanske

²⁴ Isto.

²⁵ Isto.

²⁶ Isto.

²⁷ Stanišić, Milija, *Rukovodeći kadrovi Narodnooslobodilačke borbe u*

Crnoj Gori 1941–1945, Istorijski institut Crne Gore, Podgorica, 1995, str. 121.

²⁸ Isto, str. 577.

²⁹ Isto.

³⁰ Grupa autora, *Vojna enciklopedija*, knjiga 5, Beograd, 1975, str. 450.

³¹ Isto.

³² Isto.

spomenice 1941. godine, Ordena za hrabrost, Ordena zasluga za narod sa zlatnim vijencem, Ordena Republike sa zlatnim vijencem, Ordena za vojne zasluge sa zlatnim mačevima, Ordena bratstva i jedinstva sa zlatnim vijencem, Ordena rada sa crvenom zastavom, Ordena Jugoslavenske armije, Partizanske zvijezde i brojnih stranih odlikovanja. Dobitnik je Trinaestojulske nagrade za 1977. godinu. Umro je 15. decembra 2005. godine u Beogradu.

Ivan Milutinović, general-lajtnant. Rođen je 27. septembra 1901. godine u selu Cerovići Stijena Piperska kod Podgorice. u porodici Rada Milutinovića. Osnovnu školu je učio u rodnom selu a gimnaziju u Podgorici, Negotinu i Beogradu. Kao gimnazijalac pristupio je naprednom omladinskom pokretu, na nje-

govu odluku je uticao njegov ujak dr Vukašin Marković. Jedan je od najistaknutijih rukovodilaca radničke klase i KPJ između dva rata i u toku Narodnooslobodilačke borbe. Zbog političke propagande uhapšen je i osuđen na šest mjeseci zatvora koje je izdržao u Požarevcu. Sredinom avgusta 1928. godine, nakon izlaska iz zatvora nastavio je politički rad u Beogradu. Radio je na pripremama za IV kongres KPJ. Krajem decembra 1928. godine odlazi po partijskom zadatku u Crnu Goru a u Beograd se vraća februara 1929. godine i nastavlja politički rad. U avgustu 1929. godine je uhapšen i 28. februara 1930. godine osuđen na šest godina robije. Robiju je izdržao u Sremskoj Mitrovici i Lepoglavi, đe je radio sa Mošom Pijadom, Titom i drugim istaknutim jugoslovenskim komunistima koji su se nalazili na robiji. Na robiji je nastavio revolucionarnu borbu. Jedan je od

organizatora štrajka glađu oktobra 1933. godine i marta 1934. godine, pa mu je kazna juna 1934. godine povećana na još dvije godine robije. Nakon izlaska iz zatvora 18. jula 1937. godine odlazi u Crnu Goru odakle se polovinom decembra vraća u Beograd. U vrijeme jačanja KPJ jedan je od najbližih saradnika druga Tita. Član CK KPJ postao je 1939. godine kada je po zadatku putovao u razne zemlje. 02. januara 1940. godine je ponovo uhapšen i 17. januara 1940. godine sproveden je u koncentracioni logor u Bileću. Tu je sa Mošom Pijadom, Ivom Lolom Ribarom i drugima bio član logorskog komiteta. Iz logora je pušten 16. maja 1940. godine i odmah se uključio u rad najužeg rukovodstva partije. Učestvovao je u pripremama i radu V zemaljske konferencije KPJ oktobra 1940. godine u Zagrebu na kojoj je podnio referat o radu partije na selu i bio izabran za člana Politbiroa CK KPJ. U Zagrebu ga je zatekao rat gdje učestvuje na sjednici Politbiroa CK KPJ od 10. aprila 1941. godine na kojoj je izabran Vojni komitet pri CK KPJ. Prisustvovao je istorijskim sjednicama Politbiroa CK KPJ od 22. juna i 04. jula 1941. godine na kojima su donijete odluke o početku ustanka u Jugoslaviji. Bio je član Glavnog štaba NOPOJ. Sa Titom i ostalim članovima Politbiroa CK KPJ i Glavnog štaba rukovodio je oružanom borbom. 26. septembra 1941. godine izabran je u Vrhovni stab NOPOJ. Početkom novembra je otišao u Crnu Goru đe je preuzeo funkciju komandanta Glavnog štaba NOPO za Crnu Goru i Boku. Učestvovao je u pripremama rada AVNOJ-a na čijem je zasijedanju 26. novembra 1942. godine izabran za člana njegovog izvršnog odbora kao povjerenik Privredno-finansijskog odsijeka. Sa VŠ prošao je teške borbe u IV i V ofanzivi. Sa Sutjeske se sa grupom boraca probio u Crnu Goru. U Kolašinu je početkom novembra 1943. godine učestvovao u stvaranju ZAVNO Crne Gore i Boke. 29. novembra 1943. godine na II zasijedanju AVNOJ-a izabran je u Predsjedništvo AVNOJ-a i imenovan za

povjerenika narodne privrede u Nacionalnom komitetu oslobođenja Jugoslavije. Bio je član Predsjedništva CASNO-a i prvi potpredsjednik Glavnog odbora Narodnooslobodilačkog fronta Crne Gore i Boke. Ukazom Vrhovnog štaba, marta 1944. godine dobio je čin general-lajtnanta. Nakon povratka iz Zrenjanina u Beograd, 23. oktobra 1944. godine brodić u kojem se nalazio i kojim se prebacivao preko Dunava naišao je na minu i nedaleko od Višnjice potonuo. Njegovo tijelo nađeno je tek 12. novembra 1944. godine kod Smedereva. Sahranjen je 13. novembra 1944. godine uz sve počasti, ispod spomenika borcima za oslobođenje Beograda 1914-1918. godine a 27. marta 1948. godine zajedno sa Ivom Lolom Ribarom prenijet je u Grobnicu narodnih heroja na Kalemegdanu. Za narodnog heroja proglašen je 06. jula 1945. godine.

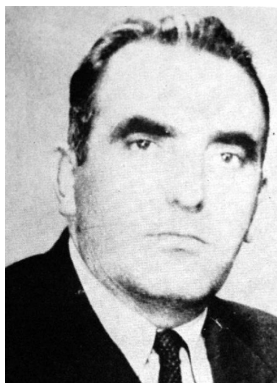
Đoko Mirašević, general-major.

Rođen je 1896. godine u Doljanima kod Podgorice u porodici Jovana Miraševića. Učesnik je Prvog balkanskog 1912-13. godine i Prvog svjetskog rata 1914-16. godine. Odstupio je 1916. godine sa manjim crnogorskim jedinicama preko gudura Albanije za Grčku. U srpskoj vojsci unaprijeđen je prijevremeno u narednika. Učesnik proboja solunskog

fronta. U ratovima je zadobio 12 rana. Pri jednom teškom ranjavanju, francuski ljekari, zahtijevali su amputiranje njegove noge, kao način njegovog opstanka on im je odgovorio: *Ne, ne i ne* hoću da imam obadvije. Oficirski čin dobio je 1918. godine kada je proizveden u potporučnika. U Vojski Kraljevine SHS bio je komandir voda i zastupnik komandira čete. U čin poručnika unaprijeđen je 1921. godine, a vanredno iste godine u kapetana II klase. Vojsku je napuštio 1923. godine u martu, da bi se već u

septembru iste godine ponovo vratio u vojnu službu. Pješadijsku oficirsku školu završio je 1923. godine. Kao oficir prošao je dužnosti od komandira čete, ađutanta puka, od 1932. godine bio je komandir 3. granične čete u Gusinju, od 1934. godine u Tuzlanskom vojnom okrugu, a od 1937. godine u Trebinjskom okrugu. U čin kapetana I klase proizveden je 1932. godine. Zbog stalnog sukoba sa vojnim rukovodstvom penzionisan je u martu 1940. godine kao potpukovnik i osuđen je na 11 mjeseci zatvora. Učesnik je Aprilskog rata 1941. godine kada je njegov 2. bataljon 38. puka, stigao nadomak Skadra i uništio preko 20 italijanskih tenkova. Učesnik je Trinaestojulskog ustanka 1941. godine kao borac, a zatim i savjetnik u štabu Zetskog odreda. Potom je od oktobra 1941. do avgusta 1943. godine povremeno komandovao partizanskim jedinicama. U tom periodu u februaru 1943. godine zarobljen je od strane nacionalne vojske koja je pokušala da ga uključi u svoje redove dajući mu neke zadatke. Od maja 1943. godine ponovo je aktivan u NOP-u. U čin pukovnika proizveden je 1943. godine. Od avgusta 1943. godine obavljao je dužnost zamjenika komandanta Glavnog štaba za Crnu Goru. Od januara 1944. do avgusta 1945. godine bio je komandant 2. korpusa. Nakon rata bio je zamjenik komandanta Komande pozadine do oktobra 1946. godine, pa komandant Intendantske oficirske škole do januara 1948. godine. Od januara do novembra 1948. godine bio je na raspolaganju kada je postavljen za načelnika vojnog okruga Beograda. Na ovoj dužnosti ostao je dvije godine, do novembra 1950. godine, kada je pod optužbom Informbiroa sklonjen sa dužnosti. U decembru 1951. godine lišen je čina, osuđen i upućen na Goli otok. Govorio je francuski i albanski jezik. Odlikovan je Srebrnom medaljom za hrabrost, dva puta Zlatnom medaljom za hrabrost, Karađorđevom zvijezdom sa mačevima vojničkog reda, Ordenom Belog orla sa mačevima IV stepena (za podvig na Osogovskim planinama), Ordenom jugoslovenske krune V reda,

Medaljom za vojničke vrline, Ordenom Legije časti za vojne vrline (uručene direktno iz ruku De Perea, komandanta Oružanih snaga Francuske), Ordenom zasluga za narod I reda i dva puta Ordenom za hrabrost. Preminuo je 19. jula 1986. godine u Beogradu, a sahranjen je u rodnom mjestu. Brat Niko je bio oficir crnogorske vojske, sinovci Radomir major avijacije i Čedomir profesor. Žena mu je bila Danica rođena Plamenac, a sin Petar je mlad umro.

Dušan Mugoša, general-major.

Rođen je 07. januara 1914. godine u selu Lješkopolje kod Podgorice u porodici Marka Mugoše. Nižu gimnaziju završio je u Peći, a višu koju je počeo u Prizrenu, morao je napustiti zbog političke aktivnosti. Tokom školovanja povezao se sa komunistima koji su imali snažan uticaj na njegovo opredjeljenje i formiranje njegove ličnosti. 1934. godine je postao član KPJ. Za člana MK KPJ u Peći izabran je 1938. godine a na Oblasnoj konferenciji 1940. godine izabran je za člana OK KPJ za Kosovo i Metohiju. Često je bio hapšen i proganjan, a maja 1940. godine povukao se u ilegalu. Aktivno je učestvovao u organizovanju ustanka na Kosovu i Metohiji. Krajem 1941. godine otišao je u Albaniju na poziv sekretara OK KPJ. Sa Miladinom Popovićem dao je značajan doprinos oslobodilačkoj i revolucionarnoj borbi albanskog naroda. Početkom 1942. godine oslobodilački pokret u Albaniji je naglo rastao i postajao sve masovniji. Maja 1942. godine iz Albanije kreće za Jugoslaviju i ovo njegovo putovanje je predstavljalo u to vrijeme podvig jer je nakon 82 dana upornog traženja puta stigao u Vrhovni štab CK KPJ u zapadnoj Bosni. Od aprila do avgusta 1943. godine radio je u južnoj

Albaniji na formiranju partijskih organizacija partizanskih odreda i Operativnog štaba. Partijski rukovodilac 1. albanske brigade postao je po njenom formiranju sredinom avgusta 1943. godine. U maju 1944. godine nakon uspješno obavljenog posla vraća se u Jugoslaviju đe je preuzeo nove dužnosti. Učestvovao je u formiranju 1, 3, 4 i 5. kosovsko-metohijske brigade i Operativnog štaba za Kosovo i Metohiju, u kojem je vršio dužnost pomoćnika političkog komesara. Nakon oslobođenja Jugoslavije bio je na raznim partijskim i državnim funkcijama. Biran je i za sekretara Oblasnog komiteta KPJ za Kosovo i Metohiju, za člana CK SK Srbije i člana CO SUNBOR-a Jugoslavije. Bio je član Savjeta Federacije. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. godine i mnogih visokih domaćih i stranih odlikovanja. Za narodnog heroja proglašen je 06. jula 1953. godine. Umro je 1973. godine u Beogradu.

Ilija Mugoša general-potpukovnik. Rođen je 11. jula 1918. godine u Podgorici u porodici Mitra Mugoše. Za revolucionarni radnički pokret se opredijelio već kao učenik gimnazije koju je učio u svom rodnom gradu. Studirao je na Pravnom fakultetu u Beogradu i bio je aktivista u naprednom studentskoim pokretu. Član SKOJ-a je od 1937. godine a član Komunističke partije Jugoslavije postao je 1939. godine. Izabran je za sekretara Sreskog komiteta SKOJ-a Podgorica 1939. godine. Jedan je od organizatora ustanka u Podgoričkom srezu. U Pljevaljskoj bici je bio komesar čete. U Narodnooslobodilačkom ratu je od 1941. godine. Prilikom formiranja 5. proleterske crnogorske brigade bio je desetar a zatim od novembra 1942. godine pa do kraja 1944. godine u Hrvatskoj je bio na dužnostima člana politodjela brigade i divizije i rukovodilac politodjela divizije. Tokom 1945. godine je bio pomoćnik komesara (sekretar divizijskog partijskog komiteta) Beogradske divizije KNOJ-a. Nakon rata bio je načelnik uprave u Saveznom sekretarijatu narodne odbra-

ne, zatim upravnik Uprave vojne industrije itd. Bio je general-major. Aktivna služba prestala mu je 1976. godine.

Zufer Musić, general-major. Rođen je 05. marta 1911. godine u Plavu u porodici Musić Sadova. Apsolvirao je na Pravnom fakultetu u Beogradu i završio je Školu rezervnih oficira. Uoči rata je bio član Glavnog odbora stranke za Crnu Goru. Kandidovao se 1938. godine za narodnog poslanika na listi opozicije za srez Andrijevice. U Skoplju je bio od 1938. do 1940. godine urednik progresivnog lista. Novembra 1941. godine stupio je u Jablanički NOPO, a marta 1942. godine upućen je u Plav ali je uhapšen i interniran u Albaniju. Od jeseni 1943. godine je na rukovodećim vojnim dužnostima na Kosmetu i u Makedoniji. Član je KPJ od 1943. godine. Od 1943. i 1944. godine je komandant bataljona „Ramiz i Sadiku“ u 1. makedonsko-kosovskoj brigadi, zatim je bio zamjenik komandanta 1. kosmetske brigade u periodu jun-septembra 1944. godine. Komandant 1. kosovske brigade bio je od septembra 1944. godine do početka februara 1945. godine. Poslije rata bio je načelnik odeljenja u JNA, pa pomoćnik komandanta korpusa i dr. Umro je u Beogradu 1967. godine.

Radojica Nenezić, general-pukovnik. Rođen je 23. septembra 1921. godine u porodici Milovana Nenezića. Osnovnu školu je završio u selu Mrkušići a četiri razreda gimnazije u Osijeku. Rano je ostao bez roditelja i morao je da prekine školovanje i da se vrati u selo Adu, u Slavoniji, da izdržava mlađu braću i sestre. U selu se, kao mladić, bavio zemljoradnjom, a uspostavio je vezu s komunistima, pa je juna 1938. godine

primljen u Savez komunističke omladine Jugoslavije. Za člana Okružnog komiteta SKOJ-a u Osijeku izabran je aprila 1939. godine. Bio je učesnik dva zemaljska savjetovanja SKOJ-a u ime sekretarijata OK SKOJ-a za Osijek. Član Komunističke partije Jugoslavije bio je od 1940. godine.

Nakon okupacije Kraljevine Jugoslavije i stvaranja Nezavisne Države Hrvatske 1941. godine, vlasti su ga proćerale u Mačvu. Na tom području, u Klenju i Bogatiću, povezao se s članovima OK KPJ za Šabac i Podrinje i učestvovao u pripremama i dizanju oružanog ustanka. Nakon formiranja Podrinjskog odreda, postao je njegov borac, zatim politički komesar desetine, pa desetar, politički komesar voda i vodnik. Učestvovao je u borbama u toku njemačke operacije u zapadnoj Srbiji (Prva neprijateljska ofanziva), i u tom periodu sa svojom desetinom izvodio je akcije u pozadini neprijatelja. Nakon povlačenja Podrinjskog odreda do Užica i povratka njegovih djelova u Mačvu, 15. decembra 1941. godine bio je postavljen za političkog komesara 1. čete 1. počerskog bataljona Podrinjskog odreda, koju funkciju je obavljao do marta 1942. godine. Tada je napuštio Podrinje i sa djelovima Podrinjskog i Valjevskog odreda prebacio se u Bosnu, đe je u Foči ušao u sastav prateće čete Vrhovnog štaba NOVJ. U Glamoču je septembra 1942. godine donijeta odluka da se uputi u Slavoniju, đe je bio postavljen za komandanta bataljona u 1. psunjskom odredu. Sa ovim bataljonom se istakao svojom hrabrošću u jurišu na ustaško uporište u selu Španovići. Već 11. oktobra 1942. godine bio je postavljen za zamjenika komandanta 1. slavonske brigade, a krajem iste godine vršio je dužnost komandanta te brigade. Kada je formirana 17. hrvatska udarna brigada, 26. decembra 1942. godine, postavljen je za njenog komandanta. Komandujući 17. brigadom, postigao je niz uspjeha već u januaru 1943. godine, u napadu na selo Rajić i djelove železničke pruge Zagreb - Beograd. Naročitog uspjeha s ovom brigadom imao je u izvršavanju naređenja Vrhovnog komandanta od 7. februara 1943,

da se pojačaju napadi na neprijateljska uporišta, kako bi se oslabio njegov pritisak na oslobođenu teritoriju (u toku je bila IV neprijateljska ofanziva, odnosno bitka na Neretvi). Izvršavajući to naređenje, 17. brigada je sa svojim komandantom izvojevala niz pobjeda nad ustaško-domobranskim snagama, ističući se naročito u napadu na Pakrac, Viroviticu, Veliku Pisanicu, Garešnicu, Malu Trnoviticu i Pavlovac. U izvještaju komandanta 4. divizije piše da se 17. brigada, pod komandom Nenezića, naročito istakla u borbama protiv neprijatelja na području Slavonije, Moslavine i Bilogore. Isto tako je, u toku okupatorsko-kvislinške operacije „Braun“ u Slavoniji, 17. brigada imala niz uspjeha, a naročito u borbi kod Kamenskih Šušnjara, i u maju 1943, u napadu na Voćin. Njeni uspjesi, s komandantom Nenezićem na čelu, protezali su se i na područja van Slavonije, sve do Marije Bistrice i zauzimanja Zlatara (u sjeverozapadnoj Hrvatskoj). Naređenjem 1. slavonskog korpusa od 17. maja 1943. zbog svojih uspjeha u komandovanju postavljen je za zamjenika komandanta 10. divizije, a zatim 28. udarne divizije. Sa ovom divizijom imao je niz uspjeha, a naročito u napadu na Kutjevo. U oktobru 1943. postavljen je za načelnika štaba 6. korpusa NOVJ, na kojem položaju se istakao u organizaciji uništenja uporišta Čaglina, Pakraca i Kule. Naređenjem Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, 29. februara 1944. postavljen je za komandanta 28. udarne divizije NOVJ. Sa tom divizijom istakao se u napadima na neprijateljske kolone na komunikaciji Daruvar - Virovitica, u proćerivanju neprijatelja iz uporišta Velikih Bastaja i Đulaveca, i drugi put u predjelu sjeverozapadne Hrvatske u napadu na Čazmu. Pod njegovom komandom 28. divizija učestvovala je u nizu pobjeda u borbama sa snagama Vermahta za oslobođenje Srbije, grada Beograda i njegove željezničke stanice, od Obrenovca preko Bijeljine, Doboja i Motajice, sve do Bosanske i Hrvatske Kostajnice, Petrinje do oslobođenja Zagreba 9. maja 1945. godine. U toku rata bio je teško ranjen.

Nakon oslobođenja je nastavio profesionalnu vojnu karijeru u Jugoslovenskoj armiji. Završio je Vojnu akademiju „Mihail Vasiljevič Frunze“ u Sovjetskom Savezu i Kurs operativne taktike JNA. Vršio je dužnosti – komandanta korpusa i armije, komandanta vojnog područja, načelnika uprave u Generalštabu JNA, predsjednika Stalne ispitne komisije Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu i dr. Penzionisan je 1981. godine u činu general-pukovnika. U vrijeme raspada SFRJ, početkom 1990-ih godina bio je veoma politički aktivan u radu partije Savez komunista - Pokret za Jugoslaviju, koju su predvodili generali JNA. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih jugoslovenskih odlikovanja, među kojima su Orden ratne zastave, Orden partizanske zvijezde sa zlatnim vijencem, Orden bratstva i jedinstva sa zlatnim vijencem i dr. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 20. decembra 1951. godine. Preminuo je 13. januara 1995. godine u Beogradu.

Ilija Nikezić, general-major. Rođen je 26. jula 1927. godine u selu Bezjovo kod Podgorice u porodici Raka Nikezića. Osnovnu školu je završio 1937. godine, realnu gimnaziju 1940. godine. Učestvovao je u Narodnooslobodilačkom ratu od 10. novembra 1943. godine do 09. maja 1945. godine na dužnostima borca, komesara baterije. Srednju ekonomsku, Višu upravnu školu, Pravni fakultet i Avijacijsku oficirsku školu završio je nakon rata a Višu vojnu akademiju Kopnene vojske 1966. godine i Ratnu školu 1970. godine. U čin poručnika unaprijeđen je 10. avgusta 1945. godine, kapetana 1949. godine, kapetana I klase 1949. godine, majora 1960. godine, potpukovnika 1965. godine, pukovnika 1973. godine i general-majora 22. decembra 1982. godine. U periodu od 1945. do 1953. godine obavljao je dužnost komesara baterije, od 1953. do 1956. godine pomoćnika komesara u protivavionskom puku. Od 1956. do 1958. godine bio je načelnik odsjeka za moralno-političko vaspitanje u

protivavionskom puku, a od 1958. do 1964. godine bio je pomoćnik komandanta za moralno političko vaspitanje u protivavionskom puku, od 1964. godine do 1967. godine bio je komandant raketnog divizionara. Od 1967. do 1968. godine bio je nastavnik u Školskom centru protivvazdušne odbrane, od 1968. godine od 1975. godine nastavnik u Vojnoj vazduhoplovnoj akademiji. Od 1975. godine do 1976. godine bio je nastavnik na Katedri operatike Škole narodne odbrane, a od 1976. godine do 1980. godine pomoćnik načelnika Centra visokih vojnih škola za poslijediplomske studije i doktorate. Od 1980. do 1984. godine bio je načelnik Katedre strategije u Školi narodne odbrane, a od 1984. godine do 1986. godine načelnik Katedre strategije u Školi opštenarodne odbrane.

Odlikovan je Ordenom zasluga za narod 3. reda 1946. godine, Ordenom za hrabrost 1947. godine, Ordenom za vojne zasluge 3. reda 1955. godine, Ordenom narodne armije sa srebrnom zvijezdom 1962. godine, Ordenom za vojne zasluge sa zlatnim mačevima 1971. godine, Ordenom bratstva i jedinstva 2. reda 1975. godine, Ordenom narodne armije sa zlatnom zvijezdom 1979. godine i Ordenom za vojne zasluge sa velikom zvijezdom 1984. godine. Autor je više od 70 objavljenih stručnih i naučnih radova. Penzionisan je 31. decembra 1986. godine. Umro je 17. jula 2010. godine.

Milisav Nikić, general-potpukovnik. Rođen je 24. aprila 1924. godine u Podgorici u porodici Ljuba Nikića. Završio je osnovnu školu. Od 1940. godine član je SKOJ-a, a od 1941. godine je član KPJ. Nakon kapitulacije Kraljevine Jugoslavije vratio se u rodno mjesto. Aktivno je učestvovao u Trinaestojulskom ustanku. Učesnik je Pljevaljske bitke. Prilikom formiranja 1. proleterske brigade bio je borac, a zatim vodni delegat. Krajem 1942. godine je upućen na liječenje u Centralnu bolnicu. Zamjenik političkog komesara bataljona

Komande vojnog područja Bihać bio je u periodu januar – mart 1943. godine. Od marta 1943. godine do aprila 1944. godine bio je u 8. krajiškoj brigadi kao komesar čete. U maju 1945. godine bio je politički komesar brigade. Završio je Višu vojnu akademiju JNA i Generalštabnu školu KOV u SAD. Nakon rata je bio urednik lista *Narodna armija*, odgovorni urednik časopisa *Vojno djelo*, načelnik uprave u Saveznom sekretarijatu narodne odbrane i dr.

Momčilo Nikić general-major avijacije, pilot. Rođen je 1926. godine u Orahovcu kod Podgorice. Prije Drugog svjetskog rata bio je učesnik gimnazije. Učesnik je Narodnooslobodilačkog rata od 1943. godine a član KPJ postao je 1944. godine. U ratu je bio politički delegat, a nakon rata komandir eskadrole, komandant vazduhoplovnog puka, načelnik Vazduhoplovne vojne akademije i dr. Završio je Višu vojnu vazduhoplovnu akademiju JNA. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1975. godine.

Drago Nikolić, general-potpukovnik. Rođen je 23. februara 1923. godine u selu Mokra Njiva kod Nikšića u porodici Boška Nikolića. Gimnaziju je završio u Nikšiću, od 1941. godine je član SKOJ-a, a KPJ od avgusta 1942. godine. Aktivni je učesnik ustanka od prvog dana, a zatim je bio borac u jedinicama Nikšićkog NOP odreda. U 1. proletersku brigadu je stupio maja 1942. godine i u njoj je u početku bio borac, zatim vodni delegat, zamjenik komesara i komesar čete. Završio je Viši partijski kurs pri CK KPJ aprila 1944. godine. Od septembra do novembra 1944. godine je član politodjela divizije, šef propagande odsjeka od decembra 1944. godine do kraja rata. Nakon rata je politički komesar brigade i divizije, načelnik Visoke vojno-političke škole JNA, načelnik Kabineta vrhovnog komandanta oružanih snaga i SSNO, načelnik Personalne

uprave SSNO i dr. Završio je Visoku školu političkih nauka. Doktorirao je na političkim naukama. Autor je više studija i članaka iz oblasti ideološko-političkog rada, opštenarodne odbrane i SKJ.

Vojin Nikolić general pukovnik.

Rođen je 16. novembra 1914. godine u Miločanima, Nikšić u porodici oficira crnogorske vojske Nikole Nikolića. Septembra 1933. upisao se na Tehnički fakultet Beogradskog univerziteta i iste godine primljen je u KPJ. Sekretar fakultetskog komiteta i član Univerzitetskog komiteta KPJ postao je 1934. godine. U aprilskoj provali 1935.

godine u Beogradu bio je uhapšen i u istražnom zatvoru je proveo više od šest mjeseci. Bio je član prvog Akcionog odbora studenata Beogradskog univerziteta i jedan od organizatora aprilskog štrajka studenata u borbi za ukidanje višegradskog koncentracionog logora. Aprila 1936, zbog organizovanja studentskog štrajka, bio je isključen sa fakulteta na godinu dana, i vraćen u rodno mjesto, odakle se ilegalno vratio u Beograd i na Tehničkom fakultetu formirao partijsku organizaciju. Pored rada na univerzitetu bio je instruktor Mjesnog komiteta partije za Beograd u organizacijama preduzeća vazduhoplovne industrije „Ikarus“, „Beometal“ i tekstilne industrije. U vrijeme štrajka aeronautičara je uhapšen jer je bio provaljen kao jedan od organizatora i rukovodilaca. Podvrgnut je mučenjima, ali su nastojanja policije da iznude bilo kakvo priznanje ostala bez rezultata. Nakon istrage upućen je u koncentracioni logor u Bileći. Međutim, dok je sproveden logor je raspušten pa je proćeran u rodno mjesto. Ponovo se vraća u Beograd, kada je izabran za sekretara Univerzitetskog komiteta i člana Mjesnog i Okružnog komiteta KPJ za Beograd. U fazi borbe KPJ protiv

fašizacije zemlje bio je predsjednik Studentskog odbora za odbranu zemlje na Beogradskom univerzitetu i studentski predstavnik u Radničkom odboru omladinskih organizacija. Rat ga je zatekao u Beogradu, kada je po direktivi Partije, radio na specijalnim zadacima. Nakon objave rata javlja se u dobrovoljce za odlazak na albanski front. Nakon kapitulacije Jugoslavije vraća se u Beograd, a potom odlazi na rad u Niš. Pošto je provaljen, preko Prokuplja i Kosova prelazi u Crnu Goru. Po odluci partijskog rukovodstva Crne Gore, 9. jula 1941. godine upućen je za delegata Pokrajinskog komiteta u zapadnu Boku, a istovremeno je djelovao i kao instruktor Okružnog komiteta za Nikšić. Od tada do maja 1943. jedan je od organizatora i rukovodilaca borbe u nikšićkom okrugu. Maja 1943. imenovan je za političkog komesara 4. proleterske brigade, a 1944. godine za komesara 2. udarnog korpusa.

Nakon rata je bio na brojnim istaknutim položajima: komesar Vojne oblasti, pomoćnik ministra narodne odbrane, državni podsekretar u DSNO. Nakon prestanka vojne službe u JNA 1959. godine bio je generalni direktor Jugoslovenskih željeznica, predsjednik Odbora za narodnu odbranu Savezne skupštine, član Centralnog komiteta KPJ Crne Gore i član prvog saziva Savjeta federacije. Odlikovan je Ordenom narodnog heroja 10. jula 1952, a takođe je bio nosilac i brojnih drugih odlikovanja. Umro je 22. oktobra 1999. godine.

Mirko Novović, general-potpukovnik. Rođen je 18. novembra 1917. godine u selu Cecunima, kod Ivanograda, u porodici Milete Novovića. Osnovnu školu je završio u rodnom selu, u Ivangradu šest razreda gimnazije a sedmi i osmi razred gimnazije u Peći. Nakon završene gimnazije upisao je Tehnički fakultet u Beogradu, đe

je i ostao do aprila 1941. godine, kada se vratio u svoje rodno selo. Tokom sedmog razreda gimnazije bio je organizator štrajka u beranskoj gimnaziji zbog čega je i isključen iz škole. Kao sedamnaestogodišnjak se opredijelio za revolucionarni pokret. U članstvo SKOJ-a primljen je 1934. godine. Član partije je postao u oktobru 1936. godine i obavljao je odgovorne dužnosti. Bio je sekretar Mjesnog komiteta SKOJ-a za srez andrijevački, sekretar MK KPJ u Andrijevići, član biroa KPJ za Tehnički fakultet i sekretar partijske ćelije. Zbog svog opredjeljenja bio je maltretiran, zatvaran i proganjan i u Andrijevići je bio mjesec dana u zatvoru, u Sudu za zaštitu država u Beogradu je bio dva mjeseca u istražnom zatvoru, a mjesec dana u zatvoru Uprave grada Beograda. U aprilu 1941. godine vratio se u svoje rodno mjesto gdje aktivno učestvuje u pripremi za ustanak, vrši odgovornu dužnost sekretara biroa ćelije KPJ Opštine Andrijevića. Rukovodi Cecunskim gerilskim odredom, koji odred i učestvuje u napadu na Andrijeviću 17. jula 1941. godine. Kao borac dobrovoljac za Srbiju i Sandžak u jesen 1941. godine bio je među prvima. U sastavu Komskog bataljona učestvovao je 1. decembra 1941. godine u Pljevaljskoj bici. Kao puškomitraljezac je polovinom decembra 1941. godine stupio u 1. bataljon 1. proleterske brigade. Istakao se u mnogim borbama i poduhvatima od Rudog preko Romanije Igmana, Kolašina Mojkovca i dr. Posebno se istakao u borbama oko Mojkovca i Kolašina maja 1942. godine, kao i u borbama za Večerinovac, Skara, Markovo brdo. Avgusta 1942. godine je sa grupom boraca razoružao jednu četu ustaša i domobrana. Kasnije je postao zamjenik komesara čete i ni tada se ne odvajao od puškomitraljeza i streljačkog stroja. Njegova hrabrost, sposobnost i požrtvovanost posebno dolaze do izražaja u borbama tokom I i V neprijateljske ofanzive na Ivan sedlu, prilikom forsiranja Drine aprila 1943. godine, u boju na Zlatnom Boru, 21. maja 1943. godine na Balinovcu i Miljevini, kao i u borbama u istočnoj Bosni u ljeto 1943. godine. Za zamjenika

komesara 1. dalmatinske udarne brigade postavljen je 1943. godine, a kasnije je postao rukovodilac politodjela 25. divizije pa zamjenik komesara 1. proleterske divizije.

Po oslobođenju Jugoslavije nastavio je profesionalnu vojnu karijeru u Jugoslovenskoj narodnoj armiji (JNA). Završio je Višu vojnu akademiju JNA i nalazio se na odgovornim dužnostima - političkog komesara 1. divizije, političkog komesara divizije Korpusa narodne odbrane Jugoslavije (KNOJ), načelnika političkog odeljenja armije, načelnika Političke škole JNA, načelnika Više škole civilne odbrane, načelnika Zavoda za socijalno osiguranje vojnih osiguranika i dr. Vršio je i odgovorne dužnosti u opunomoćstvu SKJ za JNA na nivou armije i armijske oblasti. Aktivna vojna služba u JNA mu je prestala 1977. godine u činu general-potpukovnika. Zajedno sa grupom autora izdao je 1968. godine knjigu *Prva dalmatinska proleterska brigada*. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih jugoslovenskih odlikovanja, među kojima su – Orden bratstva i jedinstva sa zlatnim vijencem i Orden partizanske zvijezde sa srebrnim vijencem. Ordenom narodnog heroja je odlikovan 27. novembra 1953. godine. Umro je 28. avgusta 1997. godine u Beogradu i sahranjen je u Aleji narodnih heroja na Novom groblju.

Branko Obradović general-potpukovnik. Rođen je 10. juna 1907. godine u Skoplju u porodici Boška Obradovića. Gimnaziju je završio u Pljevljima, a potom nižu školu Vojne akademije i viši kurs Artiljerijske škole. U Aprilskom ratu je bio komandir baterije u činu kapetana I klase. Nakon kapitulacije probio se sa Banjalučkog fronta u Sinj u kojem mu je bila porodica. Bio je pripadnik NOP-a i početkom januara 1942. godine borio se u dalmatinskim partizanskim jedinicama. Kandidat za člana KPJ je od septembra 1942. godine, a član od septembra 1943. godine. U početku je bio komandant bataljona u Livanjskom NOP odred. Vršilac dužnosti načelnika štaba

divizije postao je u novembru 1942. godine, a komandant artiljerije 3. udarne divizije u decembru 1942. godine. Od januara do juna 1943. godine bio je komandant haubičkog divizionara Vrhovnog štaba. Oficir za operativne poslove u štabu 2. proleterske divizije bio je od juna do avgusta 1943. godine. Pomoćnik načelnika štaba 2. udarnog korpusa bio je od oktobra 1943. godine do juna 1944. godine. Poslije rata bio je načelnik Artiljerijske škole, načelnik uprave u RV i načelnik protivavionske odbrane JA. Završio je Višu vojnu akademiju JNA. Objavio knjige *Vaspitanje i disciplina*, *Noć i noćna djeljstva*, *Protivvazdušna odbrana* i dr. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1962. godine. Umro je u septembru 1983. godine.

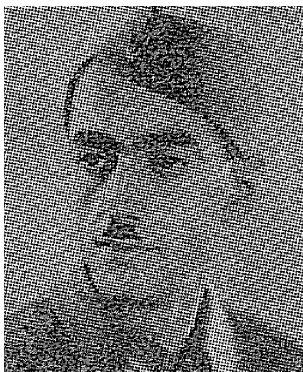

Savo Orović, general-pukovnik.

Rođen je 30. januara 1884. godine u selu Lijeva Rijeka u Andrijevići u porodici Jovana Orovića. Pješadijsku vojnu školu je završio u crnogorskoj vojsci na Cetinju. Jedno vrijeme boravio je u Južnoj Americi na radu. Kada je čuo da je Crna Gora krenula u Balkanski rat, kao dobrovoljac se vratio u domovinu. Nakon kapitulacije crnogorske države 1916.

godine, odmetnuo se u komite. Krajem 1917. godine uhvaćen je od okupatora i osuđen na 10 godina robije. Stupio je u aktivnu službu jugoslovenske vojske u kojoj je napredovao do čina pukovnika. Tokom Aprilskog rata 1941. godine bio je komandant pješadijskog puka. Jedini oficir Kraljevske vojske položaja komandanta puka koji je 1941. godine sa puškom u ruci stupio u partizanske jedinice. Prvo je bio savjetnik u štabu nikšićkog NOPO, a potom na istoj dužnosti u Operativnom štabu za Hercegovinu. Bio je zamjenik komandanta nikšićkog NOPO i član GŠ za Crnu Goru i Boku od aprila 1942. godine. Za člana

Vrhovnog štaba imenovan je maja 1942. godine. Aktivni je učesnik Ostroške skupštine i Konferencije rodoljuba na Tjentištu u februaru i junu 1942. godine. Član KPJ je postao 1943. godine. U NOP-u je bio i komandant Oficirske škole GŠ, načelnik GŠ za Vojvodinu je od početka jula 1943. godine do marta 1944. godine, i komandant Vojne akademije je od novembra 1944. godine do kraja rata. Vijećnik je Drugog zasijedanja ANOJ-a. Iz rata je izašao u činu generala-lajtnanta. Bio je poslanik Savezne skupštine i Skupštine Crne Gore. Autor je nekoliko knjiga kao i više članaka. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih visokih jugoslovenskih odlikovanja, među kojima su Orden partizanske zvijezde i Orden bratstva i jedinstva. Aktivna služba u JNA mu je prestala 1952. godine. Preminuo je 22. juna 1974. godine u Beogradu.

Miloš Pajković, general-potpukovnik. Rođen je 13. aprila 1915. godine u selu Lužac kod Berana u porodici Radisava Pajkovića. Učio je gimnaziju u Beranama, kao srednjoškolac opredijelio se za revolucionarni pokret. Student je Pravnog fakulteta na kojem je pripadao studentskom pokretu. Postao je član KPJ 1935. godine kada je i postavljen za sekretara Okružnog komiteta za Berane i na toj dužnosti ostao je četiri godine. Zbog partijske aktivnosti više puta je hapšen, i 1936. godine primoran je da emigrira u Albaniji, u kojoj je interniran osam mjeseci. Nakon povratka postaje član Okružnog komiteta za Berane. Jedan je od organizatora ustanka u svom kraju. U ratu je bio u Komskom odred, od 17. juna 1942. godine zamjenik je komesara čete u 4. komskom bataljonu 4. proleterske brigade, rukovodilac politodjela 6.

krajiške brigade od početka oktobra 1942. do septembra 1943. godine. Potom postao sekretar divizijskog komiteta, zatim zamjenik komesara 11. krajiške i komesar 16. vojvođanske divizije. Ratni je vojni invalid. Nakon rata završio je VVA. Bio je na raznim dužnostima u Političkoj upravi i Istorijskom institutu JNA. Bio je general-potpukovnik. Aktivna služba u JNA mu je prestala 1973. godine. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. godine, a odlikovan je ORZ, ordenom partizanske zvijezde sa zlatnim vijencem i dr. General Pajković imao je brata Milutina-Džika koji je takođe bio učesnik Drugog svjetskog rata. Preminuo je 1998. godine u Beogradu, sahranjen je ne Zemunskom groblju.

Milutin Pejanović, general-major.

Rođen je 7. novembra 1914. godine u Dobrskom selu kod Cetinja u porodici Maša Pejanovića. Završio je Učiteljsku školu na Cetinju, u kojoj se opredijelio za revolucionarni pokret. Završio je Školu rezervnih oficira. Službovao je u svom kraju. Jedno vrijeme predavao je u osnovnim školama. Član KPJ je od jula 1941.

godine. Jedan je od organizatora Trinaestojulskog ustanka u rodnom mjestu 1941. godine. U Lovčenskom odredu bio je od oktobra komandir čete, zatim početkom 1942. godine komandant bataljona Carev laz, a od aprila komandant i zamjenik komesara udarnog bataljona u Lovčenskom odredu. Učesnik je bitke na Pljevlja kao zamjenik komandira čete. Od 17. juna 1942. godine bio je komesar čete, komandant i komesar 2. bataljona. Od septembra 1943. godine bio je zamjenik komesara 17. muslimanske brigade, politički komesar 17. majevičke brigade i komesar 38. divizije. Završio je Višu vojnu

akademiju JNA. Nakon rata bio je politički komesar divizije, potom Vojnopomorske akademije, pa komesar Artiljerijskog školskog centra i na raznim dužnostima u DSNO. Unaprijeđen je u čin general-majora. Aktivna služba u JNA mu je prestala 1964. godine. Nosilac je Partizanske spomenice 1941, a odlikovan je ORZ, OBJ sa zlatnim vijencem i dr. Braća generala Pejanovića, Velimir i Đuro su takođe bili učesnici NOP-a, a Đuro je poginuo 1943. godine na Golubiću kod Knina. Zasnovaio je brak i ima sina Srđana koji je univerzitetski profesor u Beogradu, a gostujući u Podgorici.

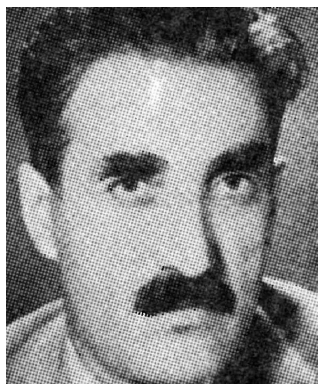

Andrija Pejović general-potpukovnik. Rođen je 11. jula 1911. godine u Gornjem Ceklinu u porodici Petra Pejovića. Vrlo rano je ostao bez roditelja, majka mu je umrla kada je imao pola godine, a otac je poginuo u toku rata sa Turskom 1912. godine u borbama na Skadru. Brigu o njemu preuzela je njegova starija sestra koja je imala deset godina i o njemu se stara-la do njegovog punoljetstva. Osnovnu školu je učio u svom selu. Sedam razreda gimnazije je završio u Cetinju, a osmi razred sa maturom u Novom Vrbasu 1934. godine. Član partije je od 1941. godine. U međuvremenu je odslužio vojsku. Na Pravnom fakultetu u Subotici je diplomirao 1938. godine. U aprilu 1938. godine prilikom štrajka ranjen je od lica koja su imala namjeru da spriječe njegovo održavanje. Tokom 1939. i 1940. godine je proveo skoro godinu dana na vojnim vježbama, a u međuvremenu je radio kao advokatski pripravnik u Bačkom Petrovom Selu i Starom Bečeju. Januara 1941. godine je pozvan na vojnu vježbu u 34. pješadijskom puku u Subotici kao komandir. Na ovom položaju zatekao ga je Aprilski rat.

Njegov puk je 07. aprila sa mađarske granice upućen za Loznicu i tu je sa desetinama hiljada vojnika iz drugih jedinica predat Njemcima. Sa nekoliko drugova uspio je da izbjegne zarobljavanje, od mađarske granice do Gornjeg Ceklina došao je pješke. U rodnom mjestu povezuje se sa mjesnom partijskom organizacijom i uključuje u rad na pripremi i organizovanju ustanka. Kao komandir jednog gerilskog odreda 13. jula 1941. godine učestvovao je u borbi za oslobođenje Rijeke Crnojevića. Učestvovao je 15. jula 1941. godine u borbama na Košćelama u kojoj je zarobljen italijanski 2. bataljon granične straže koji je bio upućen iz Albanije. Godine 1941. pridružio se Komunističkoj partiji Jugoslavije. Od avgusta 1941. godine do sredine juna 1942. godine bio je komandir Gornjoceklinske čete, zatim komandant bataljona „13 jul“, pa zamjenik komandanta Lovćenskog odreda. Potom je bio komandant bataljona „Carev laz“ i komandant Lovćenskog odreda. Sredinom juna 1942. godine nakon povlačenja partizanskih snaga iz Crne Gore upućen je na rad na okupirano područje sreza cetinjskog. Kao sekretar Međuopštinskog komiteta KPJ za opštine riječku i ljubotinsku radio je na tom području do kapitulacije Italije 09. septembra 1943. godine radeći na jačanju NOP-a. Od septembra 1943. godine do polovine avgusta 1944. godine bio je politički komesar obnovljenog Loćenskog odreda, zatim njegov komandant. Nakon toga bio je zamjenik komandanta 6. crnogorske udarne brigade, i kratko vrijeme načelnik II odjeljenja štaba 2. udarnog korpusa. Lovćenski odred i 6. crnogorska brigada svojim učešćem u tim borbama dali su nesumnjiv i zapažen doprinos tim pobjedama. Od polovine avgusta do decembra 1944. godine bio je pomoćnik načelnika II odeljenja Vrhovnog štaba NOV i POJ a od tada do kraja rata delegat Vrhovnog štaba pri štabu 1. bugarske armije. Od završetka rata do aprila 1946. godine bio je šef jugoslovenske delegacije za ratne zločine pri štabu Američke armije za Evropu u

Vizbadenu – Američka zona okupirane Njemačke. Od aprila 1946. godine do aprila 1963. godine radio je u Ministarstvu odnosno Državnom sekretarijatu za unutrašnje poslove FNRJ kao načelnik Kontrolnog odeljenja, a bio je i pomoćnik načelnika i načelnik Glavne uprave Narodne milicije, pomoćnik ministra i državni podsekretar, a od aprila 1963. godine je savezni javni pravobranilac. Tokom rata je bio komandant nekoliko jedinica, pomoćnik načelnika Obavještajnog centra VŠ NOP i POJ. Nosilac je partizanske spomenice 1941. godine i niza domaćih i stranih odlikovanja. Za narodnog heroja proglašen je 27. novembra 1953. godine. Umro je 10. aprila 1997. godine u Beogradu.

Pavle Pekić, general-major. Rođen je 03. juna 1910. godine u Šavniku u porodici Dimitrija Pekića. Završio je nižu gimnaziju i srednju Medicinsku školu. Sredinom tridesetih godina se opredijelio za revolucionarni radnički pokret, a u KPJ je primljen 1939. godine. Pred rat je bio član Sreskog komiteta KPJ Šavnik. Jedan je od organizatora ustanka u opštini, a zatim je bio komandant Komande mjesta Šavnik. Učesnik je Konferencije rodoljuba Crne Gore, Boke i Sandžaka juna 1942. godine na Tjentištu, a zatim je od juna do oktobra 1942. godine bio član Ekonomskog odsjeka. Instruktor za vojnu vlast i obavještajnu službu bio je od novembra 1942. godine do marta 1943. godine. Član Komisije za borbu protiv pete kolone i terorizma bio je od aprila do oktobra 1943. godine. Šef odsjeka za zaštitu naroda bio je od oktobra 1943. godine do maja 1944. godine, kada je postavljen za šefa 2. odsjeka u OZN-i za Jugoslaviju. Poslije rata bio je podsekretar za unutrašnje poslove FNRJ, zatim sekretar Administrativne komisije Saveznog izvršnog vijeća i dr. Odlikovan je Ordenom zasluga za narod sa zlatnom zvijezdom, OVJ sa zlatnim vijencem i dr.

Branko Perović, general-potpukovnik. Rođen je 25. maja 1914. godine u Perovića Luci kod Žabljaka u porodici Milete Perovića. Gimnaziju je učio u Kolašinu, Pljevljima, Podgorici i Nikšiću. Kao srednjoškolac opredijelio se za revolucionarni rad. Bio je student Pravnog fakulteta, član SKOJ postao je 1935. godine, a član KPJ

1938. godine. Upisao je Školu rezervnih oficira u Mariboru, ali je isključen zbog političkih razloga. Radio je na pripremi julskog ustanka 1941. godine u svom kraju, bio je komesar bataljona u julskom ustanku, zatim zamjenik komesara čete, zatim komesar bataljona u Durmitorskom odredu. U bici na Pljevljima 1. decembra 1941. godine učestvovao je kao komandir čete. Krajem februara 1942. godine postavljen je za komandanta Istočno-sinjajevinskog sektora, a od aprila zamjenik komesara 2. udarnog bataljona Durmitorskog oreda. Od 17. juna 1942. godine komesar je čete u 5. bataljonu, pa rukovodilac politodjela 1, 4. i 9. krajiške brigade. Pohađao je partijski kurs, nakon čega je bio prukovodilac politodjela 10. i 39. krajiške divizije, pa partijski instruktor Centralnog komiteta KPJ 20. dalmatinske divizije, zatim načelnik Personalnog odjeljenja Nacionalnog komiteta DFJ i komesar 4. divizije KNOJ-a. Partijski kurs pri Centralnom komitetu KPJ završio je 1943. godine. Završio je Višu vojnu akademiju JNA. Nakon rata bio je politički komesar divizije, školskog centra, načelnik Političkog odjeljenja oblasti, zatim načelnik Katedre vojne istorije Više vojne akademije i dr. Unaprijeđen je u čin general-potpukovnika. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1972. godine. Nosilac je Partizanske spomenice 1941, a odlikovan je

ORZ, OBJ sa zlatnim vijencem, Ordenom partizanske zvijezde sa srebrnim vijencem i dr. Preminuo je 1996. godine. Brat generala Perovića bio je Bogdan koji je bio sudija i komesar 16. vojvođanske divizije.

Tomislav Peruničić general-potpukovnik. Rođen je 24. jula 1931. godine u selu Borovo kod Pljevalja u porodici Jovana Peruničića. Završio je osnovnu školu 1942. godine. Učesnik je u Narodnooslobodilačkom ratu od 10. septembra 1944. godine do 15. maja 1945. godine kao borac i kurir. Realnu gimnaziju je završio 1949. godine, Vojnu akademiju Kopnene vojske - smjer pješadija 1952. godine, Komandno-štabnu akademiju Kopnene vojske 1965. godine, Školu narodne odbrane 1976. godine i Fakultet političkih nauka. U čin pješadijskog potporučnika proizveden je 01. avgusta 1952. godine, u čin poručnika 1955. godine, kapetana 1959. godine, kapetana prve klase 1962. godine, majora 1966. godine, potpukovnika 1970. godine, pukovnika 1977. godine, general-majora 1984. godine, a u čin general-potpukovnika prijevremeno 1989. godine. Obavljao je dužnost komandira voda od 1952. do 1958. godine, zatim starješine nastavne grupe u Vojnoj akademiji Kopnene vojske od 1958. do 1961. godine. Komandir čete bio je od 1961. do 1965. godine, zatim referent za izradu pravila u Odeljenju za pravila od 1965. do 1967. godine. Referent u Drugoj upravi Generalštaba bio je od 1967. do 1979. godine. Referent u Generalnom konzulatu u Kijevu od 1970. do 1973. godine, a referent u Drugoj upravi Generalštaba od 1973. do 1975. godine. Načelnik Odeljenja za moralno-političko vaspitanje Komande 5. armije bio je od 1975. do 1977. godine, a komandant pješadijskog puka od 1977. do 1981. godine. Pomoćnik načelnika 1. odeljenja II uprave Generalštaba od 1981. godine, a pomoćnik načelnika Centra visokih vojnih škola za politički rad i pravne poslove bio je od 1981. do 1984. godine. Potom je bio načelnik Visoko vojnopolitičke

škole JNA od 1984. do 1988. godine, pomoćnik komandanta 1. armije za politički rad i pravne poslove od 1988. do 1991. godine. Odlikovan je Medaljom za vojne zasluge 1956. godine, Ordenom zasluga za narod sa srebrnim zracima 1961. godine, Ordenom narodne armije sa srebrnom zvijezdom 1968. godine, Ordenom za vojne zasluge sa zlatnim mačevima 1976. godine, Ordenom narodne armije sa zlatnom zvijezdom 1982. godine i Ordenom rada sa srebrnim vijencem 1987. godine. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1991 godine.

Branko Petričević Kađa, general-major. Rođen je 1914. godine na Meterizima (Cetinje) u porodici Jovana Petričevića. Završio je Pravni fakultet u Beogradu. Tokom studija pristupio je studentskom revolucionarnom pokretu i 1932. godine postao je član SKOJ-a, a od 1933. godine i član KPJ. Bio je organizacioni sekretar Pokrajinskog komiteta KPJ za Crnu Goru, Boku, Sandžak i Kosovo i Metohiju, a kasnije sekretar Mjesnog komiteta KPJ za Cetinje. Učestvovao je avgusta 1940. godine na VIII pokrajinskoj konferenciji KPJ za Crnu Goru, Boku, Sandžak i Kosovo i Metohiju, na kojoj je održao referat *O radu među ženama* i bio izabran za delegata na je V zemaljsku konferenciju, održanu oktobra iste godine u Zagrebu. Kasnije je zbog frakcionaških borbi isključen iz članstva Komunističke partije. Učesnik je Narodnooslobodilačke borbe od 1941. godine. Najprije je bio borac, a kasnije kada je ponovno vraćen u članstvo KPJ, postavljen je za rukovodioca politodjela 4. proleterske crnogorske udarne brigade. Potom je bio politički komesar 16. vojvođanske divizije i politički komesar 12. vojvođanskog korpusa. Za političkog komesara 3. armije JA postavljen je u januaru 1945.

godine. Proizveden je u čin general-majora. Poslije oslobođenja Jugoslavije je radio kao pomoćnik načelnika Glavne političke uprave Jugoslovenske armije. Pod sumnjom da je sa general-pukovnikom Arsom Jovanovićem i pukovnikom Vladom Dapčevićem planirao bjekstvo iz zemlje uhapšen je u avgustu 1948. godine. Na suđenju održanom od 1. do 4. juna 1950. godine u Beogradu, zajedno sa Vladom Dapčević osuđen je na dvadeset godina strogog zatvora kada su im oduzeti vojni činovi i odlikovanja. Za vrijeme izdržavanja kazne na Golom otoku, ponovno je obnovljen proces i oni su rehabilitovani i 1956. godine pušteni na slobodu. Do penzionisanja, 1960. godine, radio je kao urednik izdavačkog poduzeća „Rad“. Umro je 1982. godine u Beogradu, a sahranjen je na Cetinju.

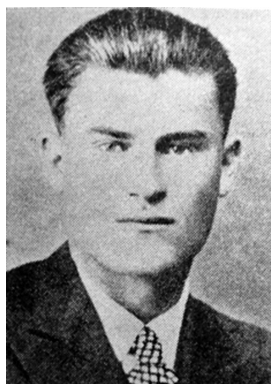

Mitar Piletić, general-major.

Rođen je 15. jula 1917. godine u selu Mokro kod Šavnika u porodici Radovana Piletića. Gimnaziju je učio u Nikšiću, u kojoj se i opredijelio za revolucionarni pokret. Studirao je Medicinski fakultet u Beogradu, na kojem je pripadao studentskom Pokretu. Bio je apsolvent na Medicinskom fakultetu.

Učesnik je Trinaestojulskog ustanka 1941. godine. Prve godine je bio borac Durmitorskog odreda, a zatim njegov referent saniteta. Od 17. juna 1942. godine u 5. i 2. bataljon 4. proleterske brigade bio je zamjenik referenta i referent saniteta. Tokom IV neprijateljske ofanzive bio je upravnik ešalona ranjenika u Centralnoj bolnici Vrhovnog štaba. Od maja 1943. godine bio je ljekar u Durmitorskom odredu, zatim u 7. omladinskoj crnogorskoj brigadi referent saniteta od formiranja do marta 1945. godine. Krajem rata upućen je da završi

Medicinski fakultet, koji uspješno završava i postaje načelnik saniteta Garde JNA i armije i dr. Specijalizirao je opštu hirurgiju. Bio je sanitetski general-major. Aktivna služba mi je prestala 1978. godine. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. godine. Preminuo je 2004. godine.

Krsto Popivoda, general-major.

Rođen je 03. juna 1910. godine u selu Bjelice kod Cetinja u porodici Gorčina Popivode. Osnovnu školu je završio u rodnom selu, a gimnaziju je započeo 1923. godine u Cetinju, zatim je drugi i treći razred završio u Banjaluci, četvrti na Cetinju, a peti u Peći. Maturirao je 1932. godine na Cetinju. Sve raspuste i povremene prekide u školovanju provodio je radeći kao šumarski radnik u Bosni, u okolini Olova. U višim razredima gimnazije čitao je naprednu radničku literaturu i počeo da se interesuje za marksizam. U osmom razredu gimnazije, 1931. godine, bio je jedan od učesnika štrajka u cetinjskoj gimnaziji, a zatim i demonstracija protiv dolaska grupe ministara Šestojanuarske vlade u Crnu Goru. Zajedno sa svojim školskim drugom Radojem Vujoševićem, narodnim herojem, u jesen 1932. godine odlazi u Suboticu, gde se upisuje na Pravni fakultet, a avgusta 1933. godine se zaposlio u Poreskoj upravi u Subotici. Oktobra 1933. godine, zajedno sa Radojem Vujoševićem, primljen je u članstvo Komunističke partije Jugoslavije, u partijskoj ćeliji na Pravnom fakultetu. Ubrzo se uključio u rad tehnike Mjesnog komiteta KPJ za Suboticu, kojom je rukovodio Mate Vidaković. Radio je na rasturanju ilegalnog lista *Revolucionarni front radnika i seljaka*, letaka i ostalog partijskog materijala. Oktobra 1934. godine našao se među 60 uhapšenih, tokom velike policijske racije u

Subotici. Pošto je bio uhapšen, neposredno poslije atentata na kralja Aleksandra Karađorđevića u Marseju, bio je posebno mučen. Izveden je pred Sud za zaštitu države, zajedno sa još 13 uhapšenih, i osuđen na 18 meseci zatvora, koje je izdržao u Sremskoj Mitrovici. Poslije izlaska iz zatvora, maja 1936. godine, proćeran je u Crnu Goru. Poslije određenog vremena otišao je u Beograd, đe je nastavio studije prava. Za vrijeme studija je radio u Mjesnom komitetu KPJ za Beograd i Univerzitetskom komitetu. Poslije hapšenja novembra 1936. godine, po odluci Partije, prelazi u ilegalnost i odlazi u Kragujevac, đe postaje član Oblasnog komiteta KPJ za užu Srbiju. U Kragujevcu razvija intenzivan partijski rad, posebno u Vojno-tehničkom zavodu, zatim u Kraljevu, Kruševcu, Paraćinu, Čupriji i Jagodini. U proljeće 1937. godine svoju partijsku aktivnost prenio je i na istočnu i južnu Srbiju. Radio je na organizovanju Oblasnog komiteta KPJ za Niš. U masovnom hapšenju komunista, koje je počelo u Kragujevcu, juna 1937. godine, a proširilo se na mnoga mjesta Srbije, je uhapšen 17. jula u Nišu. Sproveden je u garnizonski zatvor u Kragujevcu i podvrgnut mučenju u kojem su učestvovali policijski agenti iz Beograda i Novog Sada. U pritvoru je proveo mjesec dana i mučen je najsvirepijim metodama.³³ Krajem avgusta izveden je pred Sud za zaštitu države i osuđen na dvije godine zatvora, koju je ponovo izdržavao u sremsko-mitrovačkom zatvoru. Poslije izlaska iz zatvora, jula 1939. godine, radio je u Agitpropu Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju, a decembra iste godine CK KPJ ga je uputio, kao svog delegata, u Crnu Goru, đe je radio na jačanju partijskih organizacija. Avgusta 1940. godine učestvovao je na VIII sjednici Pokrajinskog komiteta KPJ za Crnu Goru, Boku, Sandžak i Kosovo i Metohiju, na kojoj je

³³ Krsto Popivoda i Spasenija Cana Babović, koja je tada takođe bila uhapšena i mučena, su zbog „herojskog držanja pred klasnim neprijateljem“ jedini nosioci, malo poznatog, partijskog priznanja „Heroj ćutanja“.

podnio referat *O organizacionom stanju Partije*. Prethodno je obišao mnoge partijske organizacije u Crnoj Gori i na Kosovu. Poslije Pokrajinske konferencije, na poziv generalnog sekretara KPJ Josipa Broza Tita odlazi na rad u CK KPJ i organizuje i rukovodi partijskom školom u Makarskoj i partijskim kursovima u Zagrebu, Crepoljskom kod Sarajeva i Dubravi kod Zagreba. Bio je delegat i član Kandidacione komisije na V zemaljskoj konferenciji KPJ, održanoj oktobra 1940. godine u Zagrebu. Poslije Vojnog puča i obaranja vlade Cvetković-Maček, 27. marta 1941. godine, je po specijalnom zadatku Josipa Broza Tita upućen u Sarajevo da Pokrajinskom komitetu KPJ za BiH prenese instrukcije CK KPJ, a zatim je upućen, sa istim zadatkom, na Kosmet. Tada je obišao mjesne partijske organizacije u Sarajevu, Zenici, Peći i Kosovskoj Mitrovici i učestvovao u radu Oblasne konferencije u Tuzli. Aprila 1941. godine, poslije napada Sila osovine na Kraljevinu Jugoslaviju, odlazi u Crnu Goru, gde je kao član Biroa Pokrajinskog komiteta, radio na organizovanju i pripremi Trinaestojulskog ustanka. U danima ustanka vršio je najprije dužnost sekretara OK KPJ za Nikšić, a potom sekretara OK KPJ za Cetinje. Od septembra 1942. do 1945. godine radio je na raznim partijsko-političkim i vojnim zadacima u CK KPJ i Vrhovnom štabu NOVJ. Bio je rukovodilac i predavač u partijskim školama i kursovima. Najprije je radio u Oblasnom komitetu KPJ za Bosansku Krajinu, potom u CK KPJ, pa u selu Gvozdu kod Kalinovika, u selu Liječevini kod Šćepan polja, između IV i V ofanzive i u Jajcu i Drvaru, od septembra 1943. do maja 1944. godine. Bio je član AVNOJ-a, od njegovog drugog zasijedanja, a maja 1944. godine, poslije neuspjelog njemačkog desanta na Drvar, zajedno sa CK KPJ prelazi na ostrvo Vis. Aprila 1945. godine kooptiran je u Centralni komitet KPJ.

Nakon oslobođenja Jugoslavije obavljao je mnoge odgovorne dužnosti: od 1946. do 1948. godine bio je predsjednik za

agrarnu reformu i kolonizaciju Vlade FNRJ, od 1948. do 1953. godine bio je predsjednik Vijeća naroda u Narodnoj skupštini FNRJ, od 1951. do 1953. godine bio je ministar za željeznice i predsjednik Savjeta za saobraćaj i veze Vlade FNRJ, od 1953. do 1963. godine član Saveznog izvršnog vijeća, od 1963. do 1967. godine bio je predsjednik Organizaciono-političkog vijeća Narodne skupštine SFRJ. Od V kongresa KPJ, juna 1948, biran je za člana CK KPJ, a na IX kongresu SKJ, marta 1969. godine, izabran je za člana Stalnog djela Konferencije SKJ. Bio je najprije član Saveznog odbora SSRNJ, zatim član Predsjedništva, a potom i sekretar Saveznog odbora SSRN Jugoslavije. Bio je i član Saveznog odbora SUBNOR-a Jugoslavije i član Savjeta federacije. Nosilac je Partizanske spomenice 1941, i drugih visokih jugoslovenskih odlikovanja, među kojima je Orden junaka socijalističkog rada. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 10. jula. 1952. godine. Umro je 10. februara 1988. godine u bolnici u Meljinama, kod Herceg Novog. Sahranjen je u Aleji zaslužnih građana na Novom groblju u Beogradu.

Pero Popivoda, general-major. Rođen je 1916. godine u selu Lješev Stup, kod Cetinja u porodici Sava Perova Popivode. Prije Drugog svjetskog rata radio je kao vojni činovnik oficirskog ranga u Ratnoj mornarici Jugoslavenske vojske. Po izbijanju Drugog svjetskog rata, 1941. godine priključio se Narodnooslobodilačkom pokretu. U početku je bio zamjenik komandanta Lovćenskog bataljona za operacije u Sandžaku, a zatim intendant Glavne intendature Vrhovnog štaba. U novembru 1942. godine sa grupom vojnih rukovodilaca, od strane Vrhovnog štaba NOV i POJ upućen je u

Sloveniju, đe je obavljao dužnosti: načelnika štaba 1. slovenske proleterske udarne brigade „Tone Tomšič“, načelnika 14. slovenske divizije, komandanta Operativne zone Glavnog štaba NOV i PO Slovenije, komandanta 15. slovenske divizije, komandanta 7. slovenskog korpusa. U čin pukovnika proizveden je 1944. godine, a po prelasku u Srbiju, postavljen je za komandanta 22. srpske divizije. Nakon rata, 1945. godine bio je upućen u Sovjetski Savez u kojem je dvije godine proveo na školovanju. Završio je Vojnu akademiju Funze. Za vrijeme školovanja oženio se Kirom Gligorjevnom, kćerkom sovjetskog generala i sa njom dobio sina. Po povratku u Jugoslaviju postavljen je za načelnika Operativne uprave Ratnog vazuhoplovstva kada je unaprijeđen u čin general-majora. Završio je Visoku partijsku školu. Nakon donošenja Rezolucije Informbiroa 1948. godine i zaoštavanja odnosa između Jugoslavije i Sovjetskog Saveza, odlučio se da emigrira u Sovjetski Savez. Školskim avionom Polikarpov Po-2 sa zemunskog aerodroma, 16. avgusta 1948. godine odletio je za Rumuniju. Spustio se kod Temišvara i drugim avionom odletio za Moskvu. Po dolasku u Moskvu, primljen je u Sovjetsku armiju i priznat mu je čin vazduhoplovnog general-majora. Državljanin SSSR-a postao je 1949. godine, a od 1955. član Komunističke partije Sovjetskog Saveza. Jedan je od osnivača Pokreta za mir, član Svjetskog savjeta za mir. U periodu 1948-54. godine bio je na čelu Saveza jugoslovenskih revolucionara, a bio je i glavni urednik novina *Za socijalističku Jugoslaviju*. Radio je u Aerofloti 22 godine, prvo kao inspektor, a zatim kao načelnik Informativno naučno-tehničkog centra civilne avijacije (CNTIG). Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i Ordena partizanske zvijezde, kojih je lišen nakon 1948. godine. Napisao je pripovjetke *Partizani* i *Rat bez fronta i pozadine* na ruskom jeziku. Nosilac je i više odlikovanja SSSR-a, Poljske, Čehoslovačke i Albanije. Preminuo je 28. oktobra 1978. godine, a sahranjen je na Trojekurovskom groblju u Moskvi.

Jovan Popović general major. Rođen je 04. decembra 1923. godine u selu Liješnje kod Kolašina u porodici Gligorija Popovića. Završio je sedam razreda gimnazije i kao srednjoškolac je primljen u SKOJ. Učesnik je Trinaestojulskog ustanka. Novembra 1941. godine je uhapšen od strane okupacionih

vlasti i osuđen na 35 godina robije, koju je izdržavao u Italiju. U Narodnooslobodilačkom ratu je od 1941. godine, a 1944. godine bio je komesar čete u 11. dalmatinskoj brigadi, a zatim komesar čete u Vazduhoplovnoj bazi. Član je KPJ od februara 1944. godine. Od marta do aprila 1945. godine je politički komesar 3. omladinskog bataljona (ljudstvo koje je upućeno na školovanje u SSSR). Završio je Vazduhoplovnotehničku akademiju u SSSR. Nakon rata službovao je u vazduhoplovnotehničkoj službi, zatim u Institutu za naoružanje. Jedno vrijeme bio je direktor Instituta bezbjednosti Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslove i dr. Umro je 2001. godine.

Nikola Popović, general-major. Rođen je 9. decembra 1916. godine, u selu Lipa, kod Cetinja, u porodici brigadira crnogorske vojske Krsta Popovića i majke Marije rođene Radojević. Školovao se u rodnom mjestu, zatim u Cetinju, pa u Belgiji đe mu je otac boravio u emigraciji. Član Komunističke partije Jugoslavije postao je 1936. godine. Učesnik je

Narodnooslobodilačke borbe od 1941. godine. U Trinaestojulskom ustanku bio je na čelu gerilskog odreda u borbi za oslobođenje Čeva, a učestvovao je u borbama za oslobađanje Cetinja. U toku borbe na Sutjesci postavljen je za komandanta bataljona, koji je imao zadatak da obezbijedi povratak Pokrajinskog komiteta KPJ za Crnu Goru na okupiranu teritoriju Crne Gore. Po oslobođenju Beograda postavljen je za komandanta beogradske brigade narodne odbrane. Završio je Višu vojnu akademiju JNA. Nakon toga je postavljen za načelnika Devete pomorske oblasti, a obavljao je i dužnosti načelnika katedre KOV-a u Višoj vojnoj pomorskoj akademiji, zatim načelnika katedre operatike u Ratnoj školi JNA sve do 1973. godine, kada je penzionisan u činu general-majora. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. godine i drugih jugoslovenskih odlikovanja. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 27. novembra 1953. godine. Umro je 8. novembra 2005. godine u Beogradu, a sahranjen je rodnom mjestu.

Svetislav-Sveto Popović, general-major. Rođen je 31. jula 1927. godine u selu Brezovik kod Nikšića u porodici Mirka Popovića. Nižu gimnaziju je završio na Cetinju. Od 1941. godine je član SKOJ-a i aktivno je radio u NOP-u Cetinja. Nakon drugog hapšenja interniran je aprila 1943. godine u Bar a zatim u Kolfiorito. U vrijeme kapitulacije Italije septembra 1943. godine probio se sa malom grupom Crnogoraca do Slovenije. Primljen je u KPJ januara 1944. godine kada je imao 16 godina. U slovenačkim partizanskim jedinicama najprije je bio borac, a ubrzo zatim je imenovan za zamjenika komesara čete. U 17. brigadi „Simon Gregorčič“ bio

je sekretar SKOJ-a u ljeto 1944. godine, nakon čega je bio zamjenik komesara brigade. Početkom 1945. godine upućen je na školovanje u Beograd. Završio je visoke vojne škole. Nakon rata bio je na raznim rukovodećim dužnostima u JNA. Bio je pomoćnik Saveznoga sekretara za narodnu odbranu SFRJ. Preminuo je u aprilu 2011. godine u Beogradu.

Vladimir Popović - Španac, general-major. Rođen je 27. januara 1914. godine u selu Gornji Brčeli, kod Bara u porodici Luke Popovića. Osnovnu školu je završio u rodnom mjestu, a gimnaziju na Cetinju. Apsolvirao je 1937. na Medicinskom fakultetu u Beogradu. Još u ranoj mladosti, uključio se u rad omladinskog radničkog pokreta. Član Saveza komunističke

omladine Jugoslavije je postao 1930, a Komunističke partije Jugoslavije 1932. godine. Za vrijeme studija na Beogradskom univerzitetu je bio jedan od organizatora i rukovodilaca revolucionarnog studentskog pokreta. U periodu od 1935. do 1937. godine je bio član, a potom i sekretar Univerzitetskog komiteta KPJ. Zbog revolucionarne aktivnosti više puta je hapšen. Učestvovao je na Svjetskom kongresu studenta-komunista u Parizu, 1937. godine, kao predstavnik Beogradskog univerziteta, zajedno sa Ivom Lolom Ribarom i Milovanom Lulom Matićem. Poslije kongresa uspio je da se prebaci iz Francuske u Španiju i pristupi Republikanskoj armiji. Prvo se borio u bataljonu „Dimitrov“ 15. internacionalne brigade, pa u 129. internacionalnoj brigadi, u kojoj je bio sekretar partijske organizacije Jugoslovena. Imao je čin kapetana Španske republikanske armije.

Nakon poraza Španske republike zajedno sa drugim interbrigadistima bio je zatvoren u koncentracionim logorima u

Francuskoj. Godine 1939. uspio je da pobjegne iz logora i ilegalno se prebaci u Jugoslaviju. U Beogradu ponovo preuzima dužnost sekretara Univerzitetskog komiteta KPJ, a ubrzo postaje i član Pokrajinskog komiteta SKOJ-a za Srbiju. Kasnije je bio instruktor Centralnog komiteta KPJ u Crnoj Gori i Dalmaciji. Učestvovao je u radu Pete zemaljske konferencije KPJ, održane oktobra 1940. godine u Zagrebu. Na sjednici Politbiroa CK KPJ, 4. jula 1941. godine u Beogradu, na kojoj je donijeta odluka o podizanju opštenarodnog ustanka, je određen za delegata CK KPJ pri CK KP Hrvatske. Učestvovao je i na vojno-političkom savjetovanju u Stolicama, septembra 1941. godine, kada je izabran za člana Vrhovnog štaba NOP odreda Jugoslavije. Pored funkcije delegata CK KPJ, u Komunističkoj partiji Hrvatske obavljao je razne druge odgovorne dužnosti. Od polovine jula 1941. godine bio je sekretar Operativnog rukovodstva CK KPH, a od proljeća 1942. bio je sekretar Biroa CK KPH. Sredinom 1943. godine imenovan je za političkog komesara 3. bosanskog korpusa. Kada je 1944. godine Kosta Nađ, postavljen za komandanta Glavnog štaba NOV i PO Vojvodine, preuzima funkciju komandanta 3. korpusa i dobija čin general-majora. U ovom periodu korpus je vodio borbe za oslobođenje Bosne i stvaranje uslova za prodor jedinica NOVJ u Srbiju. Novembra 1944. godine prelazi na rad u centralnim organima nove Jugoslavije i radi u Vrhovnom štabu NOV i POJ i Centralnom komitetu KPJ.

Nakon oslobođenja Jugoslavije radio je u diplomatskoj službi: 1945. godine bio je predstavnik Demokratske Federativne Jugoslavije pri vladi Otačastvenog fronta Bugarske i predstavnik CK KPJ kod Centralnog komiteta Bugarske radničke partije. Od 1945. do 1948. godine bio je ambasador FNRJ u Moskvi, od 1948. do 1950. godine prvi pomoćnik ministra inostranih poslova FNRJ, Edvarda Kardelja. Od 1950. do 1954. godine bio je ambasador FNRJ u SAD. Od 1954. do

1955. godine bio je predsjednik Odbora za inostrane poslove Narodne skupštine FNRJ, od 1955. do 1958. godine prvi ambasador FNRJ u NR Kini, a 1958. godine izabran je za člana Saveznog izvršnog vijeća i predsjednika Odbora za ekonomske odnose sa inostranstvom. Kasnije je bio generalni sekretar predsjednika SFRJ Josipa Broza Tita i član Savjeta federacije. Kao diplomata učestvovao je na velikom broju međunarodnih, regionalnih i drugih skupova. Bio je član jugoslovenske delegacije na Pariskoj mirovnoj konferenciji, 1946. godine. Učestvovao je na više zasjedanja Organizacije ujedinjenih nacija, u periodu od 1946. do 1955. godine; na Drugom samitu nesvrstanih zemalja u Kairu, oktobra 1964. i na nizu sastanaka diplomatskih predstavnika Jugoslavije sa predstavnicima drugih zemalja i organizacija. Za člana Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije biran je na V, VI, VII i VIII kongresu, a na IX kongresu SKJ, održanom marta 1969. godine u Beogradu izabran je za člana Predsjedništva SKJ. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i niza drugih inostranih i jugoslovenskih odlikovanja. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 10. jula 1952. godine. Umro je 1. aprila 1972. godine u Londonu, a sahranjen je u Beogradu u Aleji zaslužnih građana na Novom groblju. Dom kulture u Baru nosi njegovo ime, a ispred Doma je njegova bista.

Vojin Popović general-major. Rođen je 30. oktobra 1913. godine, u selu Stijena kod Podgorice u porodici Jovete Popovića. Gimnaziju je učio u Podgorici kada je i pristupio revolucionarnom radničkom pokretu. Studirao je na Pravnom fakultetu u Beogradu. Bio je aktivista u naprednom studentskom pokretu. Od 1937. godine je član KPJ. Više puta je hapšen zbog komunističke djelatnosti. Jedan je od organizatora ustanka u Piperima, i u to vrijeme je bio sekretar opštinskog biroa ćelija jedne od najbrojnijih seoskih partijskih organizacija u zemlji. Po

odluci PK za Crnu Goru upućen je na politički rad u Hercegovinu. Za svo vrijeme u Hercegovini je djelovao pod imenom Petar Božović. Od kraja oktobra 1941. godine do juna 1942. godine bio je u Hercegovini na sljedećim dužnostima; sekretar Sreskog komiteta KPJ Trebinje i član Okružnog komiteta za istočnu Hercegovinu, komandant sektora Trebinje - Dubrovnik, politički komesar Južnohercegovačkog NOP odreda. Od avgusta 1942. godine do juna 1943. godine bio je rukovodilac i član politodjela brigade, zatim zamjenik komandanta brigade u periodu jun - avgust 1943. godine (upućen je iz Hercegovine da uhvati vezu sa VŠ i početkom oktobra je završio Srednji partijski kurs pri CK KPJ). Politički komesar divizije bio je od formiranja do kraja marta 1944. godine. Od kraja septembra 1944. godine do kraja rata bio je politički komesar divizije. Nakon rata je pomoćnik komandanta armije, komandant divizije i područja i dr. Završio je Višu vojnu akademiju JNA. Odlikovan je ORZ, OZN sa zlatnom zvijezdom, OBJ sa zlatnim vijencem i dr. Poginuo je u saobraćajnoj nesreći 02. oktobra 1962. godine.

Vujadin Popović, general-pukovnik. Rođen je 2. marta 1916. godine u Piperima u porodici Luke Popovića. Završio je gimnaziju u Podgorici kada se opredijelio za omladinski pokret. Završio je Pravni fakultet u Beogradu 1940. godine na kojem je pripadao omladinskom pokretu. Zvaršio je Školu rezervnih oficira. Član KPJ postao je u julu 1941. godine. Učesnik je julskog ustanka 1941. godine, prvo kao borac, pa komesar i komandir partizanske čete, zatim je bio sekretar Opštinskog Narodnooslobodilačkog odbora i komesar udarne čete. Politički

komesar 1. udarnog bataljona bio je od maja do juna 1942. godine. Na dan formiranja 5. proleterske brigade bio je komandir čete, pa komandant njenog 4. bataljona od novembra 1942. do novembra 1943. godine. Od novembra 1943. godine postavljen je za komandanta 5. proleterske brigade. Ovu dužnost obavljao je do avgusta 1944. godine, kada je od Vrhovnog štaba upućen preko Italije u Makedoniju. U septembru 1944. godine došao je za načelnika štaba Bregalničko-strumičkog korpusa. Za komesara 15. makedonskog korpusa postavljen je u januaru 1945. godine, a krajem rata za komandanta 36. vojvođanske divizije. Nakon rata završio je VVA i Kurs operatike. Obavljao je brojne dužnosti, bio je komandant divizije, pomoćnik komandanta i načelnik štaba armije, zatim komandant korpusa, zamjenik načelnika VVA i načelnik uprave u Generalštabu. Bio je general-pukovnik. Aktivna služba u JNA mu je prestala 1976. godine. Odlikovan je Ordenom ratne zastave, Ordenom partizanske zvijezde sa zlatnim vijencem, Ordenom zasluga za narod sa zlatnim vijencem itd. Preminuo je 1991. godine.

Rudolf Primorac, general-pukovnik. Rođen je 15. aprila 1904. godine u Sutomoru kod Drniša u porodici Antuna Primorca. Osnovnu školu završio je u Drnišu, a šest razreda gimnazije u Šibeniku. Školovanje je nastavio u Vojnoj akademiji, iz koje je izašao kao potporučnik 1925. godine. Aprilski rat zatekao ga je kao majora, na dužnosti komandanta 2. bataljona 85. pješadijskog puka. Ovaj puk, ojačan divizionom artiljerije, zatvarao je pravac na sektoru Metkovića. Na dan proglašenja Nezavisne Države Hrvatske, puk se raspao, sa izuzetkom 2. bataljona, koji se, pod

komandom Primorca, probio na pravac Mostar - Nevesinje i na tom sektoru vodio borbe protiv pripadnika NDH. Poslije kapitulacije Jugoslavije, kod Nevesinja su ga zarobili Italijani i odveli ga u zarobljeništvo u Rijeku. Tamo je ostao do 10. juna 1941. godine kada je, zato što je rođen na anektiranoj teritoriji (Zona 1), pušten iz zarobljeništva, nakon čega je otišao u Split. U Splitu se već avgusta 1941. godine povezo sa splitskom partijskom organizacijom i po njenim direktivama radio u obavještajnoj službi na popularisanju Narodnooslobodilačkog rata među oficirima bivše jugoslovenske vojske, koji su se u znatnom broju prikupili u Splitu i na razbijanju četničke organizacije, koja se u jesen 1941. već počela oformljivati. Poslije uspješnog izvršenja niza specijalnih zadataka, odlukom Komunističke partije Jugoslavije prebačen je, jula 1942. godine, u štab IV operativne zone Hrvatske i postavljen za vojnog instruktora jedinica ove zone. Kao instruktor vršio je specijalne zadatke. Oktobra 1942. godine primljen je u članstvo KPJ. Za načelnika štaba 1. dalmatinske brigade postavljen je 5. novembra 1942. godine. U njenim operacijama do početka decembra uzeo je vidnog učešća, posebno u borbama za zauzimanje Jajca i u odbrambenim bitkama na pravcu Travnik - Jajce. Vrhovni komandant Josip Broz Tito je za taj uspješno izvršen zadatak pohvalio 1. dalmatinsku brigadu. U decembru iste godine postavljen je za načelnika štaba 3. udarne divizije NOVJ. S tom divizijom prošao je mnogobrojna ratna poprišta tokom IV i V neprijateljske ofanzive i protivofanzive u istočnoj Bosni. Septembra 1943. godine postavljen je za načelnika štaba 2. udarnog korpusa NOVJ i na toj dužnosti ostao do jula 1944. godine. Ovaj korpus je, među ostalim, učestvovao u razoružanju italijanskih trupa poslije kapitulacije u Crnoj Gori i stvaranju od njih italijanskih partizanskih divizija, uključujući ih u svoje formacije, te u neprekidnim borbama za stvaranje, proširenje i odbranu slobodne teritorije u Crnoj Gori, Hercegovini i

Sandžaku, kao operativne osnovice za predviđeni prodor Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije u Srbiju.

U jesen 1943. godine je na sektoru Kolašin - Andrijevića - Berane rukovodio jedinicama koje su poslije dugotrajnih i teških borbi, uspješno odbranile Polimlje. U proljeće 1944. godine, kada su snage Vermahta i četnici s linije Prijepolja i Pljevalja prodrli u južni Sandžak i dio Crne Gore, bio je određen da rukovodi operacijama djelova 2. udarnog korpusa na sektoru Mojkovca, gdje je uspješno izvršio zadatak. Jula 1944. godine, postavljen je za načelnika Glavnog štaba NOV i PO Srbije i sa aerodroma u Beranama prebačen avionom u Bari u Italiji, a odatle u Srbiju, gdje je već u formiranju bilo pet novih divizija NOVJ. Učestvovao je u rukovođenju završnim operacijama za oslobođenje Srbije do decembra 1944. godine, kada je postavljen za pomoćnika načelnika Vrhovnog štaba NOV i POJ. U tom svojstvu, učestvovao je u izradi planova i izvođenju i koordiniranju operacija mnogih jedinica NOVJ i Jugoslovenske armije. Za vrijeme rata, bio je unapređivan: pukovnik od 1. maja 1943. godine, general-major od 1. novembra 1943. godine, general-potpukovnik od 1. decembra 1944. godine. Nakon rata aprila 1945. godine, bio je postavljen za šefa Jugoslovenske vojne misije u Sovjetskom Savezu. Od povratka iz SSSR-a, pa do penzionisanja, u činu general-pukovnika, 1960. godine, obavljao je visoke dužnosti u Jugoslovenskoj narodnoj armiji. Pored ostalog, bio je pomoćnik načelnika Generalštaba, glavni inspektor JNA, komandant Korpusa narodne odbrane i komandant Graničnih jedinica Jugoslavije. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i više jugoslovenskih i stranih odlikovanja, među kojima su poljski Orden Grunvaldovog krsta drugog reda i čehoslovački Orden bijelog lava drugog reda. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 27. novembra 1953. godine. Umro je 13. januara 1979. godine u Beogradu. Sahranjen je u Aleji zaslužnih građana na Novom groblju u Beogradu.

Velimir Radičević, general-potpukovnik. Rođen je 14. juna 1914. godine u Goričanima kod Podgorice u porodici Vasilija Radičevića. Osnovnu školu završio je u svom selu, a pet razreda gimnazije u Podgorici, nakon čega se vratio u selo i do Drugog svjetskog rata se uglavnom bavio zemljoradnjom. Neko vrijeme je bio i blagajnik Zadruga proizvođača duvana u Podgoričkom srezu. Već od 1933. godine počeo je sarađivati sa skojevcima i učestvovati u akcijama koje je organizovala KP Jugoslavije. Nakon odsluženja vojnog roka, sredinom 1936. godine bio je primljen za člana KPJ. Nekoliko mjeseci kasnije postao je sekretar ćelije KPJ u svom selu i član opštinskog partijskog biroa. Krajem 1937. godine postao je član Komisije za rad s omladinom pri Pokrajinskom komitetu KPJ za Crnu Goru i Boku. Naredne godine postao je član Pokrajinskog komiteta SKOJ-a. Istovremeno je bio i član Sreskog komiteta SKOJ-a Podgorica, a posebno je rukovodio organizacijom SKOJ-a u Zeti. Aprila 1937. godine pokušao je da se sa grupom drugova prebaci u Španiju, ali ga je policija u Sutormu uhvatila. Nekoliko je puta bio hapšen, a jednom je zbog svoje komunističke djelatnosti bio izveden pred Vojni sud. Pred rat je bio zatvoren u logoru u Smederevskoj Palanci. Nakon raspuštanja logora, otišao je u Boku Kotorsku, a zatim se vratio u svoje selo. Nakon okupacije Jugoslavije 1941. godine učestvovao je u pripremama KPJ za oružani ustanak, prikupljajući oružje i municiju, učestvujući u formiranju oružanih skupova po selima i ostalo. U Pljevaljskoj bici, 1. decembra 1941, učestvovao je kao bombaš. Poslije te bitke ostao je u Sandžaku i ušao u sastav 1. crnogorskog kombinovanog

bataljona (Zetsko-podgorička četa) Crnogorsko-sandžačkog odreda, u kome je ostao sve do rasformiranja tog odreda početkom marta 1942. godine. Nakon povratka u Zetu, u martu 1942. godine, ušao je u sastav Zetskog bataljona. Poslije toga prešao je u Nikšićki bataljon, u kome je bio zamjenik političkog komesara čete. Ubrzo je iz ovog bataljona otišao na Sinjajevinu i ušao u sastav Durmitorskog odreda, u kojem je vršio dužnost rukovodioca SKOJ-a u jednom bataljonu. Prilikom formiranja 5. proleterske crnogorske udarne brigade, ušao je u njen sastav kao zamjenik političkog komesara 1. čete 4. bataljona. Tokom IV neprijateljske ofanzive, postao je zamjenik političkog komesara 4. bataljona 5. proleterske brigade i na toj dužnosti ostao do kraja V neprijateljske ofanzive. Tokom prve polovine 1943. godine učestvovao je u mnogim borbama 5. proleterske brigade, poput borbi na Treskavici oko Gornjeg Vakufa, na Torlakovcu, u Novom Šeheru, Tešnju, Prozoru, Konjicu, Nevesinju, Javorku i Bioču. Nakon kraja V neprijateljske ofanzive postao je zamjenik političkog komesara pratećeg bataljona Vrhovnog štaba NOVJ. Iste godine završio je Viši partijski kurs pri Centralnom komitetu KPJ, da bi početkom decembra 1943. bio postavljen za zamjenika političkog komesara 9. brigade 20. divizije, a nešto kasnije za rukovodioca politodjela 20. divizije. Krajem 1944. godine, postavljen je za zamjenika političkog komesara Srpske divizije KNOJ. Sredinom 1945. godine, ukidanjem funkcija pomoćnika političkih komesara bio je postavljen za inspektora u Političkoj upravi KNOJ-a, januara 1946. godine za političkog komesara 9. divizije KNOJ-a, a sredinom 1947. godine za političkog komesara KNOJ-a u Bjelovaru. Godine 1950. nakon završetka dvogodišnje Više političke škole „Đuro Đaković“, postavljen je za političkog komesara divizije u Zaječaru. Godine 1953. bio je upućen u Višu vojnu akademiju JNA, koju je završio dvije godine kasnije i poslije toga bio postavljen za pomoćnika

komandanta divizije za političko-upravne poslove u Titovom Užicu. Od 1958. bio je instruktor u Organizacijskom tajništvu Opunomoćstva Centralnog komiteta SKJ za JNA, a od 1959. do 1963. godine bio je na dužnosti pomoćnika komandanta Niškog vojnog područja za političko-pravne poslove. Istovremeno ga je CK SKJ imenovao za rukovodioca Opunomoćstva CK SKJ za Niško vojno područje. Od 1968. do 1970. godine bio je na raspolaganju u Beogradskoj vojnoj oblasti, a januara 1971. godine, penzionisan je u činu general-potpukovnika JNA. Bio je delegat na V, VI, VII, VIII i IX kongresu Saveza komunista Jugoslavije. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i više jugoslovenskih odlikovanja NOJ-a. Za narodnog heroja proglašen je 20. decembra 1951. godine.

Svetozar Sveto Radojević, general-potpukovnik. Rođen je 25. avgusta 1920. godine u selu Smrduša kod Nikšića u porodici Radoja Radojevića. Gimnaziju je učio u Nikšiću, u kojoj se opredijelio za revolucionarni radnički pokret, kada je i primljen u SKOJ. Studirao je na Pravnom fakultetu u Beogradu i pripadao naprednom studentskom pokretu. Član je KPJ od jula 1941. godine. Početkom jula je uhapšen sa grupom nikšićkih komunista, ali je odmah uspio da pobjegne iz italijanskog zatvora. Od prvog dana je bio u NOB-u sa petoricom braće od kojih su dvojica poginula. U jesen 1941. godine bio je komesar čete u partizanskom pa u udarnom bataljonu Nikšićkog NOP odreda. Na dan formiranja 5. proleterske crnogorske brigade bio je komesar čete u 2. bataljonu, a zatim komesar 5. i 1. bataljona. Politički komesar bataljona bio je od oktobra do novembra 1942. godine. Krajem rata, od marta do maja 1945. godine, bio je komesar 3. udarne divizije. Na II kongresu USAO Crne Gore izabran je za člana Zemaljskog odbora. Nakon rata bio je politički komesar komandant vazduhoplovne divizije, načelnik štaba vazduhoplovnog korpusa, načelnik vazduhoplovno tehničkog školskog centra,

zamjenik glavnog urednika redakcije Vojne enciklopedije i dr. Završio je Višu vojnu vazduhoplonu akademiju i Kurs operatike JNA. Odlikovan je OBJ sa zlatnim vijencem, OPZ sa srebrnim vijencem i dr. Aktivna služba u JNA mu je prestala 1978. godine.

Stevan Radovanović, general-major. Rođen je 1924. godine u Podima kod Herceg Novog. Prije Drugog svjetskog rata bio je učenik gimnazije. Učesnik je Narodnooslobodilačkog rata od 1941. godine a član KPJ od 1942. godine. U ratu je bio pomoćnik političkog komesara bataljona i brigade i politički komesar brigade, a poslije rata bio je pomoćnik komandanta vojnog područja i armije i dr. Završio je Višu vojnu akademiju i Ratnu školu JNA. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1980. godine.

Dragutin Radović, general-major. Rođen je 14. septembra 1919. godine u Momišićima u Podgorici u porodici oficira Sava Radovića. Gimnaziju je učio u Podgorici, tu se opredijelio za omladinski revolucionarni pokret. Član SKOJ-a postao je 1936. godine. Upisao je Tehnički fakultet u Beogradu na kojem je takođe bio partijski aktivan. Od maja 1941. godine postao je član KPJ. Jedan je od organizatora Trinaestojulskog ustanka 1941. godine u rodnom kraju. Učesnik je bitke za Pljevlja 1. decembra 1941. godine. Početkom 1942. godine bio je komesar čete, potom zamjenik komesara bataljona u Zetskom odred. Tokom rata obavljao je partijsko-političke dužnosti. Od sredine 1942. godine zadužen je za rad u neprijateljskoj pozadini, na tom zadatku se istakao svojom aktivnošću. Od oktobra 1943. do početka 1944. godine izabran je za sekretara Sreskog komiteta Podgorice i Nikšića. Položaj pomoćnika komandanta 7. crnogorske brigade preuzeo je od 1944. godine, a potom je bio pomoćnik komandanta 5. proleterske crnogorske brigade. Upućen je na školovanje u SSSR-u, po dolasku sa školovanja u zemlju krajem rata postavljen je za šefa Odjeljenja zaštite naroda 2. armije. Završio je Višu vojnu akademiju. Nakon

rata bio je načelnik Školskog centra bezbjednosti, pomoćnik komandanta pozadine armije i graničnih jedinica, inspektor JNA, a obavljao je i druge dužnosti. Unaprijeđen je u čin general-major. Aktivna služba u JNA mu je prestala 1975. godine. Odlikovan je OBJ sa zlatnim vijencem, Ordenom vojne zastave sa velikom zvijezdom i drugim vojnim i mirnodopskim odlikovanjima i priznanjima. Preminuo je 17. jula 2012. godine.

Ratko Radović, general-major. Rođen je 17. oktobra 1916. godine u Martinićima kod Danilovgrada u porodici Raka Radovića. Osnovnu školu završio je u rodnom kraju, a gimnaziju u Podgorici. Radović je bio student Pravnog fakulteta u Beogradu (završio je studije nakon rata). Aktivista je studentskog pokreta, kao student postao je član SKOJ-a 1936. godine, u članstvo KPJ primljen je aprila 1940. godine. U septembru 1940. godine je kooptiran u Sreski komitet Danilovgrad. Učesnik je Trinaestojulskog ustanka 1941. godine, bio je član biroa danilovgradskog Sreskog komiteta KPJ i član plenuma Pokrajinskog SKOJ-a. Radović je u jesen 1941. godine izabran za organizacionog sekretara SK KPJ za Danilovgrad, a u martu 1942. godine postavljen je za zamjenika političkog komesara udarnog bataljona „Bajo Sekulić“. Određen je polovinom 1942. godine za ilegalni rad u neprijateljskoj pozadini, od maja je na dužnosti sekretara Okružnog komiteta KPJ za Podgoricu. Od septembra 1943. godine postavljen je za zamjenika političkog komesara Zetskog odreda, a potom je upućen na politički rad u Sandžaku, tu je bio rukovodilac politodjela brigade i divizije. Nalazio se na dužnostima političkog komesara 3. proleterske sandžačke brigade, zatim je bio politički komesar 37. sandžačke divizije. Od januara do maja 1945. godine bio je pomoćnik komesara 48. makedonske divizije na nivou sekretara partijskog divizijskog komiteta. Tokom rata bio je politički komesar više jedinica. Nakon rata on je bio politički komesar VMA i divizije,

sudija i predsjednik Vojnog suda u Beogradu. Završio je Pravni fakultet. Unaprijeđen je u čin general-majora. Odlikovan je Ordenom zasluga za narod sa zlatnom zvijezdom, OBJ sa zlatnim vijencem i drugim ratnim i mirnodopskim odlikovanjima. Preminuo je 23. avgusta 2008. godine u Beogradu.

Milorad-Mišo Radulović, general-major. Rođen je 17. maja 1919. godine, u Danilovgradu u porodici Boška Radulovića, vlasnika kafane. Osnovnu školu završio je u rodnom kraju, a gimnaziju u Podgorici u kojoj se opredijelio za revolucionarni pokret. Član SKOJ-a postao je 1937. godine. Kao student Pravnog fakulteta u Beogradu, avgusta 1940. godine postao je član KPJ. Jedan je od organizatora ustanka u svom kraju. Tokom 1941. godine borio se u sastavu odreda „Bijeli Pavle“ i Zetskog odreda. Tokom rata bio je politički komesar više jedinica. Na dan formiranja 5. proleterske crnogorske brigade bio je omladinski rukovodilac čete, potom bataljona i brigade, a bio je i komesar njenog 3. bataljona. Rukovodilac SKOJ-a brigade bio je od kraja 1942. do jula 1943. godine. Od avgusta 1943. godine postavljen je za člana politodjela 2. vojvođanske brigade, potom za člana politodjela 36. vojvođanske divizije, a od kraja 1944. godine bio je politički komesar 3. vojvođanske divizije, pa politički komesar 6. vojvođanske divizije. Nakon rata završio je Višu vojnu akademiju JNA. Nalazio se na dužnostima političkog komesara divizije, pomoćnik komandanta za MPV korpus, direktor NIP Narodna armija i druge. Odlikovan je OBJ sa zlatnim vijencem, Ordenom narodne armije sa zlatnim vijencem i drugim ratnim i mirnodopskim odlikovanjima. Aktivna služba u JNA mu je prestala 1975. godine.

Milislav Raičević, general-major. Rođen je 9. februara 1910. godine u Ozrinićima kod Nikšića u porodici Milete Raičevića. Osnovnu školu je završio u rodnom mjestu, a gimnaziju u

Nikšiću. U gimnaziji se opredijelio za omladinski revolucionarni pokret. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Beogradu, Kao sudski pripravnik 1937. godine postao je član KPJ, a službovao je u Trebinju. Jedan je od glavnih organizatora Trinaestojulskog ustanka 1941. godine u svojoj opštini. Tokom rata bio je politički komesar više jedinica. Od oktobra 1941. do kraja 1942. godine bio je komandant bataljona, a od februara do marta 1942. godine politički komesare bataljona. U proljeće 1942. godine postavljen je za komandanta 2. udarnog bataljona u Nikšićkom odredu. Rukovodilac je politodjela 7. krajiške brigade. Od kraja 1943. godine rukovodi politodjelom 26. dalmatinske divizije. Polovinom 1944. godine postavljen je za komesara Mornarice NOV i POJ-a (Jugoslovenske armije). Ubrzo je upućen na liječenje, a po povratku krajem rata postavljen je za načelnika Personalnog odjeljenja KNOJ-a. Nakon rata je završio Višu vojnu akademiju. Obavljao je dužnosti političkog komesara Artiljerijske škole, načelnika Vojno-izdavačkog zavoda „Vojno delo“, bio je član Opunomoćstva Centralnog komiteta SKJ za armijsku oblast. Unaprijeđen je u čin general-majora. Aktivna služba u JNA mu je prestala 1965. godine. Odlikovan je ORZ, Ordenom zasluga za narod sa zlatnom zvijezdom, OBJ sa zlatnim vijencem i drugim ratnim i mirnodopskim odlikovanjima i priznanjima.

Pejo Raičević, general-major. Rođen je 27. juna 1913. godine u Nikšiću u porodici Milisava Raičevića. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Nikšiću. Studirao je Pravni fakultet u Beogradu, kojeg je uspješno završio. Na fakultetu je pripadao studentskom revolucionarnom pokretu. Radio je kao sudski pripravnik. Završio je Školu rezervnih oficira kao potporučnik. U članstvo KPJ primljen je 1. maja 1941. godine. Jedan je od organizatora Trinaestojulskog ustanka 1941. godine u rodnom kraju. Učesnik je bitke na Pljevljima 1. decembra 1941. godine kao zamjenik komandira čete, nakon toga bio je zamjenik

komesara čete u Nikšićkom odredu. Na dan formiranja 5. proleterske crnogorske brigade bio je zamjenik komandira čete u 1. bataljonu, zatim zamjenik komesara i komesar čete, pa zamjenik komesara bataljona. Prilikom formiranja 9. crnogorske brigade postavljen je za zamjenika komesara brigade, a potom i za komesara brigade. Od decembra 1943. do aprila 1944. godine bio je politički komesar bataljona. Nakon rata Raičević je kao pravnik obavljao razne dužnosti u vojnom pravosuđu, bio je sudija Vrhovnog vojnog suda, a pokrивao je i druge položaje. Završio je Višu partijsku školu „Đuro Đaković“. Unaprijeđen je u čin general-majora. General Raičević je penzionisan iz JNA 1970. godine. Preminuo je 1985. godine.

Drago Rakočević, general-major. Rođen je 1928. godine u Mojkovcu. Prije Drugog svjetskog rata učio je gimnazija. Učesnik je Narodnooslobodilačkog rata od 1943. godine, a član je Komunističke partije Jugoslavije od 1944. godine. U ratu je bio politički komesar čete. Nakon rata prvo je bio komandant bataljona, zatim komandant puka i divizije, a potom je bio pomoćnik načelnika Centra za strateška istraživanja i dr. Završio je Višu Vojnu akademiju i Ratnu školu JNA.

Vladimir Rolović, general-major. Rođen je 21. maja. 1916. godine u selu Brčeli, kod Bara u porodici Nika Rolovića. Osnovnu školu je završio u rodnom kraju. Nastavio je školovanju u barskoj, pečkoj i cetinjskoj gimnaziji. Poslije završetka gimnazije, upisao se na Pravni fakultet Beogradskog univerziteta. Još kao đak cetinjske gimnazije opredijelio se za radnički pokret i vrlo aktivno učestvovao u svim akcijama omladine u gimnaziji,

zanatskom i sportskom društvu „Lovćen“. Član Saveza komunističke omladine Jugoslavije (SKOJ) postao je 1935. godine, a početkom 1936. godine i član Komunističke partije Jugoslavije (KPJ). Do aprila 1941. godine obavljao je razne odgovorne partijske dužnosti. Najpre je radio u tehnici Mjesnog komiteta KPJ za Beograd i Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju, a zatim je upućen na politički rad u Crnu Goru, đe je neko vrijeme rukovodio sreskim komitetom SKOJ-a, a zatim je postao sekretar Sreskog komiteta KPJ za Bar. Godine 1940. izabran je u Pokrajinski komitet KPJ za Crnu Goru. Zbog revolucionarnog rada hapšen je 1935. godine na Cetinju i 1938. godine u Beogradu.

Nakon A vratio se u rodno mjesto i odmah se aktivno uključio u pripreme za ustanak. Učesnik je Trinaestojulskog ustanka, kao jedan od vođa ustaničke grupe Crnogorskog primorja, koja je već u prvim danim uništila sve karabinjerske stanice od Bara do Budve. Decembra 1941. godine, kao borac Lovćenskog bataljona, učestvovao je u napadu na Pljevlja. Kada je formirana 1. proleterska udarna brigada, postavljen je na dužnost političkog komesara 1. čete 1. (crnogorskog) bataljona. Učestvovao je u mnogim borbama na Okruglici, Žepi, Igmanu, Ulogu, u Župi, kod Kalinovika, na Sinjajevini. Posebno se istakao u napadima na Konjic i Livno, 1942. godine, kao i u borbama tokom IV neprijateljske ofanzive. Bio je rukovodilac politodjela 1. dalmatinske, zatim i 15. majevičke brigade i 17. istočnobosanske divizije. Na dužnost političkog komesara 38. istočnobosanske divizije imenovan je 1944. godine. Nakon završetka Drugog svetskog rata, 1945. godine, upućen je na rad u Odeljenje za zaštitu naroda Jugoslavije (OZNA), u kojoj je obavljao dužnosti načelnika Odeljenja kada je imao značajnu ukogu u uništenju zaostalih kvislinških grupacija. Bio je član Vlade Narodne Republike Crne Gore, pomoćnik saveznog ministra za inostrane poslove, član Gradskog komiteta Saveza

komunista Beograda, ambasador SFRJ u Norveškoj, Japanu i Švedskoj. U više saziva je biran za narodnog poslanika Skupštine Crne Gore i bio je član Centralnog komiteta Saveza komunista Crne Gore. U Stokholmu je, na dužnosti ambasadora, 7. aprila. 1971. godine, smrtno ranjen od grupe hrvatskih ekstremista iz organizacije Hrvatski narodni odpor (HNO) koja je provalila u ambasadu SFRJ. Umro je 15. aprila iste godine od posljedica ranjavanja. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih jugoslovenskih odlikovanja. Predsednik SFRJ Josip Broz Tito odlikovao ga je Ordenom narodnog heroja, dva dana poslije ranjavanja, 9. aprila. 1971. godine.

Radoje Sekulić, general-major. Rođen je 1914. godine u selu Bandići, Danilovgrad u porodici Rista Sekulića. Gimnaziju je završio na Cetinju. Studirao je na Pravnom fakultetu u Beogradu. U revolucionarni pokret je stupio vrlo rano. Bio je aktivista u studentskom pokretu. Član je KPJ od 1935. godine. Jedan je od organizatora ustanka u Cetinju a zatim u svojoj zavičajnoj opštini. Na dan formiranja 1. proleterske brigade bio je borac, a zatim zamjenik komesara i komesar čete. Politički komesar Jabučkog bataljona Jahorinskog odreda bio je od kraja februara do sredine aprila. Zamjenik političkog komesara 4. i 1. bataljona bio je od kraja septembra 1942. godine do sredine novembra 1943. godine. Politički komesar brigade bio je od sredine novembra 1943. godine do decembra 1944. godine. Politički komesar brigade od početka decembra 1944. godine do kraja rata, kada je sredinom maja 1945. godine postavljen za komesara 5. krajiške divizije. Poslije rata je bio politički komesar divizije, načelnik klase na Višoj vojnoj akademiji i Više vojne pomorske akademije i dr. Završio je VVA i Kurs operatike u JNA. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1966. godine. Odlikovan OZN sa zlatnom zvijezdom, OPZ sa srebrnim zracima i dr.

Špiro Srzentić, general-major.

Rođen je, 09. decembra 1918. godine u Sremskim Karlovcima u porodici Steva Srzentića. Gimnaziju je završio u Beogradu, nakon čega je studirao Medicinski fakultet. U naprednom studentskom pokretu je bio aktivista. U KPJ je primljen 1940. godine. Nakon kapitulacije Kraljevine Jugoslavije došao je u rodni kraj svog oca (otac mu je iz Paštrovića, Bar). U pripremnom periodu ustanka bio je sekretar partijske ćelije Budve, a u ustanku član međuopštinskog komiteta KPJ. Učesnik je Pljevaljske bitke u decembru 1941. godine. Prilikom formiranja 1. proleterske brigade bio je borac, a zatim zamjenik komesara i komesar čete. Član politodjela brigade bio je od početka novembra 1942. godine do septembra 1943. godine. Politički komesar 2. udarne grupe bataljona bio je od septembra do novembra 1943. godine. Politički komesar brigade od novembra 1943. godine do početka septembra 1944. godine. Politički komesar Operativne grupe bio je od septembra 1944. godine do novembra 1944. godine. Politički komesar divizije bio je od decembra 1944. godine do kraja rata. Nakon rata je bio pomoćnik komesara divizije i armije i pomoćnik komandanta vojnog područja. Završio je Višu vojnu akademiju JNA, a 1963. godine preveden u rezervu. Završio je Medicinski fakultet u Beogradu 1964. godine. Odlikovan je ORZ, OPZ sa zlatnim vijencem, OBJ sa zlatnim vijencem i dr. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1963. godine. Preminuo 22. aprila 2001. godine.

Milija Stanišić, general-potpukovnik. Rođen je 9. novembra 1921. godine u Vinićima kod Danilovgrada u svješteničkoj porodici Cvjetka Stanišića. Gimnaziju je učio u Nikšiću i na Cetinju. Stanišić je kao 16-godišnjak postao član SKOJ 1937. godine, a kao student na Medicinskom fakultetu u Beogradu 1. maja 1940.

godine postao je član KPJ. Na fakultetu je bio član partijskog rukovodstva i član Akcionog odbora studentskih stručnih udruženja. Zbog revolucionarnih aktivnosti više puta je hapšen. Učestvovao je u pripremi Trinaestojulskog ustanka 1941. godine na području Nikšića. Bio je instruktor Sreskog komiteta KPJ Nikšić, komesar čete i sekretar partijske organizacije bataljona u Nikšićkom odredu. Kao komesar čete učestvovao je u bici za Pljevlja 1. decembra 1941. godine. Stanišić je potom bio komesar 1. udarnog hercegovačko-crnogorskog bataljona i Sjevernohercegovačkog odreda. Od avgusta 1942. godine bio je komesar bataljona u 10. hercegovačkoj brigadi, sa tog položaja odlazi na liječenje. Po povratku bio je komesar 5. 3. i 2. dalmatinske brigade, 3. sandžačke brigade, potom rukovodilac politodjela 4. proleterske brigade od juna do septembra 1944. godine. Stanišić je nakon toga postavljen za komesara 3. proleterske sandžačke brigade. Komesar Stanišić je od juna 1944. godine postavljen za komesara 4. proleterske crnogorske brigade, od septembra 1944. godine je komesar 46. srpske, a od decembra komesar 2. proleterske divizije. Na II kongresu USAO Crne Gore izabran je za člana Zemaljskog odbora. Završio je Višu vojno-vazduhoplovnu akademiju JNA i Kurs operatike JNA. Nakon rata bio je pomoćnik načelnika

Političkog odjeljenja armije, politički komesar Ratnog vazduhoplovstva, načelnik štaba korpusa i načelnik Više vojno-vazduhoplovne akademije. Unaprijeđen je u čin general-potpukovnika avijacije. Aktivna služba u JNA mu je prestala 1963. godine. Objavio je više knjiga: *Starješina u borbi* 1964, *Ratna tehnika i vojno delo* 1968 i *KPJ u izgradnju oružanih snaga od 1941-45*, 1973, *Kadrovi revolucije*. Nosilac je Partizanske spomenice 1941, a odlikovan je ORZ, Ordenom partizanske zvijezde sa zlatnim vijencem, Ordenom zasluga za narod sa zlatnom zvijezdom i dr. Umro je 2012. godine.

Zarija Stojović, general-potpukovnik. Rođen je 31. marta 1919. godine³⁴ u Martinićima u porodici oca Jagoša³⁵ i majke Margite rođene Radović³⁶. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, a gimnaziju u Podgorici. Učiteljsku školu učio je na Cetinju, Herceg Novoj i Banjaluci. Iz učiteljske škole na Cetinju dva put je isključivan zbog političke djelatnosti.³⁷

Rukovodilac SKOJ-a Učiteljske škole na Cetinju bio je od 1938. godine.³⁸ Po završetku školovanja radio je kao učitelj, dva puta je dobijao otkaz iz škole zbog političke djelatnosti. Član SKOJ-a

³⁴ Grupa autora, *Vojna enciklopedija*, knjiga 9, Beograd, 1975, str. 165.

³⁵ Od šestoro dece Jagoša Stojovića iz rata je troje izašlo sa partizanskim spomenicama: Tuzović, Husen-Ceno, Drago Stojović, prvoborac NOR-a-Uzor generacijama, *Podgorica info*, str. 22

³⁶ Tuzović, Husen-Ceno, Drago Stojović, prvoborac NOR-a-Uzor generacijama, *Podgorica info*, str. 22.

³⁷ Stanišić, Milija, *Rukovodeći kadrovi narodnooslobodilačke borbe u Crnoj Gori 1941-1945*, Istorijski institut Crne Gore, Podgorica, 1995, str. 549.

³⁸ Isto.

postao je 1935. godine, a član KPJ postao je u junu 1940. godine. Za vrijeme Aprilskog rata 1941. godine nalazio se u Školi rezervnih oficira. Nakon sloma vojske iz Maribora se sa jednom grupom vratio pješke do Gostilja.³⁹ Kao sekretar ćelije KPJ jedan je od organizatora ustanka u svom kraju.⁴⁰ Potom je postavljen za sekretara opštinskog partijskog birao ćelija, sekretara SKOJ-a i KPJ-a Danilovgrad.⁴¹ Na dužnosti sekretara i člana Sreskog komiteta ostao je od novembra 1941. do marta 1942. godine.⁴² Nakon što su se partizanske snage povukle iz Crne Gore 1942. godine postavljen je za sekretara Okružnog komiteta SKOJ-a i člana Okružnog komiteta KPJ Podgorica.⁴³ Dužnost sekretara i člana Okružnog komiteta SKOJ-a obavljao je od juna 1942. do oktobra 1943. godine.⁴⁴ U ovom periodu radio je u ilegalnim redovima.⁴⁵ Za člana Pokrajinskog komiteta SKOJ-a za Crnu Goru postavljen je u jesen 1943. godine, a 1944. godine za njegovog organizacionog sekretara.⁴⁶ Učestvovao je kao delegat na II kongresu USAOJ-a u Drvaru, nakon čega je pohađao partijski kurs pri Centralnom komitetu KPJ⁴⁷. U Crnu Goru se vratio

³⁹ Tuzović, Husen-Ceno, Drago Stojović, prvoborac NOR-a-Uzor generacija, *Podgorica info*, 13. jul 2011, str. 22.

⁴⁰ Stanišić, Milija, *Kadrovi revolucije-Crnogorci na rukovodećim dužnostima u NOP-u naroda i narodnosti Jugoslavije*, Istorijski institut Republike Crne Gore, Titograd, 1984, str. 479.

⁴¹ Isto.

⁴² Stanišić, Milija, *Rukovodeći kadrovi narodnooslobodilačke borbe u Crnoj Gori 1941-1945*, Istorijski institut Crne Gore, Podgorica, 1995, str. 112.

⁴³ Stanišić, Milija, *Kadrovi revolucije-Crnogorci na rukovodećim dužnostima u NOP-u naroda i narodnosti Jugoslavije*, Istorijski institut Republike Crne Gore, Titograd, 1984, str. 479.

⁴⁴ Stanišić, Milija, *Rukovodeći kadrovi narodnooslobodilačke borbe u Crnoj Gori 1941-1945*, Istorijski institut Crne Gore, Podgorica, 1995, str. 104.

⁴⁵ Isto, str. 549.

⁴⁶ Isto.

⁴⁷ Isto.

preko Barija (Italija) da bi u avgustu 1944. godine bio postavljen na dužnost prvog komesara 1. crnogorske brigade Narodne odbrane. Tokom rata je bio politički komesar više jedinica i na raznim partijsko-političkim pozicijama.⁴⁸ Na ovoj dužnosti ostao je do marta 1945. godine. Od marta do maja 1945. godine bio je politički komesar Pomorske komande južnog Jadrana.⁴⁹ Po ratu je završio Višu vojnu akademiju JNA. Nakon rata je bio politički komesar divizije, zatim zamjenik komandanta korpusa, pomoćnik načelnika VA KoV, a potom je bio član Generalštaba SFRJ, kao i načelnik Više vojne akademije u Beogradu. U čin general-majora proizveden je 1970. godine, a u čin general-potpukovnika unaprijeđen je 1975. godine.⁵⁰ Služba u JNA mu je prestala 1977. godine.⁵¹ Nosilac je Parizanske spomenice 1941. godine, OBJ sa zlatnim vijencem, OVZ sa velikom zvijezdom⁵² i brojnih drugih ratnih i mirnodopskih odlikovanja. Autor je knjige “*urna vremena od 1935. do 1945. godine*”,⁵³ a bio je i glavni i odgovorni urednik *Sjećanja 1. crnogorske brigade Narodne odbrane*.⁵⁴ Umro je 4. juna 2013. godine u Herceg Novom.

Josif Strunjaš, general-major. Rođen je 01. oktobra 1922. godine u selu Timar kod Šavnika u porodici Milivoja Strunjaša. Nižu gimnaziju je završio u Pljevljima, a prvi razred Učiteljske

⁴⁸ Isto.

⁴⁹ Stanišić, Milija, *Kadrovi revolucije-Crnogorci na rukovodećim dužnostima u NOP-u naroda i narodnosti Jugoslavije*, Istorijski institut Republike Crne Gore, Titograd, 1984, str. 479.

⁵⁰ Grupa autora, *Vojna enciklopedija*, knjiga 9, Beograd, 1975, str. 165.

⁵¹ Grupa autora, *Vojni leksikon*, Vojnoizdavački zavod, Beograd, 1981, str. 1066; Prema drugim podacima aktivna služba mu je prestala 1979. godine.

⁵² Grupa autora, *Vojna enciklopedija*, knjiga 9, Beograd, 1975, str. 165.

⁵³ Stojović, Zarija, *Burna vremena: 1935-1945 : sjećanja, saopštenja, članci, govori*, Grafos, Cetinje, 1996 .

⁵⁴ Stojović, Zarija (glavni i odgovorni urednik), *Prva crnogorska brigada Narodne odbrane: sjećanja i dokumenta*, Pobjeda, Titograd, 1989.

škole u Banjaluci. Kao srednjoškolac se svrstao u napredni omladinski pokret. Septembra 1941. godine stupa u Narodnooslobodilački pokret, a u proljeće 1942. godine postavljen je za komesara čete u udarnom bataljONU Pljevaljskog NOP odreda. Na dan formiranja 3. proleterske sandžačke brigade prvo je bio borac, a zatim politički delegat voda i komesar čete. Nakon bitke na Sutjesci bio je zamjenik komesara čete u 2. proleterskoj brigadi. Prilikom formiranja 5. sandžačke udarne brigade postavljen je za pomoćnika komesara brigade. Od februara 1942. godine je član KPJ. U avgustu 1943. godine je završio Niži partijski kurs, a 1944. godine Srednji partijski kurs. Zamjenik komesara bataljona bio je od septembra 1943. godine do juna 1944. godine. Pomoćnik političkog komesara bataljona bio je od kraja maja do sredine avgusta 1944. godine. Nakon rata bio je politički komesar divizije, zatim sekretar Komisije za statutarne pitanja Konferencije SK u JNA i dr. Završio je Višu partijsku školu „Đuro Đaković“ i Višu vojnu akademiju JNA. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1974. godine.

Zarija Šaletić, general-major.

Rođen je 12. marta 1923. godine u Počijevku kod Danilovgrada u porodici Vidoja Šaletića. Šest razreda gimnazije završio je u Podgorici. U gimnaziji se opredijelio za revolucionarni rad kada je i primljen u SKOJ 1935. godine. Učesnik je Trinaestojulskog ustanka 1941. godine. Šaletić je bio borac odreda „Bijeli Pavle“ i Zetskog partizanskog odreda. Član KPJ postao je februara 1943. godine. Od 17. juna 1942. godine Šaletić je bio puškomitraljezac u 3. bataljONU 4. proleterske

brigade, zatim politički delegat mitraljeskog voda, zamjenik komesara čete i pomoćnik komesara bataljona. Slušalac je Partijsko-političke škole Centralnog komiteta KPJ „Đuro Đaković“ krajem 1944 i početkom 1945. godine, nakon čega je postavljen za komesara brigade od januara do maja 1945. godine. Nakon rata Šaletić je završio Višu vojnu akademiju JNA i Pravni fakultet. Bio je politički komesar divizije, direktor Instituta za naučno-tehničku dokumentaciju i informacije JNA, zatim načelnik Zavoda za socijalno osiguranje vojnih osiguranika i dr. Unaprijeđen je u čin general-majora. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. Preminuo je 2007. godine.

Vladimir Ščekić, general-pukovnik.

Rođen je 7. maja 1917. godine u selu Babino kod Berana, u porodici Gavрила Ščekića. Imao je i dva brata Jagoša i Miluna-Muja koji su takođe bili istaknuti učesnici Narodnooslobodilačke borbe. Osnovnu školu završio je na Policama, a gimnaziju u Beranama. Nakon završene gimnazije 1937/38. godine, upisao se na Pravni fakultet u Beogradu. Već u višim

razredima gimnazije priključio se revolucionarnom omladinskom pokretu. Nakon mature 1937. godine postao je član Komunističke partije Jugoslavije u partijskoj ćeliji rodnog kraja. Nakon dolaska u Beograd povezao se sa partijskom organizacijom. Zbog revolucionarne aktivnosti, policija ga je nekoliko puta hapsila. Godine 1940. aktivno je učestvovao u demonstracijama omladine u Beranama. Policija je raščerala demonstrante, a među uhapšenima je bio i on. Državni sud za zaštitu države osudio ga je na četiri mjeseca zatvora. Kaznu je služio u Pančevu i na Adi Ciganliji. Nakon izlaska iz zatvora, postao je profesionalni partijsko-politički radnik. Neko vrijeme bio je

sekretar partijske organizacije, a zatim sekretar partijskog biroa budimske opštine sreza Berane.

Aprilski rat 1941. godine zatekao ga je u rodnom mjestu. Ubrzo se pridružio u organizovanju oružanog ustanka u Crnoj Gori i postao član Sreskog komiteta KPJ za Berane i sekretar biroa partijskih ćelija opštine. Kao partijsko-politički radnik u beranskom partizanskom odredu učestvovao je u Trinaestojulskom ustanku. Bio je odgovoran za rad sa omladinom na oslobođenoj teritoriji. Nakon nekoliko mjeseci borbi u odredu, javio se kao dobrovoljac za odlazak u Sandžak i Srbiju. U napadu na Pljevlja 1. decembra 1941. godine, bio je politički komesar čete Komskog bataljona. Dvadeset dana nakon toga s grupom odabranih dobrovoljaca stupio je u 1. proletersku brigadu i tamo postao zamjenik političkog komesara njenog 1. bataljona. S bataljonom je učestvovao u borbama i akcijama u istočnoj Bosni i u Igmanskom maršu. Učestvovao je u borbama tokom maja i juna 1942, u Poljima kolašinskim, na Sinjajevini i Durmitoru. U vrijeme prodora proleterskih brigada u zapadnoj Bosni juna i jula 1942, učestvovao je u borbama na Treskavici, u jurišima na Konjicu, Bugojnu, Duvnu, Borovoj Glavi, Livnu, a takođe i u bitkama na Neretvi i Sutjesci. Od početka 1943. godine bio je zamjenik političkog komesara 1. dalmatinske brigade. U avgustu 1943. godine vratio se u 1. proletersku brigadu na dužnost političkog komesara, nakon čega je učestvovao u borbama oko Travnika i Turbeta, u pohodu jedinica NOVJ u Dalmaciju do Splita tokom VI neprijateljske ofanzive. Krajem 1943. postao je politkomesar Prve proleterske divizije NOVJ, s kojom je učestvovao u borbama po zapadnoj i centralnoj Bosni. Tokom 1944. godine, borio se u VII neprijateljskoj ofanzivi i učestvovao u borbama za oslobođenje Zlatibora, Valjeva i Beograda, a 1945. na Sremskom frontu, kod Pleternice, te u oslobođenju Zagreba i Trsta.

Poslije rata postao je politički komesar 1. armije JA. Tri godine kasnije postao je politkomesar Korpusa narodne odbrane Jugoslavije, a potom politkomesar Jugoslovenske ratne mornarice

od 1952. do 1953. godine. Bio je i pomoćnik načelnika Generalštaba JNA, komandant graničnih jedinica i ostalo. Završio je Višu vojnu akademiju JNA. Vršio je i visoke partijske funkcije u JNA. Bio je rukovodilac Opunomoćstva za JRM, član Opunomoćstva Centralnog komiteta SKJ za JNA, delegat na V kongresu KPJ i ostalo. Penzionisan je u činu general-pukovnika JNA. Kao penzioner bio je član Savjeta federacije SFRJ i predsjednik Saveznog odbora SUBNOR-a Jugoslavije od 1982. do 1983. godine. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih jugoslovenskih i stranih odlikovanja među kojima je sovjetski Orden otadžbinskog rata. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 27. novembra 1953. godine. Aktivna vojna služba u JNA prestala mu je 1977. godine. Umro je 29. novembra 2004. godine u Beogradu.

Radomir Šćepanović, general-major. Rođen je 10. januara 1920. godine u selu Donji Zagarač kraj Danilovgrada u porodici Dušana Šćepanovića. Završio je Trgovačku akademiju u Podgorici. Od 1939. godine je član SKOJ-a, a od februara 1942. godine član KPJ. Učesnik je Trinaestojulskog ustanka i Pljevaljske bitke. Na dan formiranja 1. proleterske brigade bio je borac, a zatim desetar i politički delegat voda. Krajem marta 1943. godine postavljen je za zamjenika komesara čete u 7. krajiškoj brigadi. Kao teški ranjenik uspio je da se sa Sutjeske probije u istočnu Bosnu, đe se liječio u Centralnoj bolnici. Zamjenik političkog komesara (part. ruk) 1. bataljona bio je od oktobra 1943. godine do sredine maja 1944. godine. Zamjenik političkog komesara brigade bio je u periodu maj - jul 1944. godine, politički komesar brigade od jula 1944. godine do februara 1945. godine, a komandant brigade u period mart – maj 1945. godine. Nakon rata je bio načelnik štaba vojnog područja, inspektor Glavne inspekcije oružanih snaga i dr. Završio je Višu vojnu akademiju i Ratnu školu JNA. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1976. godine. Umro je 1994. godine.

Zarija Škerović, general-potpukovnik. Rođen je 21. januara 1914. godine u selu Polje kod Danilovgrada u porodici Đoka Škerovića. Nakon završene niže gimnazije završio je srednjotehničku tekstilnu školu i Školu rezervnih oficira. U Novom Sadu i Mariboru je službovao. Od 1939. godine je član KPJ, a već naredne godine izabran je za sekretar Rejonskog komiteta i člana Okružnog komiteta KPJ Maribor. Poslije kapitulacije Jugoslavije probio se do rodnog kraja i bio je jedan od organizatora ustanka u svojoj opštini. Godine 1941. je bio komandir i komesar bataljona i član Sreskog komiteta KPJ Danilovgrad. Na dan formiranja 5. proleterske crnogorske brigade bio je komesar čete, a zatim komesar 4. bataljona. Sa te dužnosti upućen je početkom 1943. godine u 9. dalmatinsku diviziju. Zamjenik političkog komesara partijski rukovodilac brigade od marta do aprila 1943. godine. Rukovodilac politodjela brigade od aprila 1943. godine do februara 1944. godine. Politički komesar divizije bio je od sredine februara 1944. godine do kraja rata. Poslije rata bio je načelnik Vojno-političke škole, zatim pomoćnik komandanta korpusa i armije i dr. Završio je Višu vojnu akademiju JNA. Odlikovan je ORZ, OBJ sa zlatnim vijencem i dr. Aktivna služba prestala mu je 1972. godine. Umro je 1999. godine.

Vido Šoškić, general-major. Rođen je 16. juna 1913. godine u Ulotini kod Andrijevice u porodici Ljubomira Šoškića. U beranskoj gimnaziji se opredijelio za revolucionarni pokret. Kao student Pravnog fakulteta u Beogradu pripadao je studentskom pokretu. Član KPJ je postao 1935. godine, a

1936. godine zbog partijskih aktivnosti osuđen je na šest mjeseci zatvora. U svom rodnom kraju je od 1938. godine sekretar međuopštinskog biroa ćelija KPJ. U Trinaestojulaskom ustanku 1941. godine bio je komandir gerilskog odreda, član Sreskog komiteta, komandant andrijevačkog NOP bataljona, zamjenik komandanta Beransko-andrijevačkog bataljona, komandant Gornjovasojevičke partizanske brigade i član Centralnog komiteta KPJ. Septembra 1941. izabran je za člana Mjesnog komiteta KPJ Andrijevića, a u oktobru je imenovan za komandanta Gornjovasojevičkih brigada. U proljeće 1943. godine postao je komandant Andrijevačkog bataljona. Od 25. oktobra 1943. godine u 4. bataljonu 4. proleterske brigade bio je komandir čete, komandant bataljona. Komandant 6. srpske brigade bio je u periodu od septembra do oktobra 1944. godine. Zatim je bio komandant 4. proleterske crnogorske brigade. Nakon rata završio je VVA, potom je bio vojni izaslanik JNA u Turskoj, zatim na raznim štabnim dužnostima u korpusu i dr. Proizveden je u general-majora. Aktivna služba mu je prestala 1966. godine. Nosilac je Partizanske spomenike 1941. godine, a odlikovan je OBJ sa zlatnim vijencem, Ordenom partizanske zvijezde sa srebrnim vijencem i dr. Preminuo je u decembru 1992. godine.

Branko Tacović, general-major. Rođen je 04. juna 1920. godine u Kolašinu u porodici Ljuba Tacovića. Gimnaziju je učio u Kolašinu, Podgorici, Beranama i Nikšiću, a zatim je završio jednogodišnji kurs za učitelje na Cetinju. Kao srednjoškolac opredijelio se za revolucionarni radnički pokret. Član SKOJ-a je od 1938. godine a KPJ od juna 1941. godine. U Trinaestojulskom ustanku je aktivni učesnik i borac u jedinicama Komskog KONP odreda. Na dan formiranja 4. proleterske crnogorske brigade je u 4. bataljonu borac i skojevski rukovodilac u četi, a zatim u 2. i 1. bataljonu desetar

komesar čete i bataljona. Politički komesar bataljona bio je od aprila/maja 1943. godine. Sredinom 1944. godine postavljen je za komesara 7. omladinske crnogorske udarne brigade, a krajem godine je upućen na školovanje u SSSR. Nakon rata je radio u organima bezbjednosti, a bio je i načelnik odeljenja u Generalštabu JNA i dr. Završio je Višu vojnu akademiju JNA. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1973. godine.

Velimir Terzić, general-pukovnik.

Rođen je 26. maja 1908. godine u Golubovcima, blizu Podgorice. Gimnaziju je završio u Podgorici, a zatim je upisao Vojnu akademiju u Beogradu koju je završio u klasi sa budućim generalom Arsom Jovanovićem 1928. godine. U čin kapetana prve klase unaprijeđen je 1938. godine. Od 1940. godine nalazi se u generalštabnoj pripremi. Uoči Aprilskog rata, 1941. godine postavljen je za načelnika štaba Dinarske divizije, koja se nalazila stacionirana u Sinju. Početkom rata komanduje odredom od 300 vojnika u napadu na njemačku oklopnu kolonu koja se kretala u pravcu Višegrada. Po razbijanju kolone, odlazi u Crnu Goru, kada sa još nekim oficirima radi na podizanju ustanka protiv italijanskog okupatora. Dolazi u kontakt sa kapetanom Arsom Jovanovićem i poručnikom Petrom Četkovićem. U Trinaestojulskom ustanku komanduje odredom kod Cetinja, a kasnije i kod Pljevalja. U Komunističku partiju Jugoslavije (KPJ) je primljen u avgustu 1941. godine. Kasnije mu je oduzet čin kapetana I klase od strane londonske vlade u emigraciji. Poslije povlačenja glavnine partizanskih snaga iz Srbije, postavljen je za načelnika Glavnog štaba za Crnu Goru i Boku. Kada je u martu 1942. godine osnovana 5. proleterska crnogorska udarna brigada, postavljen

je za zamjenika komandanta. Po odlasku glavnine partizanskih snaga iz Crne Gore, odlazi u Hrvatsku da tamo proširi ustanak i uspješno ga organizuje. U Hrvatskoj se nalazi na položaju načelnika IV operativne zone. Poslije pada Bihaćke republike i početka operacije „Vajs“, hitno dobija poziv da dođe u Vrhovni štab kada je postavljen za pomoćnika načelnika Vrhovnog štaba, za vrijeme ofanzive vršio je dužnost načelnika Vrhovnog štaba.

Poslije odlaska u Crnu Goru na osnovu naređenja o ustrojstvu vojnih činova u NOVJ 1. maja 1943. unaprijeđen je u čin general-majora, a 1. novembra 1943. godine u čin general-lajtanta. Zbog svoje velike vojničke sposobnosti je poslat ponovo u Hrvatsku na mjesto načelnika Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, u cilju jačeg razvoja Narodnooslobodilačkog pokreta. Na tom položaju ga je zateklo naređenje maršala Tita da ide u Sovjetski Savez kao šef Vojne misije NOVJ zajedno sa general-lajtantom Milovanom Đilasom, kao članom politbiroa CK KPJ i političkim izaslanikom maršala Tita aprila 1944. godine. Misija je imala zadatak da aktivira saradnju između vojnih Centara Crvene armije i Vrhovnog štaba, da se širi znanje o Narodnooslobodilačkoj borbi naroda Jugoslavije, da se radi na formiranju 1. jugoslovenske brigade u Sovjetskom Savezu, a kasnije 1. tenkovske brigade NOVJ. On je imao zadatak po vojnim pitanjima, a Milovan Đilas po političkim. Polovinom aprila 1944. godine je stigao u Moskvu. U ime NKOJ-a, juna 1944. godine potpisuje ugovor o zajmu sa predstavnikom sovjetske vlade. Sredstva ovog zajma koristila su se najviše za potrebe Vrhovnog štaba i jugoslovenskih vojnih misija. Odmah po dolasku u Moskvu je uspostavio radio-vezu sa Vrhovnim štabom đe je detaljno izvještavao o svemu što se dešavalo. Po oslobođenju Jugoslavije ostao je u Jugoslovenskoj armiji. Vršio je razne dužnosti. Bio je pomoćnik ministra Narodne odbrane, komandant Armije, načelnik Više vojne akademije JNA, glavni inspektor JNA, načelnik Vojnoistorijskog Instituta (VII), kao i generalni direktor JAT-a od 1959. do 1960. godine. Objavio

je veliki broj radova o ratnim vještinama i vojnim teorijama. Čin general-pukovnika dobio je 1949. godine. Penzionisan je 1955. godine kada prelazi da radi u Vojnoistorijski institut, đe se bavi izdavanjem publikacija, knjiga i drugog materijala. Pored vojnih, bavio se i istorijskim pitanjima. Napisao je i objavio sledeće knjige: *Umešnost komandovanja* Beograd, 1950. godina, *Aprilski rat*, Titograd, 1983. godina, *Slom Kraljevine Jugoslavije 1941*, knjiga 1-2, Beograd, 1986. godina, *Jugoslovenska Armija u Aprilskom ratu*, Beograd, 1987. godina. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih jugoslovenskih odlikovanja među kojima su Orden ratne zastave, Orden partizanske zvijezde sa zlatnim vijencem, Orden zasluga za narod sa zlatnom zvijezdom i dr. Među stranim odlikovanjima nalazi se sovjetski Orden Suvorova II stepena. Preminuo je u Beogradu, 13. decembra 1983. godine.

Vojin Todorović, general-potpukovnik. Rođen je 03. decembra 1912. godine u selu Mrke kraj Podgorice u porodici Miloša Todorovića. Osnovnu školu i gimnaziju učio je u Podgorici, a maturirao je u Prizrenu. Pravni fakultet je završio u Beogradu 1938. godine. Nakon toga je položio i finansijski ispit. Od rane mladosti pripadao je naprednom pokretu. Učestvovao je u studentskim

demonstracijama i akcijama koje su bile organizovane u mjestu gdje je službovao. Bio je aktivni saradnik organizacija „Crvene pomoći“ i „Samopomoći“ u Podgorici. Aprilski rat 1941. godine ga je zatekao u vojsci u činu rezervnog poručnika u reonu Sinja. Odbio je da položi zakletvu NDH. Od 12. do 17. aprila sa grupom od 200 vojnika i oficira vodio je borbu sa pripadnicima NDH-a u reonu Stolac – Gacko – Čapljina. Tim borbama uspjeli su osloboditi Čapljinu i osposobiti prugu za Trebinje kuda se uputio

sa svojim drugovima. Iz Trebinja se prebacaa u Podgoricu i učestvuje u pripremama za Trinaestojulski ustanak đe je bio vodnik Gornjopiperske čete. Istakao se u borbama koje je ova četa vodila na Bioču i Rogamima, na Trijepču i Doljanskoj glavici. Iz sela Mrka sa gerilskim odredom čiji je bio komandir organizuje niz diverzija i oružanih akcija od kojih je značajna ona od 25. avgusta 1941. godine u Bratonožićima na neprijateljsku kolonu od 30 kamiona. Tada je i izabran za člana KPJ. U oktobru 1941. godine sa svojim odredom je učestvovao u uništavanju neprijateljske motorizovane kolone na Jelinom Dubu, nakon čega je postavljen za zamjenika komandanta 1. bataljona Zetskog odreda. Takođe se istakao u borbama u Župi nikšićkoj u Bjelopalićima i na Radovču. Do juna 1942. godine vršio je dužnosti komesara Piperskog bataljona, komandanta bataljona i zamjenika komandanta Zetskog odreda. Kada je većina partizanskih snaga bila primorana da juna 1942. godine privremeno napušti Crnu Goru ostao je na radu u pozadini do novembra 1942. godine. U tom periodu obavljao je razne partijske dužnosti bio je sekretar partijske ćelije u Piperima i Rejonskog komiteta KPJ i član OK KPJ za Podgoricu. Po zadatku partije odlazi 01. novembra 1942. godine u Albaniju zajedno sa Blažom Jovanovićem i Dušanom Mugošom, đe ostaje do 25. aprila 1943. godine i pruža pomoć u organizovanju partizanskih jedinica. U Rabinotu kraj Elbasana prisustvovao je mar-tovskoj Zemaljskoj konferenciji KP Albanije. Nakon povratka u Crnu Goru aprila 1943. godine postavljen je za komandanta Zetskog odreda sa kojim je učestvovao u razbijanju četnika u Piperima i Bjelopavlićima. U V ofanzivi bio je komandant bataljona u 5. crnogorskoj brigadi. Za vrijeme bitke na Sutjesci uspio je da se probije iz obruča sa većom grupom partizana. Sa Ivanom Milutinovićem na čelu i grupom partizanskih rukovodilaca dobio je zadatak da se vrati u pozadinu i radi na formiranju novih jedinica. Na području podgoričkog sreza uspio je da formira jedan bataljon koji je kasnije ušao u sastav 5. crnogorske brigade. Za

komandanta Zetskog odreda je postavljen 15. avgusta 1943. godine a 01. novembra 1943. godine kada je formirana 6. crnogorska udarna brigada naimenovan je za zamjenika komandanta te brigade. Do kraja rata bio je na rukovodećim položajima: v. d. komandanta 3. sandžačke brigade i komandat 9. crnogorske brigade, sa kojom je vodio borbe u Kućima, Brskutu, Lijevoj Rijeci, Beranama i Andrijevići. U Bari se po nalogu Vrhovnog štaba prebacuje 12. avgusta 1944. godine, a zatim u Albaniju na dužnost zamjenika šefa vojne misije. Polovinom juna 1945. godine vratio se u Beograd na rad u Ministarstvu narodne odbrane. Završio je VVA JNA. Nakon rata vršio je dužnosti načelnika finansijske uprave u JNA do 1957. godine. Bio je vrlo aktivan kao društveno-politički radnik. Biran je za člana Opunomoćstva I armijske oblasti i člana Arbitraže. Bio je prvi predsjednik Uprave hokejaškog saveza Jugoslavije. Od 1952. godine pa do smrti 1961. godine bio je predsjednik Auto moto saveza Jugoslavije kao i član predsjedništva Narodne tehnike Jugoslavije, Uprave JSD „Partizan“ i dr. Bavio se i spisateljstvom, napisao je više članaka o ratnim vještinama, zatim monografiju *Podgorički srez u Trinaestojulskom ustanku 1941. godine*. Nosilac je više domaćih i stranih odlikovanja. Za narodnog heroja proglašen je 27. novembra 1953. godine. Umro je 07. oktobra 1961. godine kao aktivni general-potpukovnik JNA i zamjenik komandanta I armijske oblasti u Beogradu.

Jagoš Uskoković general-potpukovnik. Rođen je 22. avgusta 1911. godine u selu Draževina kod Podgorice, u porodici Vasa Uskokovića. Izučavao je bravarski zanat i u revolucionarni radnički pokret je stupio veoma mlad. Od 1934. godine je član KPJ i jedan je od najaktivnijih radnika komunista svoje generacije u Podgorici. Više puta je hapšen i dva puta je osuđen od Suda za zaštitnu države zbog svoje revolucionarne opredijeljenosti. Uoči Aprilskog rata je upućen u koncentracioni

logor u Smederevskoj Palanci. U Trinaestojulskom ustanku je bio član okružnog komiteta KPJ Podgorica, a zatim zamjenik komesara Zetskog NOP odreda. U Pljevaljskoj bici bio je zamjenik komesara čete, a zatim je bio zamjenik komesara Crnogorsko-sandžačkog štaba. Od jula do novembra 1941. godine bio je član Okružnog komiteta. Zamjenik političkog komesara odreda bio je od kraja decembra 1941. godine do kraja februara 1942. godine kada je upućen u Crnu Goru i uskoro je izabran za organizacionog sekretara Pokrajinskog komiteta KPJ. U najtežem periodu NOR-a CG od maja 1942. godine do maja 1943. godine bio je politički sekretar Pokrajinskog komiteta. Zamjenik političkog komesara brigade od maja 1943. godine do marta 1944. godine. U bici na Sutjesci postavljen je za zamjenika komesara 5. proleterske crnogorske brigade, a zatim za političkog komesara Primorske operativne grupe od marta do avgusta 1944. godine. Od septembra do oktobra 1944. godine bio je načelnik personalnog odjeljenja novoformiranog Korpusa narodne odbrane Jugoslavije i sa te dužnosti upućen je na liječenje u SSSR. Poslije rata bio je pomoćnik komandanta armije, zatim komandant korpusa i dr. Odlikovan je OPZ sa zlatnim vijencem, OZN sa zlatnom zvijezdom i dr. Završio je VVA JNA. Aktivna služba u JNA prestala u je 1964. godine.

Velimir – Veljko Vlahović, general-major. Rođen je 2. septembra 1914. godine u selu Trmanje, kod Kolašina u oficirskoj porodici Milinka Vlahovića. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, a gimnaziju u Podgorici i Beogradu, mašinstvo je studirao na Tehničkom fakultetu u Beogradu, Pragu, na Sorboni (u Parizu), a diplomirao je na Univerzitetu u Moskvi. Još

kao srednjoškolac uključio se u radnički pokret. U Beogradu je 1932. godine izabran za sekretara udruženja srednjoškolaca beogradskih gimnazija, koje je tada bilo jezgro revolucionarnog, srednjoškolskog pokreta. Prilikom studiranja mašinstva na Tehničkom fakultetu u Beogradu ubrzo je postao jedan od istaknutijih boraca i rukovodilaca naprednog studentskog pokreta u Beogradu. U SKOJ je primljen 1933, a u KPJ 1935. godine, kao već istaknuti studentski aktivista. Polovinom tridesetih godina studenti Beogradskog univerziteta bili su pokretači i organizatori brojnih političkih akcija u gradu i na Univerzitetu i on je već tada bio jedan od istaknutih organizatora i rukovodilaca borbe beogradskih studenata za autonomiju Univerziteta, slobodu nauke i kulture, protiv nacionalističkih udruženja i policijske strahovlade, za demokratske slobode i društveni napredak zemlje. Bio je član od osnivanja, a od 1935. do jula 1936. godine, i predsjednik Akcionog odbora stručnih studentskih udruženja na Beogradskom univerzitetu i jedan od najistaknutijih organizatora i rukovodilaca velikih studentskih štrajkova (februara 1935. i 4. aprila 1936) u Beogradu. Zbog toga je hapšen i interniran u koncentracioni logor u Višegradu (14. februara do 20. marta 1935) i isključen s Univerziteta za 1935/36. godinu. Prije i u toku štrajkova putovao je u Zagreb i Ljublanu zbog koordinacije zajedničke akcije studenata ova tri velika univerziteta protiv tadašnjeg režima.

Sa Lolom Ribarom učestvovao je u formiranju akcionih komiteta i u pripremama jugoslovenske studentske delegacije za Svjetski omladinski kongres u Ženevi, održan u jesen 1936. godine. Polovinom 1936. godine, po odluci partijskog rukovodstva na Univerzitetu, da bi izbjegao hapšenje, otputovao je u Prag, kada se odmah uključio u rad partijske organizacije jugoslovenskih studenata, i ubrzo je izabran za zamjenika sekretara partijske organizacije. Učesnik je u Š, kao borac Internacionalnih brigada. Krajem januara 1937. godine, s grupom od 26 jugoslovenskih

studenata, iz Praga se ilegalno, preko Pariza, prebacio u Španiju. Iz prvih dana njegova boravka u Španiji potiče i njegovo poznato pismo studentima Beogradskog univerziteta, u kome ih poziva na akciju davanja svestrane pomoći španskom narodu u borbi za njegovu slobodu. U Španiji se borio u Balkanskom internacionalnom bataljonu „Dimitrov“. Teško je ranjen u nogu ubrzo nakon dolaska u Španiju, u bici na Marami, 14. februara 1937. U Španiji je bio borac s puškom u ruci i vršio niz odgovornih dužnosti u Internacionalnim brigadama. Prvo je radio u kadrovskoj sekciji baze Internacionalnih brigada u Albaceti, a zatim je bio pomoćnik načelnika za kadrove Balkanske internacionalne brigade. Poslije toga je radio u Komesarijatu Internacionalnih brigada u Madridu i Barseloni, a zatim u Centru za evakuaciju boraca Internacionalnih brigada u S'Agara. Tokom druge polovine 1937. godine, nakon smrti Blagoja Parovića, izvjesno vrijeme je bio i urednik lista *Dimitrovac*. Posljednja funkcija u španskoj republikanskoj vojsci bila mu je politički komesar bataljona. Nakon prelaska u Pariz, od CK KPJ dobio je zadatak da organizuje tehniku i dokumenta za ilegalni i legalni povratak u zemlju jugoslovenskih dobrovoljaca iz Španskog građanskog rata. U Francuskoj je djelovao i kao član Partijskog biroa nekoliko partijskih ćelija u Parizu. Prilikom prvog susreta sa drugom Titom u Parizu postaje jedan od njegovih najbližih saradnika i dosljednih sljedbenika. Dok je boravio i radio u Parizu, izabran je 1939. godine za člana CK SKOJ-a. Oktobra 1939. upućen je u Moskvu, kao predstavnik SKOJ-a, u Komunističku omladinsku internacionalu (KIM). U Moskvi je nastavio studije na moskovskom Tehničkom fakultetu i radio u organima KIM, kao predstavnik SKOJ-a, a 1942. i 1943. godine, do rasformiranja, kao sekretar KIM. Pored rada u KIM, bio je i predstavnik KPJ u Kominterni do njenog raspuštanja, 1943. godine.

Aprilski rat i okupacija Kraljevine Jugoslavije 1941. godine zatekli su ga u Moskvi i tada je pojačao rad na vezama jugoslovenskih komunista i građana s domovinom i radio na

popularizaciji Narodnooslobodilačkog pokreta. U Moskvi je 11. novembra 1941. godine po zadatku CK KPJ i Vrhovnog štaba NOPOJ, organizovao s Đurom Salajem radiostanicu „Slobodna Jugoslavija“, preko koje je u svijet prodirala istina o borbi naroda Jugoslavije protiv okupatora i domaćih izdajnika. Održavao je vezu s Vrhovnim štabom i dobijao izvještaje iz zemlje, pripremao emisije za radio-stanicu, pisao u sovjetskoj štampi i držao predavanja studentima, radnicima i sovjetskim građanima o oslobodilačkoj borbi jugoslovenskih naroda. Starao se da radio-vijesti „Slobodna Jugoslavija“ i dobijeni izvještaji iz zemlje budu emitovani na više stranih jezika i na jezicima jugoslovenskih naroda. U Jugoslaviju se vratio krajem 1944. godine, i preuzeo dužnost načelnika Uprave za agitaciju i propagandu Centralnog komiteta Komunističke partije Jugoslavije. Čitava njegova porodica je učestvovala u NOB-u. Braća Branko i Dušan su poginuli kao visoki vojni rukovodioci NOVJ, a sestra Dunja i brat Mišo su nosioci Partizanske spomenice 1941. I njegova majka Mijojka je takođe bila aktivni učesnik NOB-a. Poslije završetka rata, obavljao je najodgovornije partijske i državne dužnosti: potpredsjednik Vijeća naroda u Narodnoj skupštini FNRJ; predsjednik Odbora za prosvjetu Saveznog izvršnog vijeća; predsjednik Spoljnopoličkog odbora Narodne skupštine FNRJ; zamjenik ministra inostranih poslova FNRJ (1951-1952) i direktor *Borbe* (1953). Bio je član Izvršnog odbora i član Predsjedništva SSRN Jugoslavije (do juna 1966), predsjednik Komisije za međunarodne veze SSRNJ, član Centralnog odbora SUBNOR Jugoslavije, predsjednik Centralnog odbora Saveza ratnih vojnih invalida Jugoslavije (do oktobra 1965) i član Uprave udruženja španskih boraca Jugoslavije. Za člana CK KPJ (SKJ) biran je od V do X kongresa. Od VII kongresa SKJ član je Izvršnog komiteta, a od VIII kongresa do IV plenuma Centralnog komiteta bio je jedan od sekretara CK SKJ. Na IX i

X kongresu biran je za člana Predsjedništva CK SKJ. Bio je i predsjednik Gradske konferencije SK Srbije Beograda (mart 1968 – mart 1970). Bio je član Savjeta Federacije i rezervni general-major Jugoslovenske narodne armije. Bio je član (1950) i šef jugoslovenske delegacije na zasijedanju Generalne skupštine Organizacije ujedinjenih naroda i član jugoslovenske delegacije na I konferenciji šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja u Beogradu, septembra 1961. godine. Tokom svog bogatog političkog rada bavio se opštepolićkim i ideološko-teorijskim pitanjima marksizma-lenjinizma. Objavio je više tekstova i studija o razvoju i ulozi SKJ u socijalistićkom samoupravnom društvu i drugim pitanjima. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i velikog broja jugoslovenskih i stranih visokih odlikovanja. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 27. novembra 1953. godine. Umro je 7. marta 1975. godine u Źenevi. Sahranjen je u Aleji velikana na Novom groblju.

Đuro Vojvodić, general-potpukovnik. Rođen je 27. aprila 1920. godine u selu Radomir kod Cetinja u porodici Ilije Vojvodića. Nakon završene gimnazije upisao je Pravni fakultet u Beogradu, kada se uključio u napredni studentski pokret. Od 1937. godine je član SKOJ-a a od aprila 1941. godine član KPJ. Aktivno je

učestvovao u Trinaestojulskom ustanku, a u Pljevaljskoj bici je bio borac mitraljezac. Prilikom formiranja 1. proleterske brigade od prvog dana je njen borac, a zatim politićki delegat voda i član bataljonskog partijskog biroa. Ranjen je jula 1943. godine prilikom oslobođenja Zvornika i ostao je u istoćnoj

Bosni. Partijski rukovodilac prištapskih jedinica 1. vojvođanske brigade bio je od avgusta do novembra 1943. godine, zatim zamjenik komesara 1. bataljona 1. vojvođanske brigade od početka novembra 1943. godine do početka aprila 1944. godine. Politički komesar 5. vojvođanske brigade bio je od aprila do oktobra 1944. godine. Zamjenik komandanta 4. vojvođanske brigade bio je od kraja oktobra 1944. godine do početka aprila 1945. godine, pa zamjenik komandanta 2. vojvođanske brigade u periodu april – maj 1945. godine. Poslije rata komandant puka, načelnik artiljerije armije, načelnik katedre u VA JNA, komandant štaba Teritorijalne odbrane SR Crne Gore i dr. Završio je Višu vojnu akademiju i Ratnu školu JNA. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1980. godine. Umro je 2010. godine.

Dimitrije Zeko Vojvodić, generalpotpukovnik. Rođen je 09. maja 1908. godine u selu Konjusi kod Andrijevice u porodici Rada Vojvodića. Osnovnu školu je završio u rodnom mjestu, a gimnaziju sa maturom u Beranama, nakon čega je dvije godine studija završio na Pravnom fakultetu u Beogradu. Dolaskom u Beograd uzima aktivno učešće u mnogim akcijama s

obzirom da se družio sa napredno orijentisanim studenima iako nije bio član KPJ. Nakon dvije godine studija se zaposlio nakon čega su se doselili i njegovi roditelji i tu ostali do 1941. godine. Učestvovao je u Aprilskom ratu kao rezervni oficir, kada je zarobljen ali je poslije tri dana uspio da pobjegne i vrati se u Crnu Goru. U andrijevačkom srezu povezuje se sa članovima KPJ, a zatim aktivno učestvuje u pripremama za ustanak. U Trinaestojulskom ustanku u Crnoj Gori je bio zamjenik komandira Konjuškog gerilskog odreda. Učesnik je napada na

Andrijevicu i njenog oslobođenja u julu 1941. godine. Kao jedan od prvih dobrovoljaca iz svog kraja odlazi u Sandžak. U Pljevaljskoj bici 01. decembra 1941. godine učestvovao je kao vodnik u Komskom bataljonu Crnogorskog odreda. Na dan formiranja 1. proleterske brigade u Rudom iako je bio rezervni oficir, postavljen je za desetara. Januara 1942. godine po dolasku brigade u istočnu Bosnu učestvuje u napadu na neprijateljsko uporište Dabrovinu i u drugim poduhvatima kao što je Igmanski marš đe je uočen kao posebno aktivan i izdržljiv borac. Tokom februara 1942. godine postao je vojni instruktor za obuku novodošlih boraca a nedugo zatim komandir jedne omladinske čete. Tokom III ofanzive u proljeće 1942. godine postavljen je zamjenika komandanta 2. bataljona 1. proleterske brigade đe se ističe hrabrošću i umijećem u rukovođenju. Učesnik je u pohodu proleterskih brigada za Bosansku Krajinu, gdje se ističe u mnogim borbama - Konjic, Duvno Livno. Za zamjenika komandanta 2. bataljona 1. dalmatinske udarne brigade postavljen je u ljeto 1942. godine, da bi za kratko vrijeme nakon toga postao komandant bataljona. Istakao se u borbama u Jajcu novembra 1942. godine, prilikom IV neprijateljske ofanzive. Na Sutjesci je odlučujuće uticao na proboj i uspjeh svoga bataljona, kao i u borbama u istočnoj Bosni u ljeto 1943. godine. Nakon svih ovih borbi postavljen je za komandanta 7. banijske brigade 7. divizije i neposredno nakon toga brigada prelazi na teritoriju Hrvatske. Naročito se isticao u mnogobrojnim borbama u jesen 1943. godine i tokom zime 1943–1944. godina na teritoriji Banije, Korduna, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara đe su vođene žestoke i dugotrajne borbe. Od tada pa do kraja rata imao je više visokih funkcija. Prvo je bio načelnik pa komandant 13. primorsko-goranske ofanzive, načelnik štaba XI korpusa NOJ, a 1945. godine načelnik odeljenja u štabu IV armije. Po oslobođenja završio je Višu vojnu akademiju JNA i Kurs operatike i obavljao

razne odgovorne vojne dužnosti, bio je komandant divizije KNOJ-a, zatim komandant 1. proleterske divizije, načelnik Uprave za vanarmijsko vojno vaspitanje JNA i dr. Biran je u društveno političke organizacije SR Srbije i Beograda. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. godine, i više vojnih odlikovanja kao ONH, ORZ, OBJ sa zlatnim ijencem i dr. Za narodnog heroja proglašen je 22. decembra 1951. godine. Aktivna vojna služba prestala mu je 1963. godine. Preminuo je 25. jula 1987. godine i sahranjen je u Aleji narodnih heroja na Novom groblju u Beogradu.

Gajo Vojvodić, general-potpukovnik. Rođen je 9. maja 1914. godine u Građanima kod Cetinja u porodici službenika Nika Vojvodića. Osnovnu školu završio je u rodnom kraju. Gimnaziju na Cetinju. Pravni fakultet je završio u Beogradu, na kojem se i opredijelio za studentski revolucionarni pokret. Završio je Školu rezervnih oficira. Učesnik je Aprilskog rata 1941. godine kao oficir. Član KPJ postao je u junu 1941. godine, pred ustanak. Jedan je od organizatora Trinaestojulskog ustanka u rodnom kraju kao komandir Radomirsko-građanskog gerilskog odreda. Učesnik je bitke na Pljevljima 1. decembra 1941. godine kao komandir čete u Lovćenskom odredu. Na dan formiranja 1. proleterske brigade, 22. decembra 1941. godine, ušao je u njen sastav kao komandir čete, a potom zamjenik komandanta 1. bataljona. Za komandanta bataljona u 3. proleterskoj sandžačkoj brigadi postavljen je u prvoj polovini 1943. godine. Od jula 1943. do avgusta 1944. godine bio je rukovodilac obavještajnog rada 17. divizije, a potom komandant 4. srpske brigade. Završio je Vojnu akademiju Vorošilov u SSSR-u i Školu operatike na Višoj vojnoj akademiji JNA. Potom je bio komandant 1. proleterske divizije, načelnik štaba armije i vojne oblasti, potom pomoćnik komandanta armije, a obavljao je i razne dužnosti. Aktivna služba u JNA mu je prestala 1972. godine. General

Vojvodić je odlikovan Ordenom zasluga za narod sa zlatnom zvijezdom, OVZ sa velikom zvijezdom i drugim. Preminuo je u junu 1988. godine.

Radovan Vojvodić, general-potpukovnik. Rođen je 27. novembra 1922. godine u Gluhom dolu kod Bara u službeničkoj porodici Dušana Vojvodića. Gimnaziju je učio na Cetinju. Član je SKOJ-a od 1938. godine, a KPJ od 1940. godine. Učesnik je Trinaestojulskog ustanka 1941. godine kao sekretar ćelije KPJ. Bio je borac Lovčenskog odreda, pa komesar čete u partizanskom i u udarnom bataljonu

Lovčenskog odreda. Od 17. juna 1942. godine u 1. bataljonu 4. proleterske brigade bio je komesar čete i zamjenik komesara bataljona. Na toj dužnosti je ranjen i upućen na liječenje u Centralnu bolnicu u kojoj je proveo više od pola godine. Sa liječenja se vratio sredinom 1943. godine i obavljao je razne dužnosti u Bosni. Bio je komesar Birčanskog područja i član Okružnog komiteta KPJ za Vlasenicu, zatim komesar Oficirske škole 3. udarnog korpusa i u Personalnom odjeljenju u Ministarstvo narodne odbrane od februara do maja 1945. godine. Ratni je vojni invalid. Završio je VVA i kurs operatike JNA. Potom je bio predstavnik vlade FNRJ pri Štabu snaga Organizacije Ujedinjenih nacija u Egiptu, vojni izaslanik JNA u Grčkoj i Velikoj Britaniji, načelnik katedre VVA, zamjenik glavnog urednika Vojne enciklopedije, načelnik uprave u SSNO i dr. Načelnik Vojnoobavještajne službe JNA bio je od 1970. do 1974. godine. Bio je general-potpukovnik. General Vojvodić je bio član Centralnog komiteta SKJ. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. godine, a odlikovan je Ordenom zasluga za narod sa zlatnom zvijezdom, OBJ sa zlatnim vijencem i dr. Preminuo je 1974. godine.

Vladimir Vojvodić, general-potpukovnik. Rođen je 27. februara 1930. godine u Cetinju. Osnovnu školu učio je u Peći. Kao 14-godišnji dječak učesnik je Narodnooslobodilačke borbe, a demobilisan je 1945. godine. Gimnaziju je učio na Cetinju. Na Medicinskom fakultetu u Beogradu diplomirao je 1956. godine, gdje je i doktorirao 1964. godine. Na

Vojnomedicinskoj akademiji u Beogradu biran je za docenta 1964. godine, vanrednog profesora 1970. i redovnog profesora 1975. godine za predmet Farmakologija i toksikologija. Učestvovao je u izvođenju poslijediplomske nastave na Vojnomedicinskoj akademiji i medicinskim fakultetima u Beogradu, Sarajevu, Ljubljani i Zagrebu i na Tehnološkom fakultetu u Beogradu. Bio je zamjenik načelnika Vojnomedicinske akademije od 1978. do 1980. godine, a načelnik Vojnomedicinske akademije od 1982. do 1988. godine. U čin general-potpukovnika unaprijeđen je 1988. godine. Dužnost načelnika Sanitetske uprave JNA obavljao je od 1988. do 1992. godine. Posljednje dvije godine profesionalne karijere proveo je na dužnosti pomoćnika načelnika Generalštaba za nauku i istraživanje. Penzionisan je krajem 1993. godine. Bio je predsjednik Udruženja toksikologa Jugoslavije, rukovodilac Komisije za otrove Saveznog komiteta za zdravlje i socijalnu politiku, član izdavačkih i uređivačkih savjeta: Vojno delo, Pharmac, NBC Chemical Defence and Technology, Medical Corps International. Kao stručnjak za hemijsko oružje, bio je predstavnik u Odboru za razoružanje Ujedinjenih naroda u Ženevi od 1972. do 1982. godine. Bio je stručnjak Svjetske zdravstvene organizacije za toksikologiju. Učestvovao je sa

referatima na mnogim međunarodnim kongresima i simpozijima: Solt Lejk Siti, San Dijego, Kanzas Siti, Toronto, Stokholm, Umea, Helsinki, Moskva, Pariz, Lion, Brisel, London, Lids, Edinburgh, Varšava, Prag, Ženeva i dr. Njegov radni opus pokrivao je oblast farmakologije i toksikologije, a posebna oblast interesovanja bila mu je vojna toksikologija i izučavanje bioloških efekata oružja za masovno uništavanje, posebno bojnih otrova. Autor je više od 400 naučnih i stručnih radova, publikovanih u domaćim i inostranim časopisima i više monografija, od kojih neke, kao što je *Toksikologija bojnih otrova*, ni do danas nisu prevaziđene. Redovni član Medicinske akademije Srpskog ljekarskog društva, počasni član Udruženja ljekara Crne Gore i redovni član Britanskog farmakološkog udruženja. Za vanrednog člana Crnogorske akademije nauka i umjetnosti izabran je 19. novembra 1993. godine, a za redovnog 6. decembra 1996. godine. Jedan je od rijetkih dvostrukih laureata nagrade „22. prosinac“ 1973. i 1981. godine. Dobitnik je Povelje Srpskog ljekarskog društva za životno djelo (1984. godine). Nosilac je 15 visokih domaćih i jednog stranog odlikovanja. Preminuo je 27. avgusta 2008. godine.

Dimitrije–Migo Vrbica, general-potpukovnik. Rođen je 6. novembra 1916. godine u Podgorici u porodici nižeg službenika Lazara Vrbice. Vodi porijeklo od poznate porodice Vrbica sa Njeguša. Osnovnu školu je završio u Podgorici, gimnaziju je upisao u Podgorici, ali je zbog revolucionarne aktivnosti isključen. Zbog toga je završio gimnaziju u Nikšiću i postao privatni namještenik. Na maturi se priključio SKOJ-u 1934, a član KPJ je postao 1936. godine. Aktivan je bio u sindikalnom pokretu u Podgorici. Za organizacionog sekretara Mjesnog sreskog komiteta KPJ izabran je sredinom 1940. godine. Učesnik u organizaciji Trinaestojulskog ustanka 1941. godine u Podgoričkom srezu. Formiranjem 5. proleTERSke brigade postao

je intendant bataljona, zatim komesar čete i bataljona od septembra/oktobra 1942. godine. Od novembra 1942. godine postao je rukovodilac politodjela 1. i 3. ličke brigade, pa 6. dalmatinske brigade, a potom 33. moslovačke divizije. Krajem 1944. godine postavljen je za komesara 24. srpske divizije. Nakon rata završio je Višu vojnu akademiju JNA, bio je politički komesar divizije, glavni politički instruktor Političke uprave JNA, pomoćnik komandanta za pozadinu korpusa, načelnik Saobraćajnog školskog centra, inspektor u Glavnoj inspekciji JNA. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1974. godine. Odlikovan je ORZ, OBJ sa zlatnim vijencem i dr. Preminuo je 1981. godine u Beogradu, đe je i sahranjen. Njegova sestra je Dina Vrbica narodni heroj.

Ljubo Vučković, general-pukovnik.

Rođen je 22. januara 1915. godine u selu Ljubotinju, kod Cetinja u porodici Milana Vučkovića. Osnovnu školu je završio u rodnom selu, a gimnaziju u Cetinju i Beogradu. Završio je Nižu školu vojne akademije u Beogradu, a kao oficir službovao je u Mostaru. U Aprilskom ratu, kao komandir čete borio se na Skadarskom frontu. Nakon

kapitulacije Kraljevine Jugoslavije bio je zarobljen od Italijana ali je uspio da pobjegne iz zatvora. Poslije povratka u Mostar uhapsile su ga ustaše, ali i njima uspijeva da pobjegne.

Od 13. jula. 1941. godine učesnik je Narodnooslobodilačke borbe da bi već u septembru bio primljen u članstvo Komunističke partije Jugoslavije, i postavljen za vršioca dužnosti komandanta Lovćenskog partizanskog odreda. Juna 1942. godine postavljen je za komandanta 1. bataljona 4. crnogorske udarne brigade, sa kojom je učestvovao u velikoj

diverziji na željezničkoj pruzi Sarajevo – Mostar, jula iste godine. Prilikom drugog napada na Kupres sa svojim bataljonom probio se i izbio na drugu stranu grada. Za junaštvo ispoljeno u borbi za grad, pismeno je pohvaljen od strane Vrhovnog komandanta NOP i DVJ Josipa Broza Tita. Vrlo uspješno je forsirao Neretvu i Drinu kao komandant 2. dalmatinske udarne brigade. Tokom bitke na Neretvi njegova brigada je bila zadužena za obezbjeđivanje srušenog mosta, prilikom prelaska glavnine partizanskih snaga i za razbijanje četnika na lijevoj obali rijeke Neretve. Borbe na Gornjim i Donjim Barama tokom V ofanzive bile su najteže koje je vodila 2. dalmatinska brigada i spadaju u red najtežih borbi Glavne operative grupe Vrhovnog štaba. Vrlo uspješno je komandovao brigadom iako je bio ranjen. Istakao se tokom borbi za Kolašin u jesen 1943. godine, kao komandant 4. crnogorske udarne brigade. Kao komandant 2. proleterske divizije učestvovao je u prodoru proleterskih brigada u Srbiju. Septembra 1944. postavljen je za komandanta 13. srpskog korpusa NOVJ i učestvovao je u borbama za oslobođenje Srbije. Kraj rata zatekao ga je na funkciji načelnika štaba 2. armije JA.

Od 1946. do 1948. godine bio je na školovanju u Vojnoj akademiji „Vorošilov“ u Moskvi. Nakon povratka iz Sovjetskog Saveza, bio je na raznim funkcijama u Generalštabu JNA kao načelnik Više vojne akademije, pa načelnik Generalštaba od 29. aprila. 1955. do 16. juna 1961. godine. Bio je i član Savjeta narodne odbrane i predsjednik Savjetnog odbora Saveza rezervnih vojnih starešina Jugoslavije. Aktivna vojna služba u JNA prestala mu je 1975. godine. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih visokih jugoslovenskih odlikovanja ONH ORZ, OPZ sa zlatnim vijencem. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 20. decembra 1951. godine. Umro je 7. jula 1976. godine i sahranjen je u Aleji zaslužnih građana na Novom groblju u Beogradu.

Miloš Vučković, general-major. Rođen je 4. septembra 1914. godine u Ulcinju, u porodici Iva Vučkovića koja se odselila sa Prekornice - Cetinje. Učio je Vojnu muzičku školu u Vršcu od 1928. do 1932. godine. Zatim je službovao u Beogradu, đe se družio i sarađivao sa komunistima. Napad na Jugoslaviju 1941. godine zatekao ga je u Užicu, odakle je njegov puk bio

prebačen na Kosovo. Izbjegao je zarobljavanje u Aprilskom ratu, nakon čega je boravio na Kopaoniku i kao civil se prebacio u Beograd. U Srbiji je od početka oružanog ustanka bio u ustaničkim redovima, a nakon povezivanja sa Slobodanom Penezićem Krcunom dobio je zadatak da se ubaci u četničke redove i izvještava o njihovoj politici prema Narodnooslobodilačkom pokretu. Nakon odlaska sa Ravne gore, priključio se Valjevskom partizanskom odred. U jesen 1941. godine, postao je komandir partizanske čete i učestvovao u oslobađanju Krupnja, u napadu na Šabac i u borbama oko Valjeva. Od polovine 1943. godine vršio je dužnosti komandanta bataljona u 3. krajiškoj brigadi, zatim načelnika štaba 13. proleterske brigade. Potom je bio šef obavještajnog centra 1. proleterske divizije, načelnik obavještajnog odjeljenja 1. proleterskog korpusa i 1. armije. Učesnik je u borbama protiv ustaša na Oraovici, iznad Prače 1942. godine, u borbi za Livno, u borbi protiv italijanskih vojnika kod Posušja, u borbi za Jajce, u borbama protiv četnika na Tesliću, Bradini, u Sandžaku i kod Šuica. Tokom rata je bio ranjavan četiri puta. Po nalogu KPJ 1944. godine, ušao je u okupirani Beograd tri nedjelje prije oslobođenja. Iz Beograda je slao izvještaje, organizovao borbene grupe, izvodio napade na njemačke vojnike, sve do

konačnog oslobođenja grada. Kao glavni obavještajac 1. armije, davao je podatke iz okupiranog Beograda za dejstva jedinica 1. armije i sovjetskih jedinica, da je bio lično kod generala Milana Nedića i zahtijevao da on omogući pobjedu jugoslovensko-sovjetskih snaga.

Nakon rata obavljao je dužnost načelnika obavještajnog odjeljenja Armije i armijske oblasti i predavača na Višoj vojnoj akademiji JNA. Penzionisan je u činu general-majora, a aktivna služba u JNA prestala mu je 1964. godine. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i više jugoslovenskih odlikovanja. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 20. decembra 1951. godine. Preminuo je 25. avgusta 1992. godine u Beogradu i sahranjen u Aleji narodnih heroja na Novom groblju.

Bogdan Vujošević, general-potpukovnik. Rođen je 20. marta 1912. godine u selu Doljani kod Podgorice u porodici Arsa Vujoševića. Nakon završene osnovne škole u rodnom mjestu, upisao je gimnaziju u Podgorici. Poslije završene mature, 1931. godine, otišao je u Beograd, đe je na Filozofskom fakultetu studirao matematiku. Tokom studija pristupio je revolucionarnom

studentskom pokretu i učestvovao je u demonstracijama i studentskim štrajkovima. Nakon diplomiranja radio je kao privatni nastavnik matematike. U junu 1936. primljen je u članstvo Komunističke partije Jugoslavije. Zbog svog revolucionarnog i partijskog rada, prije Drugog svjetskog rata, više puta je hapšen i proganjan.

Poslije Aprilskog rata i okupacije Kraljevine Jugoslavije, aprila 1941. godine, vratio se u Crnu Goru i uključio u rad na pripremanju ustanka. Radio je na formiranju gerilskih grupa,

prikupljanju oružja i političkom radu na terenu, posebno s omladinom. U maju 1941. godine u njegovoj kući u Doljanima, bila je smještena štamparija Pokrajinskog komiteta KPJ za Crnu Goru. U toj štampariji je i sam radio do jula 1941. godine. Učesnik je Trinaestojulskog ustanka i učestvovao je u prvim ustaničkim borbama u podgoričkom srezu. Kao dobrovoljac i komandir čete u Crnogorskom NOP odredu za operacije u Sandžaku, učestvovao je u napadu na Pljevlja. Potom je kao borac stupio u 1. proletersku udarnu brigadu. Prešao je borbeni put 1. proleterske brigade od Rudog, preko Međeđe, Rogatice, Romanije i Igmana, Goražda, Vlasenice, Zelengore i Treskavice do Bosanske krajine. U avgustu 1942. godine u borbi za Livno je ranjen kao i 26. decembra 1942. godine u borbi na Crnom vrhu kod Jošavke. Vrijeme IV i V neprijateljske ofanzive proveo je u bolnici, gdje je obavljao razne vojne, političke i partijske zadatke i davao pomoć rukovodstvu Centralne bolnice NOVJ. Posebno se istakao 10. juna 1943. godine, kada je na štakama prešao Sutjesku, i kad je u najtežim trenucima komandantu kolone, Špiru Lagatoru, pomagao u orijentaciji prema Lučkim kolibama. Nakon oporavka, toliko da se sa štapom mogao kretati, postavljen je za političkog komesara bataljona 2. vojvođanske udarne brigade, a 27. septembra 1943. godine za zamjenika političkog komesara 4. vojvođanske udarne brigade. Treći put je ranjen u borbama na Zelengori. Za političkog komesara 36. vojvođanske udarne divizije postavljen je septembra 1944. godine. Nakon oslobođenja Jugoslavije obavljao je visoke vojne, političke i partijske funkcije. Bio je politički komesar 1. proleterske divizije, načelnik kadrovske uprave Glavne političke uprave JNA, politički komesar Više vojne akademije, upravitelj Više političke škole JNA i član raznih partijskih rukovodstava u JNA. Poseban doprinos je dao razvoju fizičke kulture i radu Jugoslovenskog sportskog društva „Partizan“. Aktivna vojna služba mu je prestala 1970. godine.

Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih visokih jugoslovenskih odlikovanja. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 27. novembra 1953. godine. Preminuo je 10. jula 1981. godine i sahranjen je u Aleji narodnih heroja na Novom groblju u Beogradu.

Drago Vujošević, general-major. Rođen je 27. aprila 1920. godine u selu Orahovo kod Podgorice u porodici Nikole Vujoševića. Gimnaziju je učio u Podgoricu i već tada se opredijelio za revolucionarni pokret i biva primljen u SKOJ. Na prvoj godini studija na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu u Sarajevu je pripadao naprednom studentskom pokretu. Kao član opštinskog komiteta SKOJ-a je aktivno učestovao u Trinaestojulskom ustanku. Od decembra 1941. godine član je Komunističke partije Jugoslavije. U proljeće 1942. godine ostao je u neprijateljskoj pozadini, legalizovao se i aktivno radio za Narodnooslobodilački pokret. U 5. proletersku crnogorsku brigadu stupa na jesen 1943. godine a zatim je omladinski rukovodilac Pratećeg bataljona GŠ. Na dan formiranja 8. crnogorske brigade bio je omladinski rukovodilac bataljona, a potom komesar čete i pomoćnik komesara bataljona. Politički komesar bataljona bio je od novembra 1944. godine do kraja rata. Poslije rata je politički komesar brigade, načelnik Katedre na Višoj vojnoj akademiji JNA, zatim je bio zamjenik načelnika uprave u Saveznom sekretarijatu narodne odbrane i dr. Završio je Višu vojnu akademiju i Ratnu školu JNA. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1977. godine.

Milovan Vujović, general-major. Rođen je 7. maja 1918. godine u Štitarima kod Cetinja u porodici Marka Vujovića. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, kada je za to došlo vrijeme odslužio je vojni rok. Bio je krojački radnik, kao veoma mlad pristupio je revolucionarnom pokretu kao aktivista

sindikata na Cetinju. U članstvo KPJ primljen je 1936. godine. Učesnik je Trinaestojulskog ustanka 1941. godine kao sekretar Gradskog komiteta KPJ Cetinje. Krajem 1941. godine postao je sekretar Sreskog komiteta SKOJ-a Bar. Određen je za ilegalni rad, na kojem je uspješno istrajavao. Sekretar Okružnog komiteta SKOJ-a Cetinja postao je u jesen 1943. godine. Na partijski kurs pri Pokrajinskom komitetu KPJ odlazi u martu 1944. godine, nakon čega postaje član Okružnog komiteta KPJ Nikšić. Član Pokrajinskog komiteta bio je od maja 1942. do maja 1943. godine. U avgustu 1944. godine postavljen je za pomoćnika komesara 1. vojvođanske brigade, a potom pomoćnika komesara 16. vojvođanske divizije kao sekretar divizijskog komiteta KPJ. Završio je Višu vojnu akademiju JNA. Nakon rata obavljao je razne dužnosti, a između ostalih i političkog komesara divizije. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1967. godine. Preminuo je 13. januara 1973. godine u Beogradu. Ženio se i imao je dvije kćerke.

Mitar Vujović, general-potpukovnik.

Rođen je 26. oktobra 1911. godine u Kočanima kod Nikšića u porodici Ilije Mašanova Vujovića i majke rodom od Perovića. Njegov otac Ilija ranjen je u Prvom balkanskom ratu, a poginuo je 1944. godine u borbama protiv fašista u Prekovođu.⁵⁵ Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, a šest razreda gimnazije u Nikšiću. Nakon toga završio je Nižu školu Vojne akademije. Kao oficir službovao je u Zetskoj diviziji na funkcijama intendanta. U Aprilskom ratu 1941. godine bio je zamjenik intendanta Zetske divizije kao

⁵⁵ Vujović, Milorad, *Vujovići iz Mikulića (porijeklo I rodoslov)*, Beograd, 2016, str. 41.

intendantski kapetan II klase. Učesnik je Trinaestojulskog ustanka 1941. godine kao borac. Od formiranja 5. proleterske crnogorske brigade postavljen je za zamjenika intendanta brigade. Bio je intendant Glavnog štaba za Crnu Goru i Boku za sektor ishrane od juna do aprila 1942. godine. Nalazio se na čelu Ekonomskog odsjeka i bio je načelnik Ekonomskog odjeljenja Vrhovnog štaba. Učesnik je Konferencije rodoljuba na Tjentištu juna 1942. godine. Član KPJ postao je 1942. godine. Od novembra 1942. godine pa do kraja rata bio je načelnik Intendantske službe Vrhovnog štaba. Iz rata je izašao kao general-major. Nakon rata nastavio je da obavlja odgovorne pozicije u svojoj struci. General Vujović je bio načelnik Intendantske uprave JNA, potom komandant pozadine armije, načelnik Više intendantske akademije, načelnik uprave u DSNO. Unaprijeđen je u čin general-potpukovnika u rezervi. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1966. godine. Odlikovan je Ordenom zasluga za narod sa zlatnom zvijezdom, OBJ sa zlatnim vijencem i dr. Zasnovaio je brak sa Jelenom rođenom Nikolić iz Mokre Njive sa kojom ima dva sina Miodraga i Predraga. Preminuo je 1990. godine i sahranjen je na Novom groblju u Beogradu.

Ratko Vujović-Čoče, general-pukovnik. Rođen je 16. decembra 1916. godine u Nikšiću u porodici Blaža Vujovića. Osnovnu školu je završio u Nikšiću, a gimnaziju u Nikšiću i Cetinju. Poslije završene gimnazije, 1936. godine, otišao je na studije agronomije u Prag (na Fakultetu poljoprivrednog i šumarskog inženjerstva Češkog tehničkog univerziteta). Među prvim je jugoslovenskim dobrovoljcima koji su

krajem 1936. godine stigli u Španiju i priključuje se borbi za odbranu Španske republike. Nakon kratke obuke upućen je, kao borac bataljona „Dimitrov“ na front Harama, kod Madrida. Kasnije je prebačen u 129. internacionalnu brigadu, u kojoj su se nalazili Jugosloveni, i tamo je obavljao dužnost zamjenika komandira voda (komandir voda je bio Franc Rozman Stane). U članstvo Komunističke partije Jugoslavije (KPJ) je primljen 1938. godine u Španiji. Poslije završetka rata zajedno sa ostalim borcima internacionalnih brigada, povukao se u Francusku, đe je zatvoren u logor Arželes, kod Perpinjana. U maju 1941. godine, sa jednom grupom jugoslovenskih zatvorenika, prijavio se za dobrovoljni rad u Njemačku, đe je radio u jednom rudniku kod Lajpciga. Iz Njemačke je tokom avgusta uspio da se, preko već uspostavljenih partijskih veza, prebaci u Jugoslaviju. U septembru 1941. godine dolazi u tada oslobođeni Drvar i postaje politički komesar 1. partizanske čete. Novembra 1941. godine upućen je na Kozaru, đe je najprije bio zamjenik, a zatim i politički komesar Drugog krajiškog (kozarskog) NOP odreda. Za vrijeme velike neprijateljske ofanzive na Kozaru u julu 1942. godine zajedno sa Josipom Mažarom Šošom i Milošem Šiljegovićem, rukovodio je partizanskim jedinicama. Prilikom formiranja 5. krajiške kozarske udarne brigade, 22. septembra 1942. godine, postao je zamjenik komandanta, a kasnije je postao načelnik obavještajnog centra Operativnog štaba za Bosansku krajinu. U septembru 1943. godine, kao obavještajni oficir 3. bosanskog korpusa NOV i POJ, prešao je u istočnu Bosnu i tamo učestvovao u prvoj operaciji za oslobođenje Tuzle. Zatim je bio komandant 15. majevičke udarne brigade i načelnik štaba 17. istočnobosanske divizije. Januara 1945. godine postavljen je za načelnika Operativnog štaba za Kosovo i Metohiju. Poslije oslobođenja Jugoslavije završio je Višu vojnu akademiju i obavljao mnoge odgovorne dužnosti u Jugoslovenskoj narodnoj armiji – bio je zamjenik načelnika II

uprave Generalštaba JA, pomoćnik komandanta za pozadinu armije, komandant korpusa, načelnik uprave u Saveznom sekretarijatu za narodnu odbranu i drugo. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih visokih jugoslovenskih odlikovanja. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 27. novembra 1953. Preminuo je 29. oktobra 1977. godine u Beogradu i sahranjen je u Aleji zaslužnih građana na Novom groblju.

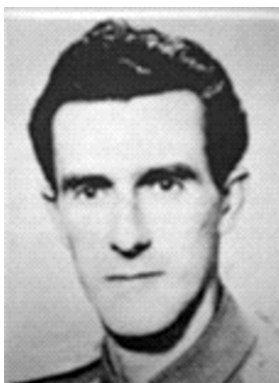

Radovan Vukanović, general-pukovnik. Rođen je 1. juna 1906. godine u selu Rogami, kod Podgorice u porodici Bega Vukanovića. Gimnaziju je završio u Podgorici 1925. godine, a zatim je studirao pravo u Beogradu. Pošto nije mogao da se zaposli u državnoj službi, radio je kao privatni činovnik u Podgorici, Zelenici, Bileći, Danilovgradu, Beogradu i Pančevu. Zbog svog političkog angažovanja nekoliko puta je hapšen. Prvi put je uhapšen 1926. ali je zbog nedostatka dokaza pušten da bi 1929. godine dva puta hapšen, i predavan Sudu za zaštitu države, ali je poslije šest mjeseci zatvora oslobođen. Na partijskom radu najviše je proveo u Crnoj Gori, do oktobra 1937. godine, kada je bio organizacijski sekretar Pokrajinskog komiteta KPJ za Crnu Goru. Nakon što je krajem 1937. godine bio otpušten iz činovničke zadruge u Podgorici i prognan iz mjesta, otišao je u Beograd i zaposlio se u Savezu nabavljačkih zadruga državnih službenika i bio je angažovan na radu u Radničkoj partiji, Crvenoj pomoći i sindikatu privatnih namještenika. Zbog štrajka u Savezu nabavljačkih zadruga državnih službenika 1940. godine, uhapšen je i otpušten s posla. Nakon zatvora, u martu 1941. godine, mobilisan je i upućen na vježbu u 38. Njegošev puk u Podgorici gdje ga je i zatekla kapitulacija Kraljevine

Jugoslavije, na frontu prema Talijanima u rejonu Skadra, kada je kao đak-narednik komandovao mitraljeskim vodom. Pri povlačenju sa fronta, angažovao se u odnošenju i skrivanju oružja. Nakon kapitulacije, dolazi u rodno selo i aktivno učestvuje u pripremama ustanka u okolini Podgorice, a posebno u Piperima.

U Trinaestojulskom ustanku u prvim borbama i kasnije bio je komandir čete, pa komesar Piperskog bataljona, a zatim načelnik štaba Zetskog partizanskog odreda. Tokom borbi na Pljevljima, 1. decembra 1941. godine, bio je zamjenik komandanta Crnogorskog odreda za operacije u Sandžaku, a od Glavnog štaba NOP odreda Crne Gore bio je određen da dio toga odreda, odvede u Srbiju. Nakon formiranja 1. proleterske brigade, postavljen je za komandanta njenog 2. crnogorskog bataljona. Na ovoj dužnosti ostaje do početka novembra 1942. godine, kada je primio dužnost komandanta 4. proleterske (crnogorske) brigade. Krajem marta 1943. godine, došao je na dužnost komandanta 3. udarne divizije. Sa malim prekidima, u junu 1943. godine (kada je komandant divizije bio Sava Kovačević), na ovoj dužnosti ostaje do kraja jula 1944. godine, kada je primio dužnost komandanta 2. udarnog korpusa. U operacijama za oslobođenje Sarajeva komandovao je grupom korpusa (2, 3. i 5. korpus), a poslije, do kraja rata, bio je pomoćnik Koče Popovića komandanta 2. armije JA. Tokom rata biran je 1944. godine za vijećnika AVNOJ-a i člana CASNO-a. Poslije završetka rata, maja 1945. godine, postavljen je za komandanta Šeste armije u Sarajevu. U periodu od 1946. do 1948. godine bio je na školovanju u Vojnoj akademiji „Vorošilov“ u Moskvi. Nakon završetka školovanja, bio je komandant Niške i Skopske oblasti, od 1948. do 1952. godine, a zatim načelnik uprave pješadije JNA i načelnik Više vojne akademije JNA, do juna 1958. godine kada je penzionisan. Nakon penzionisanja iz Jugoslovenske narodne armije, bio je izvjesno vrijeme direktor i glavni i odgovorni urednik *Službenog*

lista. Za narodnog poslanika skupštine Socijalističke Republike Crne Gore biran je u dva mandata. Pored više objavljenih tekstova iz Narodnooslobodilačkog rata, u raznim publikacijama, napisao je i objavio knjige: *Na ratnoj stazi*, 1966. godine, *Ratni put 3. divizije*, 1970. godine, za koju je dobio Trinaestojulsku nagradu i monografiju *Drugi udarni korpus NOVJ*. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih jugoslovenskih odlikovanja. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 20. decembra 1951. godine. Preminuo je 26. avgusta 1987. godine u Beogradu i sahranjen je u Aleji narodnih heroja na Novom groblju.

Đoko Vukićević, general-major.

Rođen je 10. februara 1914. godine u selu Boguti kod Cetinja u porodici Toma Vukićevića. Završio je četiri razreda gimnazije i vrlo rano je stupio u revolucionarni pokret. Od 1933. godine je član KPJ, a član Sreskog komiteta KPJ Cetinje od 1937. godine. U Španiju pokušava da se prebaci 1937. godine, ali je morao da odustane jer je veza bila otkrivena i bio je primoran da se preko 40 dana krije u šumi. Od 1932. godine pa do 1941. godine na području Cetinja, Ljubotinja i Rijeke Crnojevića nije održana ni jedna demonstracija u kojoj nije učestvovao. Zbog svog revolucionarnog opredeljenja i rada bio je proganjan i više puta zatvaran i osuđivan. U Vogošću je po odluci PK KPJ Crne Gore i MK 1940. godine poslat pod tuđim imenom da bi formirao prvu partijsku ćeliju od tri člana i tamo je ostao do marta 1941. godine kada je pošao u Beograd i 27. marta 1941. godine učestvovao u demonstracijama, a nakon toga je vraćen u Crnu Goru. Nakon kapitulacije Jugoslavije aprila 1941. godine radi na pripremi ustanka i rukovodi prikupljanjem oružja u tajni

magacin na Ljubotinju, formiranjem gerilskih grupa i njihovom obukom. Jedan je od organizatora ustanka u svome kraju đe je i izveo prvu akciju kada je grupa članova Partije SKOJ-a i simpatizera razoružala žandarmerijsku stanicu u Ljubotinju nakon čega su nastupile borbe na komunikaciji Cetinje – Budva pa u Košćelama, kada je naprije uništena jedna motorizovana kolona pa onda motorizovani italijanski bataljon. U tim borbama se istakao i postao u jesen 1941. godine prvi politički komesar partizanske čete na Ljubotinju. U Pljevaljskoj bici je komesar čete u Lovčenskom bataljonu kada se istakao i u napadu na grad i u proboju iz grada. Tada je ovaj bataljon imao teške gubitke 79 poginulih i 70 ranjenih boraca. Na dan formiranja 1. proleterske brigade postavljen je za komesara čete u 1. bataljonu. Prošao je borbeni put brigade od Rudog na Romaniju, preko Igmana, itd. Prilikom prelaska mosta u Bosni na Sarajevskom polju 27–28 januara 1942. godine prvi je prešao most i omogućio prolaz brigade. U borbama za Ulog, oko Kalinovika, na Sinjavini, Durmitoru, preko Treskavice se ističe kao hrabar. U borbi za Konjic 1942. godine savladao je posadu jednog bunkera i zarobio puškomitraljez. Na svim borbenim linijama od Livna, Duvna, Bugojna, Ključa i u mnogim drugim mjestima u zapadnoj Bosni kao i u borbama tokom I i V ofanzive iskazuje posebnu hrabrost. U istočnoj Bosni je u vrijeme protivofanzive na putu Zvornik - Tuzla 08. jula 1943. godine likvidirao grupu ustaša i omogućio četi da izvrši zadatak, tom prilikom je i ranjen. Kao politički komesar Beogradskog bataljona 1. proleterske istakao se u borbama u VI ofanzivi, a kao član politodjela 9. divizije u borbama u Dalmaciji. U KNOJ-u je bio zamjenik komesara divizije i u ovoj jedinici je pokazao hrabrost u borbama protiv neprijateljskih ostataka. Od početka 1944. godine nalazio se na partijsko-političkim dužnostima u Dalmaciji, RM i Srbiji. Poslije rata bio je komesar divizije, pomoćnik šefa za vojna pitanja pri CK SKJ, organizacioni

sekretar Opunomoćstva armije itd. Završio je Višu partijsku školu „Đuro Đaković“ i Višu vojnu akademiju. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1963. godine. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. godine i više odlikovanja. Za narodnog heroja proglašen je 10. jula 1953. godine. Preminuo je 2002. godine.

Svetozar Vukmanović-Tempo,

general-potpukovnik. Rođen je 3. avgusta 1912. godine u selu Podgor, nedaleko od Cetinja u porodici Nikole Vukmanovića. Imao je dva brata – Đura i Luku i sestru Milicu. Osnovnu školu je završio u rodnom selu, a zatim je, pošao za starijom braćom u gimnaziju na Cetinje. Za vrijeme gimnazijskih dana bio je član literarne družine, a u osmom razredu je

bio predsjednik udruženja literarne družine. Nakon završene gimnazije, 1931. godine, zajedno sa svojim bratom od strica Brankom, otišao je u Beograd đe je upisao Pravni fakultet. Diplomirao je 1935. godine. Svoja prva znanja o komunizmu i Sovjetskom Savezu je dobio od svog najstarijeg brata Đura, koji je bio na studijama u Parizu, i tako došao u dodir s komunistima i postao član Komunističke partije Francuske. Na Pravnom fakultetu uključio se u borbu revolucionarnog studentskog pokreta, koji je bio veoma aktivan. Učestvovao je u velikim novembarskim demonstracijama 1931. godine, zbog čega je naredne školske godine izbačen iz studentskog doma. Stanovao je privatno, a jedno vreme živio je zajedno sa Đurom Strugarom, koji mu je bio drug iz gimnazije. Preko svog brata od strica, Branka Vukmanovića i druga iz gimnazije Branka Draškovića, početkom 1933. godine, stupio je u Komunističku partiju Jugoslavije. Kao član Akcionog odbora studentskog pravničkog društva, od novembra 1934. godine, bio je jedan od organizatora

i rukovodilaca borbe studentske omladine. Nekoliko puta je bio među organizatorima izbora za Stručno udruženje, ali su izbori svaki put poništavani, zbog pobjeda prorevolucionarnih studentskih udruženja. Zajedno sa Mirkom Tomićem, Vukmanom Knišićem, Đurom Strugarom i drugim studentima-komunistima, bio je jedan od organizatora i aktivnih učesnika velikih studentskih štrajkova na Beogradskom univerzitetu od 1933. do 1935. godine. Više puta je bio hapšen zbog učešća u organizovanju studentskih štrajkova. Prvi put je uhapšen, nakon studentskih demonstracija, aprila 1934. godine, kada je u beogradskom zatvoru „Glavnjača“ proveo osam dana. Zatim je hapšen, poslije studentskih demonstracija protiv zatvaranja studenata u koncentracioni logor u Višegradu, početkom februara 1935. godine. Tada je i sam poslat u logor u Višegrad, đe je bio od 4. februara do 20. marta 1935. godine, kada je logor rasformiran, pod pritiskom demokratske javnosti. Po izlasku iz zatvora, juna 1935. godine je diplomirao. Nakon završenog fakulteta, 1935. godine, odlukom Partije određen je da radi na formiranju novih i jačanju postojećih partijskih organizacija u Crnoj Gori. Prvo je radio na formiranju partijskih organizacija na Crnogorskom primorju, po selima od Budve do Petrovca. Potom je sa Nikolom Donovićem, poslaničkim kandidatom Ujedinjene opozicije za Barski srez, organizovao narodne zborove u svim većim mjestima Barskog sreza. Na tim zborovima nastupao je i govorio u ime radnika, zbog čega je bio uhapšen i nekoliko dana je proveo u zatvoru u Cetinju. Kao član Mjesnog komiteta SKOJ-a za Beograd, angažovao se u političkom radu sa studentskom i radničkom omladinom i u organizovanju štrajkova i drugih akcija beogradskih radnika i studenata. Nakon jedne provale u partijsku organizaciju, bio je uhapšen i zatvoren najprije u zatvoru „Glavnjača“, a zatim u zatvoru na Adi Ciganliji. Kako je u policijskim evidencijama bio označen kao komunista, vojsku nije služio u Školi rezervnih oficira, što mu je kao diplomiranom

pravniku po zakonu pripadalo, već u trupi sa običnim vojnicima. Prvo je bio u Subotici, a potom je prekomandovan u Prištinu. Kada je sredinom 1936. godine u Crnoj Gori izbila velika provala u partijsku organizaciju, on je po nalogu suda iz Sarajeva uhapšen u vojsci i sproveden u Sarajevo (zbog velikog broja uhapšenih u Crnoj Gori, dio uhapšenih je sproveden u Sarajevo i Beograd). Na teret mu je stavljena partijska aktivnost na Crnogorskom primorju, tokom ljeta 1935. godine. Usljed nedostatka dokaza bio je oslobođen, a vrijeme provedeno u zatvoru mu je uračunato u vojni rok, tako da je ubrzo po povratku u vojsku, sredinom 1937. godine, pušten kući. Na prijedlog Jovana Marinovića sekretara Pokrajinskog komiteta, otišao je u Nikšić, đe je radio kao pripravnik kod advokata Gojka Garčevića, simpatizera KPJ i aktivno učestvovao u organizovanju i jačanju partijskih organizacija. U Nikšiću je ostao sve do početka 1938. godine, kada je ponovo otišao u Beograd. Po dolasku u Beograd, po savjetu Boriše Kovačevića, zaposlio se kao pripravnik kod advokata Đurovića i učlanio se u Udruženje advokatskih pripravnika. Za člana Mjesnog komiteta KPJ za Beograd izabran je juna 1939. godine i za člana PK KPJ za Srbiju. Od tada, pa do početka rata, 1941. godine, po zadatku PK KPJ za Srbiju i CK KPJ, radio je na širenju mreže partijskih ćelija u Srbiji i Makedoniji, kao i na organizaciji partijske tehnike (organizovao je štampanje letaka, ilegalnih partijskih listova i drugog materijala). Od CK KPJ bio je zadužen da organizuje štampanje i rasturanje ilegalnog materijala u Srbiji, Vojvodini, Makedoniji, Kosovu i Metohiji, Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini. Po zadatku CK KPJ, avgusta 1939. godine radio je u Makedoniji, kao partijski instruktor, a u ljeto 1940. godine, kao instruktor PK KPJ za Srbiju, u unutrašnjosti Srbije: u Nišu, Zaječaru i rudnicima istočne Srbije. U jesen 1940. kao delegat CK KPJ prisustvovao je Pokrajinskoj konferenciji KPJ za Makedoniju. Na V pokrajinskoj konferenciji KPJ za Srbiju, juna 1940. godine, izabran je za člana

Pokrajinskog komiteta i delegata za V zemaljsku konferenciju KPJ. Na ovoj konferenciji KPJ, oktobra 1940. godine, u Zagrebu, podnio je izveštaj o stanju partijske tehnike i bio izabran za člana Centralnog komiteta KPJ. Tada je i dobio nadimak „Tempo“.⁵⁶ Bio je jedan od organizatora i rukovodilaca velikih demonstracija i manifestacija u Beogradu 27. marta 1941. godine. Poslije kapitulacije Kraljevine Jugoslavije, nastavio je da radi na organizovanju ilegalnih štamparija CK KPJ (na Banjičkom vencu i Avalskom drumu). Prisustvovao je istorijskoj sjednici Politbiroa CK KPJ, 4. jula 1941. godine, na Dedinju, na kojoj je donijeta odluka o početku oružanog ustanka naroda Jugoslavije. Od tada pa do kraja rata, po zadatku CK KPJ i Glavnog štaba, u raznim krajevima Jugoslavije obavljao je istaknute vojne i političke dužnosti. Kao delegat Glavnog štaba NOPO Jugoslavije i opunomoćeni delegat CK KPJ odlazi u Bosnu i Hercegovinu. Pod njegovim rukovodstvom, 13. jula 1941. godine, održan je sastanak Pokrajinskog komiteta KPJ za BiH, na kome je prenio direktivu CK KPJ o početku opštenarodnog ustanka i razvoju oružane borbe prema uslovima u pojedinim krajevima BiH. Učestvovao je u donošenju najvažnijih odluka i rješavanju mnogih pitanja i vođenju oružane borbe u prvim mjesecima ustanka u BiH, naročito u istočnoj Bosni. Na savjetovanju u Stolicama, 26. septembra 1941. godine, postavljen je za komandanta Glavnog štaba NOP odreda BiH i izabran za člana Vrhovnog štaba NOPO Jugoslavije. Na političkom radu u Bosni i Hercegovini, ostao je sve do kraja 1942. godine, kada je po odluci CK KPJ i Vrhovnog štaba, upućen u Makedoniju. Kao opunomoćeni delegat CK KPJ i Vrhovnog štaba, dobio je zadatak da u južnim djelovima Jugoslavije organizuje i ojača partijska

⁵⁶ Govoreći o dinamičnosti političkih događaja na koje komunisti, a posebno partijska štampa i ilegalna partijska tehnika, moraju blagovremeno reagovati i o tome obavještavati mase radnika i građana, često je isticao brži tempo političkog rada.

rukovodstva, pomogne oživljavanje oružane borbe i organizovanje partizanskih odreda i brigada. Pružio je veliku pomoć stvaranju, razvoju i radu KP Makedonije i NOV i PO Makedonije. Oslobođilački pokret u Makedoniji, na Kosovu i Metohiji i na jugu Srbije u 1943. i 1944. godini naglo je jačao i postao masovniji. Formirani su partizanski odredi i brigade, a potom divizije i korpusi. Nakon toga odlazi u Grčku i Albaniju, uspostavio je veze s Bugarskom komunističkom partijom i održavao veze i sastanke s predstavnicima Centralnih komiteta i Glavnih štabova ovih zemalja zbog jačanja, povezivanja i koordinacije oslobodilačke borbe balkanskih naroda. Sredinom 1944. godine, avionom je otputovao, iz Makedonije za Bari (Italija), a odatle brodom na ostrvo Vis. Poslije toga, vratio se na partijski rad u Makedoniju, đe je ostao do novembra 1944. kada je na poziv CK KPJ, došao u oslobođeni Beograd.

Nakon oslobođenja Jugoslavije bio je načelnik Glavne političke uprave Jugoslovenske armije i pomoćnik ministra za narodnu odbranu maršala Tita, od 1945. do 1948. godine. Jedan je od osnivača Jugoslovenskog sportskog društva „Partizan“, kome je dao naziv.

Obavljao je funkcije: ministra rudarstava Vlade FNRJ, predsjednika Savjeta za energetiku i ekstraktivnu industriju Vlade FNRJ, predsjednika Savjeta za industriju Vlade FNRJ. Od 1953. godine predsjednik je Privrednog savjeta i potpredsjednik Saveznog izvršnog vijeća (od 1954. do 1958), a zatim član Izvršnog odbora SUBNOR-a Jugoslavije i predsjednik Centralnog vijeća saveza sindikata Jugoslavije (od 1958. do 1967.). Bio je član Savjeta narodne odbrane, član Savjeta federacije i član Izvršnog odbora Saveznog odbora SSRN Jugoslavije. Od novembra 1945. do aprila 1969. godine biran je za poslanika Savezne skupštine. Na V kongresu KPJ, juna 1948. godine, izabran je za člana CK KPJ, od 1952. godine član je Izvršnog komiteta CK SKJ, a od oktobra 1966. godine član je

Predsjedništva CK SKJ. Do Devetog kongresa SKJ bio je član Centralnog komiteta SKJ. Nakon dešavanja sa sindikatom povukao se iz političkog života 1970. godine i posvetio se pisanju knjiga. Godine 1971. napisao je knjigu *Revolucija koja teče*. Napisao i objavio više knjiga, od kojih su najznačajnije: *Privredni razvoj i socijalistička izgradnja (1948-1958)*, izabrani govori i članci, Beograd, 1964; *Aktuelni problemi integracije*, Beograd, 1965; *Kako i zašto je narodnooslobodilački pokret Grčke poražen*, Beograd, 1950; *Memoari – Revolucija koja teče 1-3*, Beograd, 1971; *Borba za Balkan*, Zagreb, 1981; *Memoari - Revolucija koja teče 4-7*, Beograd, 1985; *Da li su četnici Draže Mihailovića fašistički ili antifašistički ili samo kolaboracionistički pokret*, Beograd, 1990; *Pisma iz Reževića*, Cetinje, 1992. Imao je čin general-pukovnika u rezervi. Volio je slikarstvo i imao veliku zbirku vrijednih slika. Umro je 6. decembra 2000. godine u selu Reževićima, kod Petrovca u Crnoj Gori. Po sopstvenoj želji sahranjen je u rodnom selu Podgoru u Crmnici. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih jugoslovenskih odlikovanja, među kojima su Orden junaka socijalističkog rada, Orden narodnog oslobođenja, Orden partizanske zvijezde, Orden zasluga za narod i dr. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 20. decembra 1951. godine.

Jovan Vukotić, general-pukovnik. Rođen je 22. februara 1907. godine u Nikšiću u porodici Draga Vukotića. Osnovnu školu i sedam razreda gimnazije je završio u rodnom gradu, a zatim je prešao na Vojnu akademiju u Beograd koju je završio 1928. godine. Potom je završio Pješadijsku oficirsku školu u Sarajevu 1932. godine i Radio-telegrafsko-tehnički kurs u Zemunu,

1934. godine. Kao oficir Jugoslovenske vojske nalazio se na dužnostima komandira voda, komandira streljačke čete i komandira čete pratećih oruđa u Mostaru, kao i pomoćnika odjelenskog starješine u Vojnoj akademiji u Beogradu. U Jugoslovenskoj vojsci je imao čin kapetana prve klase.

Aprilski rat 1941. zatekao ga je na službi u štabu Primorske armijske oblasti u Mostaru. Nakon kapitulacije Jugoslovenske vojske, 17. aprila izbjegao je zarobljavanje i vratio se u Nikšić kada se preko prijatelja i poznanika povezao sa organizatorima oružanog ustanka te se aktivno uključio u rad. Učestvuje u prikupljanju materijala i vojne tehnike, radi na skupljanju podataka o jačini, sastavu i rasporedu okupacijskih snaga na teritoriji Nikšićkog sreza i okoline, suprotstavlja se angažovanju bivšeg oficirskog kadra u službi talijanskog okupatora i dr. Učesnik je Trinaestojulskog ustanka i od prvog dana učestvuje u borbama oko Nikšića, Ostroga, na Žirovnici i drugim mjestima. U članstvo Komunističke partije Jugoslavije (KPJ) primljen je 1942. godine. Prvo je bio komandir topovskog odjeljenja a zatim komandir čete, pa zamjenik komandanta bataljona u Nikšićkom partizanskom odred. Nakon povlačenja partizanskih snaga iz Crne Gore, početkom 1942. godine, postavljen je prvo za vojnog instruktora, a potom se nalazio na dužnostima: načelnika štaba 5. proleterske crnogorske udarne brigade, načelnika štaba 2. proleterske divizije, pa načelnika štaba 3. bosanskog korpusa. U agustu 1944. godine postavljen je za komandanta Korpusa narodne obrane Jugoslavije (KNOJ). Svoje vojne vještine, naročito je iskazao u rukovođenju grupom bataljona 5. crnogorske i 10. hercegovačke brigade u borbama na Vlašiću, u rukovođenju forsiranja Drine i Tare tokom IV neprijateljske ofanzive početkom 1943. godine, u probouju obruča na Sutjesci, na liniji Vrbnica-Stružinsko brdo, kao komandant kolone sastava tri brigade, i u planiranju i organizaciji napada prilikom prvog oslobođenja Tuzle, 2.

oktobra 1943. godine. Kada su maja 1943. godine uvedeni činovi u NOVJ, unaprijeđen je u čin pukovnika, a naredbom Vrhovnog štaba NOV i POJ je 1. novembra 1943. godine za „pokazanu umješnost u rukovođenju i osvjedočenu hrabrost“ unaprijeđen u čin general-majora. Maja 1945. godine istakao se u rukovođenju operacijom uništenja preostalih nacionalnih snaga na Zelengori. Komandovao je korupusom tokom 1945. i 1946. godine tokom borbi sa odmetnicima. Na dužnosti komandanta Korpusa narodne obrane Jugoslavije nalazio se sve do septembra 1950. godine, kada je prešao na službu u JNA. U JNA se nalazio na dužnostima načelnika pješadijskog školskog centra, predsjednik ispitne komisije za sticanje čina pukovnika rodova i službi u JNA i načelnika Vojnoistorijskog instituta JNA. Godine 1952. završio je Višu vojnu akademiju u Beogradu, a 1965. treći stepen istorijskih nauka na Filozofskom fakultetu u Beogradu i stekao zvanje magistra. Demobilisan je u činu general-pukovnika 1962. godine.

Nakon odlaska u penziju, posvetio se istoriji. Napisao je nekoliko istorijskih radova na teme iz NOR, kao i veći broja tekstova i kritičkih osvrti iz oblasti vojne vještine. Napisao je knjige – *Zadržavajuća odbrana* (1957), *Druga proleterska divizija* (1972), *Ustanak u Nikšićkom srezu* (1974), *Stvaranje i uređenje slobodnih teritorija u NOR* (1981) i dr. Bio je aktivan društveno-politički radnik u opštini Stari grad u Beogradu, više puta je biran u organe Saveza komunista Jugoslavije (SKJ). Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih jugoslovenskih odlikovanja, među kojima su Orden ratne zastave i Orden partizanske zvijezde sa zlatnim vijencem. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 27. novembra 1953. godine. Umro je 25. januara 1982. godine u Beogradu i sahranjen je u Aleji narodnih heroja na Novom groblju.

Radomir-Raško Vukosavića, general-major. Rođen je 27. januara 1917. godine⁵⁷ u Podgorici u porodici Jova Vukosavića, a porodica Vukosavić je iz Crmnice. Završio je gimnaziju na Cetinju u kojoj se priključio revolucionarnom pokretu.⁵⁸ Nakon završetka gimnazije upisao je Pravni fakultet u Beogradu. Na fakultetu u Beogradu

priključio se studentskom revolucionarnom pokretu.⁵⁹ Završio je Školu rezervnih oficira, nakon čega je proizveden u potporučnika Vojske Kraljevine Jugoslavije. Uoči Aprilskog rata 1941. godine bio je na službi u Kotoru. Početak rata dočekaio je u Prčanju, u činu potporučnika, na formacijskoj dužnosti ađutanta komandanta bataljona. Njegov bataljon odmarširao je prema Podgorici, kada ga je u Tuzima zatekla kapitulacija. Za član je KPJ izabran je u maju 1941. godine. Učesnik je Trinaestojulskog ustanka 1941. godine, kada je postavljen za komandanta mjesta u oslobođenom Virpazaru.⁶⁰ Za komandanta bataljona „Jovan Tomašević“ postavljen je početkom 1942. godine. Na ovoj dužnosti ostao je do aprila 1942. godine.⁶¹ Od 17. juna 1942. godine kada je formirana 4. proleterska brigada postavljen je za komandira čete u njenom 1.

⁵⁷ Grupa autora, *Vojna enciklopedija*, knjiga 10, Beograd, 1975, str. 630.

⁵⁸ Stanišić, Milija, *Kadrovi revolucije - Crnogorci na rukovodećim dužnostima u NOP-u naroda i narodnosti Jugoslavije*, Istorijski institut Republike Crne Gore, Titograd, 1984, str. 244.

⁵⁹ Isto.

⁶⁰ Isto.

⁶¹ Stanišić, Milija, *Rukovodeći kadrovi narodnooslobodilačke borbe u Crnoj Gori 1941-1945*, Istorijski institut Crne Gore, Podgorica, 1995, str. 168.

bataljonu. Potom je postavljen za obavještajnog oficira ove brigade, ovu dužnost obavljao je od novembra 1942. do septembra 1943. godine.⁶² Učestvovao je u mnogim borbama, među kojima na Neretvi i Sutjeskoj. Za šefa obavještajnog odsjeka štaba 3. divizije postavljen je u septembru 1943. godine do juna 1944. godine.⁶³ Za zamjenika komandanta 28. srpske brigade postavljen je u avgustu 1944. godine, a političkog komesara 29. srpske brigade postavljen je u septembru 1944. godine.⁶⁴ Na ovoj dužnosti ostao je do februara 1945. godine.⁶⁵ Šef odsjeka i zamjenik Personalnog odjeljenja Glavnog štaba Srbije bio je od februara do maja 1945. godine.⁶⁶ Na ovoj dužnosti je dočekao kraj rata.⁶⁷

Nakon rata je završio Višu vojnu akademiju JNA, zatim Kurs operatike JNA i Generalštabnu akademiju u Sjedinjenim Američkim Državama.⁶⁸ Potom je bio načelnik odjeljenja u komandi armije, nastavnik na Višoj vojnoj akademiji, vojni izaslanik u Grčkoj, načelnik štaba vojnog područja i dr. U čin general-majora unaprijeđen je 1966. godine. Aktivna služba u JNA mu je prestala 1968. godine.⁶⁹ Između ostalog bio je komandant Teritorijalne odbrane, univerzitetski predavač u Podgorici, predsjednik Rezervnih vojnih starješina Crne Gore, predsjednik Saveznog odbora SUBNOR-a Socijalističke

⁶² Isto, str. 309.

⁶³ Isto, str. 500.

⁶⁴ Stanišić, Milija, *Kadrovi revolucije-Crnogorci na rukovodećim dužnostima u NOP-u naroda i narodnosti Jugoslavije*, Istorijski institut Republike Crne Gore, Titograd, 1984, str. 297.

⁶⁵ Isto.

⁶⁶ Isto, 244.

⁶⁷ Stanišić, Milija, *Rukovodeći kadrovi narodnooslobodilačke borbe u Crnoj Gori 1941-1945*, Istorijski institut Crne Gore, Podgorica, 1995, str. 168.

⁶⁸ Grupa autora, *Vojna enciklopedija*, knjiga 10, Beograd, 1975, str. 630.

⁶⁹ Grupa autora, *Vojni leksikon*, Vojnoizdavački zavod, 1981, str. 1121.

Jugoslavije.⁷⁰ Nosilac je Partizanske spomenice 1941. godine, a odlikovan je OBJ sa zlatnim vijencem, Ordenom partizanske zvijezde sa srebrnim vijencem, Ordenom zasluga za narod sa srebrnom zvijezdom,⁷¹ Ordenom za hrabrost i dr. Živio je u Baru, a umro je 26. aprila 2010. godine.

Aleksandar-Aco Vukotić,

general-potpukovnik. Rođen je 20. oktobra 1920. godine u Nikšiću. Sin je oficira Jovana-Joša Petrova Vukotića sa Čeva i majke Ljubice kćerke Voja Boškovića. Pred rat bio je đak gimnazije, za revolucionarni rad se opredijelio u ranoj mladosti. Član je SKOJ-a od 1937. a KPJ od 1941. godine. Jedan je od organizatora ustanka na Čevu. U Lovćenskom odredu je postao komesar čete, a od 17. juna 1942. godine u 2. bataljonu 4. proleterske brigade bio je borac, zatim komesar čete i zamjenik komesara bataljona od juna do decembra 1943. godine. Sa ove dužnosti postavljen je za člana politodjela 3. udarne divizije. U Primorskoj operativnoj grupi 2. korpusa član je i rukovodilac politodjela i zamjenik komesara i komesar 52. kosmetske divizije. Nakon rata završio je VVA i Kurs operatike JNA. Potom je bio političkim komesar divizije, načelnik odjeljenja i glavni inspektor u Političkoj upravi JNA, pomoćnik komandanta MVP za pravne poslove korpusa, zamjenik načelnika uprave u SSNO i dr. U čin general-potpukovnik JNA proizveden je 1972. godine. Interesantno je da se naročito zanimao za filmsku umjetnost. General Vukotić je bio oženjen

⁷⁰ Masoničić, Nikola (iz posmrtnog govora u Sotonićima), Radomir-Raško Vukosavović (1917-2010), *Matica*, 2010, str. 713.

⁷¹ Grupa autora, *Vojna enciklopedija*, knjiga 10, Beograd, 1975, str. 630.

Vjerom iz Splita. Preminuo je iznenada u Puli 30. jula 1976. godine na dužnosti višeg savjetnika Sektora za civilnu odbranu SSNO-a. Po sopstvenoj želji je sahranjen na Čevu zajedno sa suprugom. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. godine, a odlikovan je OBJ sa zlatnim vijencem (1946), Ordenom ratne zastave sa srebrnim vijencem (12. januara 1945), Ordenom zasluga za narod sa srebrnim zracima (1947), Ordenom narodne armije sa zlatnom zvijezdom (1955), Ordenom za vojne zasluge sa velikom zvijezdom (1955), a Ordenom narodne armije sa lovorovim vijencem odlikovan je 1975. godine. Imao je braću Pera, Mihaila koji je poginuo 1943. godine i Vukala i sestru Joku.

Marko Vuletić, general-major. Rođen je 17. novembra 1910. godine u Limljanima (Bar) u porodici Joka Vuletića. Nakon završetka osnovne škole bio je šumarski radnik. Član SKOJ-a postao je 1933. godine, a za člana Komunističke partije Jugoslavije primljen je 1934. godine. Za člana Sreskog komiteta KPJ izabran je 1937. godine, a naredne godine postao je njegov organizacioni sekre-

tar. Bio je delegat na VIII pokrajinskoj konferenciji KPJ za Crnu Goru. Jedan je od organizatora ustanka 1941. godine u crmničkom kraju. Učesnik je bitke na Pljevlja u decembru 1941. godine. Od formiranja 1. proleterske brigade bio je njen borac, a kasnije komesar čete. Tokom rata bio je politički komesar više jedinica. Od septembra do decembra 1943. godine bio je politički komesar Motorizovanog bataljona prištapskih jedinica. Od 16. jula 1944. godine kada je formirana brigada do kraja rata nalazio se na dužnosti zamjenika političkog komesara 1. tenkovske brigade. U međuvremenu završio je Partijski kurs pri

Centralnom komitetu Komunističke partije Hrvatske. Nakon rata je bio politički komesar divizije, zatim Školskog letačkog centra itd. Završio je Višu vojnu akademiju i Višu partijsku školu „Đuro Đaković“. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1964. godine. Preminuo je 8. aprila 2004. godine u Baru.

Veljko Zeković, general-major.

Rođen je 28. decembra 1906. godine u Nikšiću u porodici Sima Zekovića. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u rodnom gradu. Školovanje je nastavio na Pravnom fakultetu u Beogradu. Tamo je bio učesnik mnogih studentskih i radničkih štrajkova i demonstracija, zbog čega je nekoliko puta hapšen i zatvaran. Član Komunističke partije Jugoslavije postao je 1934. godine. Politički je djelovao u Nikšiću, kao član sekretar Mjesnog komiteta KPJ. Bio je jedan od organizatora i rukovodilaca političkih i drugih akcija KPJ u Nikšiću i okolini.

Nakon okupacije Jugoslavije 1941. godine, rukovodio je pripremama za oružani ustanak na teritoriji Nikšićkog sreza. Julu 1941. godine bio je imenovan za člana novoformiranog Okružnog komiteta KPJ za Nikšić (za srezove Durmitorski, Nikšićki i Hercegovski). Aktivno je učestvovao u Trinaestojulskom ustanku, a nastavio je da djeluje i nakon gušenja ustanka od strane okupatorskih snaga. Aktivno je učestvovao u stvaranju jedinica Durmitorskog i Nikšićkog odreda, kao i na stvaranju ogranaka organizacija omladine, žena i narodne vlasti. Od formiranja Nikšićkog odreda do aprila 1942. godine, bio je zamjenik političkog komesara. U to vrijeme odred je dejstvovao na teritoriji sreza Nikšić i u istočnoj Hercegovini, te vodio borbe s italijanskim, ustaško-domobranskim i

četničkim snagama, stvorena je slobodna teritorija i pružana pomoć partizanskim snagama u Hercegovini. Aprila 1942. godine je imenovan za sekretara Okružnog komiteta KPJ za Nikšićki okrug. Kao istaknuti partijski i vojno-politički rukovodilac, februara 1942. godine, učestvovao je na Ostroškoj skupštini, kada je formiran Glavni narodnooslobodilački odbor za Crnu Goru i Boku. Od povlačenja glavnine partizanskih jedinica iz Crne Gore u Bosnu, od juna 1942. pa do aprila 1943. godine, ilegalno je djelovao na teritoriji Nikšićkog okruga. Bio je vijećnik Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Crne Gore i Boke. Od 1944. godine je bio član Izvršnog odbora, a zatim sekretar Crnogorske antifašističke skupštine narodnog oslobođenja (CASNO). Tokom rata je postao i član Biroa Pokrajinskog komiteta KPJ za Crnu Goru.

Nakon rata, bio je ministar trgovine i snabdijevanja u Prvoj vladi NR Crne Gore od 1945. do 1946. godine. Između 1946. i 1967. godine, vršio je više dužnosti na nivou Federacije. Bio je pomoćnik ministra trgovine i snabdijevanja Savezne vlade (1946-1947), načelnik uprave za kadrove Centralnog komiteta KPJ, sekretar Savezne vlade za Personalnu službu (1947-1953), član, sekretar (1953-1963), pa potpredsjednik Saveznog izvršnog vijeća (1963-1965), predsjednik zakonodavno-pravne komisije Savezne skupštine (1967-1969), član Saveznog odbora SSRN Jugoslavije, član Savjeta federacije SFRJ (1967-1969) itd. Za poslanika Skupštine SR Crne Gore i Savezne skupštine SFRJ je biran više puta. Biran je za člana Centralnog komiteta SK Crne Gore. Za člana Centralnog komiteta KPJ/SKJ bio je biran od V do VIII kongresa SKJ. Bio je general-major JNA u rezervi. Nosilac je Partizanske spomenice 1941, Ordena narodnog oslobođenja i ostalih jugoslovenskih odlikovanja. Ordenom narodnog heroja odlikovan je 27. novembra 1953. godine. Umro je 9. septembra 1985. godine u Beogradu i sahranjen je u Aleji zaslužnih građana na Novom groblju u Beogradu.

Nikola Zvicer, general-major. Rođen je, 17. decembra 1918. godine u porodici Novaka Zvicera. Završio je pet razreda gimnazije i Pomorsku vazduhoplovnu školu u Divuljama i tamo je pripadao revolucionarnom pokretu. Maja 1941. interniran je u Albaniju, a početkom novembra stupa kao borac u novoformirani Orjenski partizanski bataljon. Na dan formiranja 5. proleterske crnogorske brigade bio je borac, a zatim komandir čete. Od 1942. godine postao je član KPJ. Komandant 2. bataljona bio je od jula 1943. do marta 1944. godine. Zamjenik komandanta brigade bio je od marta do avgusta 1944. godine. Komandant 8. srpske brigade bio je od avgusta 1944. godine do kraja rata. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1968. godine.

Božo Žarković, general-potpukovnik avijacije. Rođen je 25. aprila 1920. godine u selu Nedajno kod Šavnika u porodici Marka Žarkovića. U SKOJ je primljen 1938. godine u nikšićkoj gimnaziji. Studirao je na Filozofskom fakultetu u Beogradu i pripadao je revolucionarnom studentskom pokretu. Jedan je od organizatora ustanka u rodnom kraju. Od oktobra 1941. godine član je KPJ. U prvoj godini ustanka bio je na području Durmitorskog NOP odreda borac, komesar čete, sekretar opštinskog NO odbora i komesar Komande mjesta. Pobjegao je sa strijeljanja decembra 1941. godine u dolini Sutjeske od ustaša. Polovinom 1942. godine određen je za politički rad u neprijateljskoj pozadini. Politički komesar bataljona bio je od decembra 1943. godine do decembra 1944. godine. Od kraja 1944. godine je u Ratnom vazduhoplovstvu opunomoćeni oficir OZNE 42. jurišne divizije, a zatim šef odsjeka OZNE grupe vazduhoplovnih divizija. Poslije rata bio je načelnik odeljenja u Ratnom vazduhoplovstvu i protivvazdušnoj odbrani, zatim je bio načelnik Više vazduhoplovne vojne akademije i Visoke komandno-štabne škole RV i PVO i dr. Završio je VVVA, Kurs

operatike pri VVA i komandno štabni kurs pri Vojnokomandnoj akademiji PVO u Moskvi. Odlikovanje je OVZ sa velikom zvijezdom, OZN sa srebrnim zracima i dr. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1978. godine.

Božo Žarković, kontraadmiral. Rođen je, 1920. godine, u Devđeliji, ali je rodom iz Žabljaka. Prije Drugog svjetskog rata bio je radnik. Od 1941. godine je član KPJ. Učestvovao je u pripremama ustanka na Kopaoniku. U ratu je bio politički komesar brigade, a poslije rata je bio pomoćnik komandanta vojno-pomorskog područja i dr. Završio je Višu vojno pomorsku akademiju JNA. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1970. godine.

Veljko Žižić, general-major. Rođen je 11. jula 1913. godine, u Miloševićima kod Šavnika u porodici Jovana Žižića, komandira crnogorske vojske i majke Joke rođene Vukotić sa Čeva.⁷² Gimnaziju je završio u Nikšiću, a na Pravnom fakultetu diplomirao je u Beogradu. U Beogradu je pripadao studentskom revolucionarnom pokretu. Završio je Školu rezervnih oficira. Učestvovao je u Aprilskom ratu. Jedan je od organizatora ustanka u rodnoj opštini. U Durmitorskom NOP odredu bio je komandant partizanskog, a potom i udarnog

⁷² Jovan Žižić je bio komandir crnogorske vojske, u Prvom svjetskom ratu predvodio je Pljevaljsku brigadu, kasnije u Vojsci Kraljevine Jugoslavije bio je pukovnik, njegova žena Joka je kćerka Lala Mila Stevanova Vukotića, kojem je vojvoda Petar Stevanov Vukotić rođeni stric. Jovan Žižić strijeljan je sa još četiri člana porodice Žižić od strane italijanske vojske u jesen 1941. godine (prim. autora).

bataljona. Žižić je postao član KPJ 1942. godine. Od 17. juna 1942. godine bio je u 4. proleterskoj brigadi kao zamjenik komandanta i komandant 5. bataljona. Potom je postao prvi komandant 6. crnogorske udarne brigade, pa načelnik štaba 2. udarnog korpusa i komandant grupe brigada na Kosmetu u periodu od februara do maja 1945. godine. Nakon rata kao diplomirani pravnik radio je u Vojnom tužilaštvu, u kojem je ubrzom postavljen za Vrhovnog vojnog tužioca sa sjedištem u Beogradu. U čin generala proizveden je 16. decembra 1947. godine. U toku sukoba sa Infombirom 1948. godine, nije želio da podnosi optužnice protiv ratnih drugova oficira. Uhapšen je 21. februara 1950. godine na mjestu Vrhovnog vojnog tužioca, a potom i osuđen presudom Vojnog suda u Beogradu br. 238/51 od 07. marta 1951. godine na 14 godina strogog zatvora sa gubitkom svih građanskih prava u trajanju od tri godine, a po isteku navedene kazne, kao na i gubitak čina general-majora JA. Ostala je upamćena njegova rečenica koju je izgovorio sa mjesta Vrhovnog vojnog tužioca: „Ja neću slati ljude na robiju zbog njihovih misli.“ Pomilovanjima Saveznog izvršnog vijeća, na čijem čelu se nalazio Josip Broz Tito, od dana 29. novembra 1954. i dana 29. novembra 1957. godine, zatvorska kazna bila mu je umanjena na deset, odnosno sedam godina strogog zatvora, a gubitak građanskih prava na dvije. Na robiji je ukupno proveo 2.836 dana i to u zatvoru „Glavnjača“ u Beogradu, zatvoru „Bileća“, kao i logoru na Golom otoku - Petrova rupa. Po povratku iz zatvora bio je pod stalnom prismotrom vlasti, živio je u Beogradu sa suprugom Radmilom rođenom Milovanović, koja je uhapšena zajedno sa suprugom i provela je više od tri godine u zatvoru Glavnjača, Ramski rt, Požarevac i na Svetom Grguru. Nijesu imali poroda. Nosilac je Partizanske spomenice 1941 i većeg broja ratnih odlikovanja. Umro je u Beogradu, a po sopstvenoj želji sahranjen je u Nikšiću 3. marta 1993. godine.

Živko Živković general-potpukovnik. Rođen je 20. decembra 1912. godine, u selu Buče, kod Berana u porodici Radosava Živkovića. Član Komunističke partije Jugoslavije postao je 1935. godine. Zbog revolucionarnog rada u maju 1938. godine osuđen je na 12 godina zatvora. Poslije četiri godine provedene u zatvorima u Skoplju i Mariboru, revizijom procesa, decembra 1940. godine pušten je na slobodi.

Učesnik je Trinaestojulskog ustanka. Učesnik Narodnooslobodilačke borbe je od 1941. godine. Kao borac Komskog bataljona učestvovao je 1. decembra 1941. godine u napadu na Pljevlja. Od formiranja, decembra 1941. do polovine 1942. godine nalazio se u 1. proleterskoj udarnoj brigadi, zatim je bio rukovodilac politodjela u 4. i 5. krajiškoj i 2. proleterskoj brigadi. Bio je i rukovodilac politodjela 26. dalmatinske i politički komesar 20. dalmatinske divizije. Avgusta 1944. godine postavljen je za političkog komesara 22. srpske divizije i na ovoj funkciji je dočekao kraj rata. Nakon oslobođenja Jugoslavije nastavio je profesionalnu karijeru u Jugoslovenskoj narodnoj armiji. Završio je Višu vojnu akademiju JNA i Kurs operatike. Nalazio se na dužnostima - političkog komesara Komandne veze JNA, zatim glavnog instruktora Glavne političke uprave, pomoćnika načelnika Centralne uprave vojne industrije, političkog komesara tenkovske divizije, pomoćnika komandanta korpusa, pomoćnika komandanta vojnog područja, načelnika Katedre pozadine Više vojne akademije i dr. Aktivna služba u JNA prestala mu je 1970. godine. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih jugoslovenskih odlikovanja, među kojima su Orden ratne zastave i Orden zasluga za narod sa zlatnom zvijezdom i sovjetski Orden otadžbinskog rata drugog stepena.

Ordenom narodnog heroja odlikovan je 5. jula 1952. godine.
Umro je 18. juna 1990. godine u Bogovađi, kod Mojkovca.

Stojan Žugić, general-major.

Rođen je 15. novembra 1912. godine u Novakovićima kod Žabljaka u porodici Jakova Žugića. Gimnaziju je učio u Pljevljima. Pravni fakultet studirao je u Beogradu, u kojem se zaposlio kao privatni namještenik. Član KPJ postao je 5. jula 1941. godine. Jedan je od organizatora Trinaestojulskog ustanka 1941.

godine u svom kraju. U ustanku je bio komadir gerilskog voda. Potom je bio komandir čete, pa komandant bataljona u Durmitorskom odredu. Od 17. juna 1942. godine bio je komandir čete u 5. bataljonu 4. proleterske brigade. Od 17. juna 1943. godine bio je komandant mjesta Žabljak i organizacioni sekretar Sreskog komiteta KPJ za Šavnik. Potom je postao komandant Durmitorskog odreda i član Glavnog štaba za Crnu Goru i Boku. Od marta 1944. godine bio je komandant bataljona i zamjenik komandanta 4. proleterske brigade i zamjenik komandanta gardijskih jedinica. Početkom 1944. godine postavljen je za šefa pozadinskog odsjeka Korpusa vojne oblasti. Završio je Višu vojnu akademiju JNA i Kurs operatike JNA. Nakon rata bio je načelnik štaba korpusa, načelnik Štaba Komande gardijskih jedinica, operativnog odjeljenja armije i dr. Unaprijeđen je u čin general-majora u rezervi. Aktivna služba u JNA mu je prestala 1963. godine. Nositelj je Partizanske spomenice 1941, a odlikovan je Ordenom zasluga za narod sa zlatnom zvijezdom, OBJ sa velikom zvijezdom i dr. Preminuo je 1981. godine. Sestra general Žugića, Rosa učesnik je NOP i nosilac spomenice.